

magazin istoric

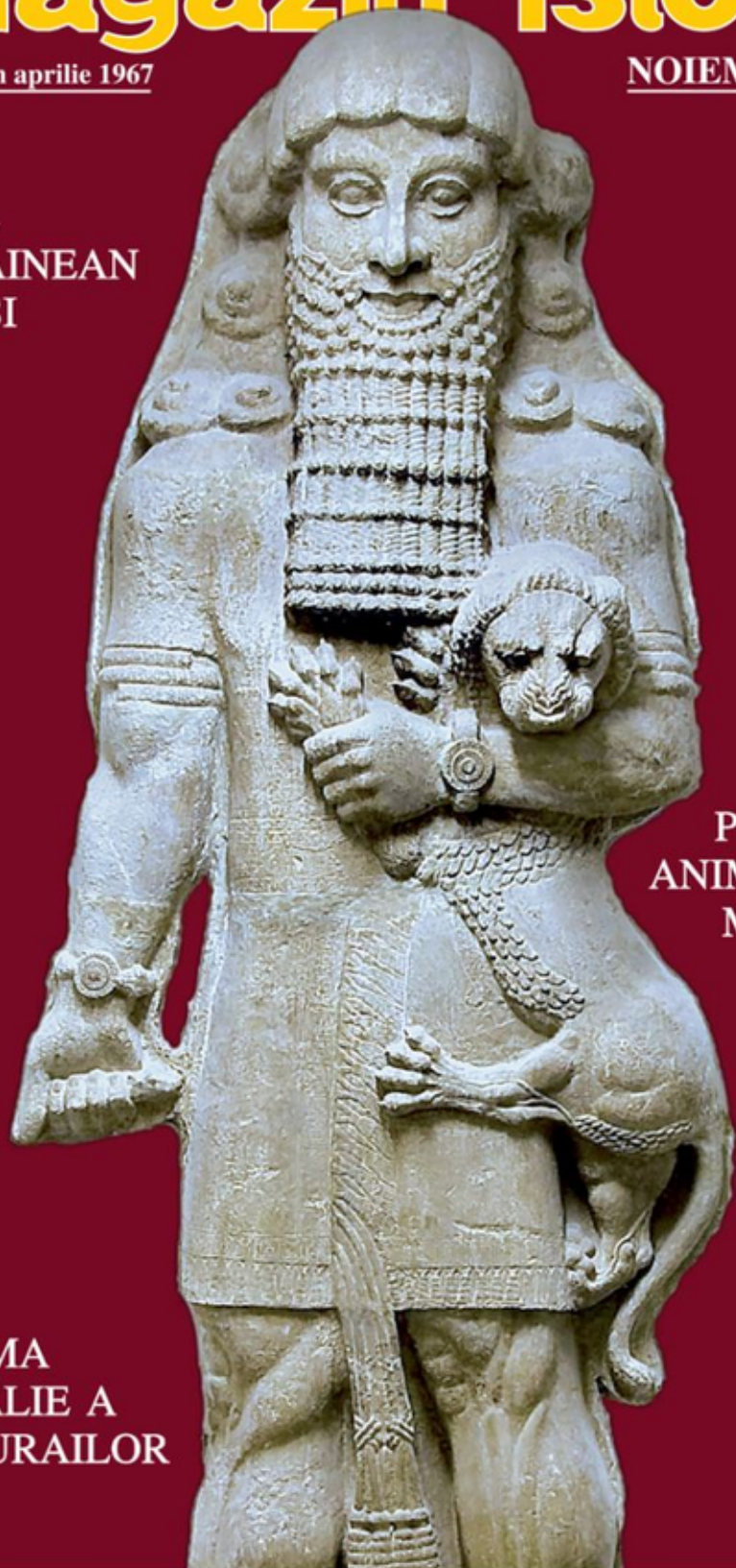
Apare din aprilie 1967

NOIEMBRIE 2016

ASUL
UCRAINEAN
AL SSI

POVESTEA
ANIMALELOR
MAIMUȚA

ULTIMA
BĂTĂLIE A
SAMURAILOR

magazin istoric

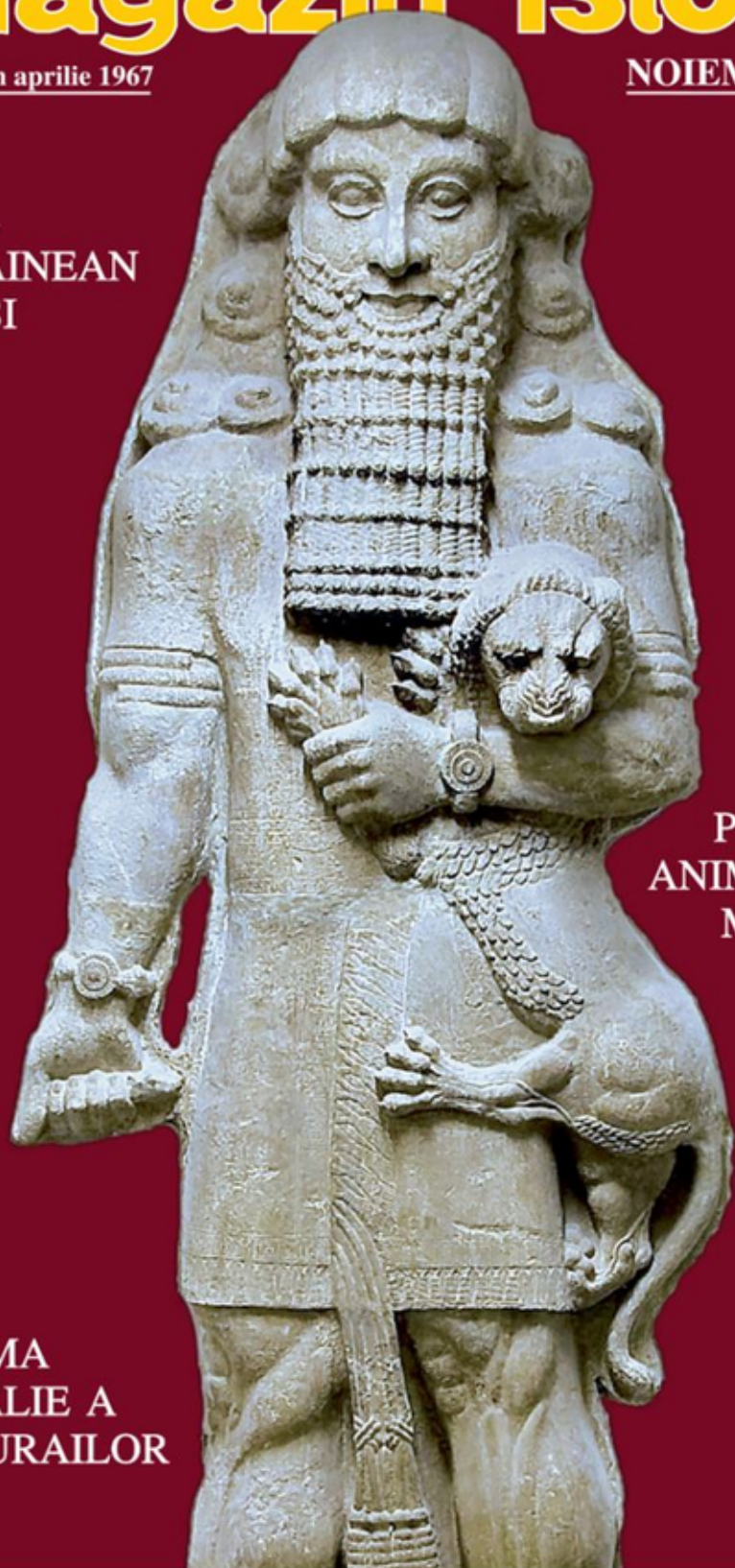
Apare din aprilie 1967

NOIEMBRIE 2016

ASUL
UCRAINEAN
AL SSI

POVESTEA
ANIMALELOR
MAIMUȚA

ULTIMA
BĂTĂLIE A
SAMURAILOR

SUMAR

noiembrie

2016

4 Etnografia
la ea acasă,
nu în muzeu

AL. TZIGARA-
SAMURCAȘ

5 Soborul istoricilor
sau dialogul necesar
I.-A. POP

EXCLUSIVITATE

9 1916-1919.
Un bisturiu american
pe frontul românesc
E. H. LATHAM Jr.

66 Oglindă,
oglinjoară...
Cum ne percep rușii
T.G. BITKOVA

14 Jurnal de front
inedit
TH. PÂSLARU,
T.D. LAZĂR

AVANPREMIERĂ
EDITORIALĂ

19 General ucrainean,
ofițer român,
prizonier al SMERȘ
Tragicul destin
al lui Hnat Porohivski
V. GUZUN

DICȚIONAR
ISTORIC

24 Karadjordjevo,
de la Tito la
Emiratele Arabe Unite
I.G. ANDREI

28 Rectitorite
prin translare
Eugeniu Iordăchescu
și bisericile salvate
ale Bucureștiului
A.B. TODIREANU

33 Vârstele de aur
C.T. DRAGOMIR

37 În România,
acum 100 de ani
Haos în vreme de război
G. FILITTI

magazin istoric

Anul XLIX – serie nouă – nr. 11 (596)
noiembrie 2016

www.magazinistoric.ro

e-mail: mistoric1967@yahoo.com; mistoric@gmail.com

Revista figurează în baza de date EBSCO, din S.U.A.

1 Ghilgameș este un semizeu (două treimi zeu și o treime om), care ar fi domnit în Uruk, Mesopotamia, vreme de 127 ani. Potrivit unor istorici, ar fi existat un personaj real, care a domnit în Uruk prin secolul al XXVIII-lea î.H. Este și eroul poemului epic ce îi poartă numele, produs cu aproximativ un mileniu și jumătate î.H., cea mai veche scriere cunoscută, de acest gen, a lumii

2 Viena a marcat centenarul morții lui Franz Josef – împărat devenit un mit, istoric, cultural, literar, cinematografic –, prin numeroase manifestări, între care câteva expoziții temporare. Una dintre ele a fost găzduită de castelul de vânătoare Niederweiden, o bijuterie din estul capitalei austriece, și a avut ca temă pasiunea pentru vânătoare a suveranului, care a domnit 68 de ani. Ridicat în 1693 și cumpărat în 1726 de prințul Eugeniu de Savoia, Niederweiden deține și asemenea încăperi decorate cu influențe chineze, operă a artistului Jean-Baptiste Pillement (1728-1808)

3 La moartea regelui Ludovic al X-lea al Franței, în 1316, primul fiu al lui Filip al IV-lea cel Frumos, nu a rămas moștenitoare decât o fată, Jeanne. Trebuia să se urce pe tron? Ar fi urmat o gravă criză politică, dacă nu ar fi intervenit fratele suveranului decedat, viitorul Filip al V-lea cel Lung (trimitere la statura lui), care a impus pentru totdeauna ordinea de succesiune în linie bărbătească pentru casa domniitoare franceză (miniatură reprezentând încoronarea lui Filip al V-lea în catedrala de la Reims)

4 În accepția curentă, termenul apocalipsă este utilizat cu sensul de sfârșitul Lumii. De fapt, cuvântul grecesc înseamnă, în traducere, „ridicarea vălului” sau „revelație”. La începuturile credinței creștine, *Apocalipsa lui Ioan*, ultima carte a Noului Testament, era considerată ca prevestind evenimente viitoare, în special venirea unui mileniu de paradis pe Pământ. Icoană rusă din secolul al XVI-lea, aflată în galeria Tretyakov, zugrăvind evenimentele din *Apocalipsa lui Ioan*

Revistă editată de
**FUNDAȚIA CULTURALĂ
MAGAZIN ISTORIC**

Președinte fondator
CRISTIAN POPIȘTEANU
(1932-1999)

Președinte de onoare
DIMITRIE G. STURDZA

Consiliul științific:
academician **DAN BĂRINDEL**,
academician
DINU C. GIURESCU,
academician
IOAN-AUREL POP

Redactor-șef
Dorin Matei

Consilier editorial
Florentina Dolghin

Redactori:
Alexandru Pițigoi,
Theo Stănescu-Stanciu

Director economic
Doina Pascu

Corectura
Georgeta Apreotesei
Machetare
Monica Șerban

Difuzare
Constantin Petrescu

Consilieri:
Ioana Ursu,
Radu Ion Popescu,
Haralambie Voicilaș

București, Piața Valter Mărăcineanu, nr. 1-3,
sau strada Victor Eftimiu, nr. 2, etaj III,
camerele 11-14, Sectorul 1, Oficiul poștal nr.
15, Căsuța poștală 15-702, Cod 010155, Telefon,
Fax: 021.315.09.91, 021.312.68.77

MUZEEL ÎN AER LIBER

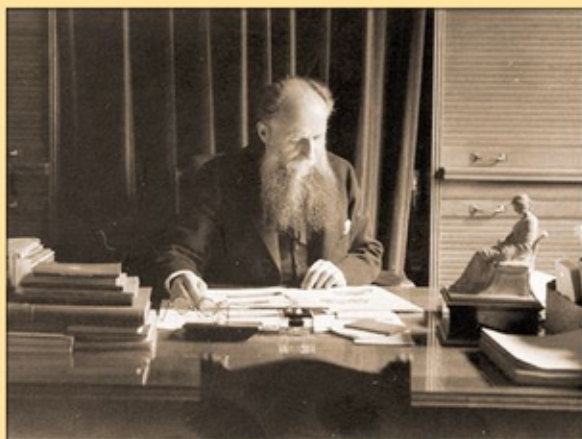
ALEXANDRU TZIGARA-SAMURCAȘ

Unul din farmecele țării noastre, care atâtă impresionează pe străini, este tocmai persistența, încă așa de vie, a tradiției. Suntem chiar, să nu mi se ia în nume de rău, în multe privințe la nivelul neoliticilor. Țesut și atâtea alte multe practici primitive și îndeletniciri, cari

azi sunt aceleași ca și acu trei-patru mii de ani, se regăsesc pe întreg cuprinsul țării. România întreagă este un muzeu în aer liber. În orice sat ne-am opri, putem face demonstrații etnografice originale, căci sunt mai convingătoare decât cele factice din țarcurile muzeelor înjghebate de oficialitate [...]

Sunt partizan al colecționării și conservării în cele mai bune condiții a tuturor rămășițelor de adevărată artă veche, ce trebuie înmagazinate în muzee, după cum se înregistrează cuvintele vechi în dicționare. Perpetuarea acestora este astfel asigurată pe vecii vecilor și pot fi utilizate când și de cine se va găsi de cuviință, în decursul vremurilor. Iar după cum cuvintele din dicționare se însoțesc numai de notițe scurte, arătându-se originea și sensul lor, fără ca să avem și pretenția să păstrăm și pe omul de la care le-am auzit, tot astfel și obiectele de artă nu au nevoie să fie menținute numai în cadrul lor animat. [...]

Cât timp mai avem slavă Domnului atâtea stâne pe întreg pământul românesc, nu e nevoie să permutăm pe un cioban din Poiana Sibiului cu turma și cu îndeletnicirile lui într-un parc etnografic de la Cluj. O asemenea înjghebare este prematură, după cum ar fi, de pildă, și inaugurarea de pe acum a unui Muzeu în care

s-ar expune rochiile așa de scurte ce s-au purtat și n-au dispărut încă cu totul. Desigur că asemenea colecții, puse alături de malacovele și de rochiile cu coadă ce le-au precedat, vor fi fost odată foarte interesante, dar azi suntem încă prea contemporani cu ele, pentru ca să le exhi-

băm în muzee. Orice lucru, ca să fie bine judecat, are nevoie de o anumită perspectivă și în timp, nu numai în spațiu [...]

Să lăsăm dar în grija viitorimei parcurile etnografice și muzeele în aer liber nu muzee „în liber“, cum greșit li s-a zis de unii, printr-o traducere prea *ad litteram* a termenului nemțesc, perimat și el, „Museum im Freien“. Câtă vreme etnografia este încă vie la poporul român, nu e nevoie să o parodiem oficial. Să nu mai perpetuăm pe ciobănașul de operetă al romantismului expirat! Să colectăm cât mai multe tezaure în muzeele de artă și să rezervăm cât mai multe din parcurile naturale [...] și ne vom fi împlinit datoria zilei de azi, fără a fi anticipat asupra celor rezervate generațiilor viitoare.

Încheind, voi repeta că se impune ca o datorie imperioasă să se termine cât mai neîntârziat Muzeul Național, care, spre rușinea tuturor, se macină, înainte de a fi în întregime inaugurat.

(*Lupta vieții unui octogenar, 1931-1936, ediție îngrijită, studiu introductiv și cronologie de C.D. Zeletin, vol. I, Editura Vitruviu, București, 2007*)

41 Respect pentru pravilă, întru alinarea oropsiților

Antim Ivireanul

Ș. SOLCAN

46 Rigorile ospetelor domnești

O. SENCUC

50 1920. Eroul de la Marna, la București

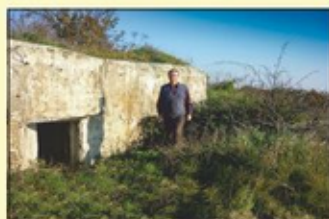
E. BĂDESCU

53 „Ie-ne, Doamne, ce ne-ai dat/ Și ne dă ce ne-ai luat“

Lichidarea

„dușmanilor de clasă“
în județul Teleorman

S. PĂTRAȘCU-
CHEFANI

58 Fortificația salvată de cioban

M. ADAFINI

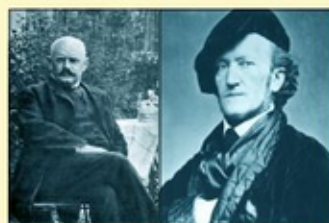
PASTILA DE CUVINTE

62 Eponime de pe Sena

M. SALA

65 Milenii, secole și o lună într-o pagină

72 O doctrină nefastă, cu doi mentori

F. DOLGHIN

POVEȘTILE ANIMALELOR

77 Maimuța

T. STĂNESCU-
STANCIU

82 Seppuku în vremea cireșilor în floare

D. MIHALCEA

86 Gorbaciov, precum Burebista

I.V. XENOFONTOV

89 Doi stâlpi ai Maiestății Sale

Povestea MI5 și MI6

C. TRONCOTĂ,
D. MATEI

HOOVER INSTITUTION

93 Ianuarie 1938. Iuliu Maniu se adresează partidului

RUBRICI

18 Clio anunță

64 Pentru biblioteca dumneavoastră

23; 94; 95

Blitz... Concurs;
Rebus; Dialog

Întâlnirea istoricilor de la Cluj-Napoca nu a urmărit niciun fel de grandoare patriotică, națională ori naționalistă, nici nu a avut nostalgii comuniste ori accente vulgar-rurale și nici nu a vrut să offenseze pe cineva (dacă a făcut-o nu a fost vorba de vreo intenție, ci doar de stângăcie). Ea a privilegiat doar dialogul, plasarea față în față a istoricilor, spre a comunica simplu și natural, de la om la om și nu numai prin instrumentele moderne care ne leagă indirect. Istoricii sunt oameni, se ocupă de oameni și de viață și, de aceea, cred ca și Terentius, că nimic din ceea ce este omenesc nu trebuie să le fie străin (*Homo sum, nihil humani a me alienum puto*). Ei au datoriat să vadă din când în când, împreună, care este stadiul cercetărilor lor, care este statutul disciplinei lor și ce pot face ei mai bine, mai eficient și mai frumos pentru societatea care-i pregătește, instruieste și plătește.

Congresul a analizat viața de demult sau de mai aproape – dar viața trecută oricum –, selectând aspectele cele mai deosebite, mai interesante, mai potrivite cu sensibilitatea noastră, ca oameni ai mileniului al treilea: conștiința de sine a comunităților, legea și ordinea în trecut, școlile și instituțiile istorice, strategia dezvoltării României moderne, artă și istorie, arhivele și istoria, raportul dintre istoria universală și cea națională, oamenii din preistorie, un altfel de Ev Mediu, migratori și sedentari, elitele și masele, raportul dintre istorie și istoriografie, minorități, majorități, marginali, familia și societatea, războaiele violente și cele pașnice, Primul Război Mondial, noua arhitectură europeană din secolul al XX-lea, istoria universităților, evoluția statului și formele de guvernare, învățământul istoriei în școala generală, liceală și în universități, metodologia cercetării istorice, românii din afara României, integrarea europeană și provocările sale, istoria științelor, relațiile internaționale, cinematografie și propagandă istorică, Holocaustul, gândirea magică, istoria orală, bisericile și credințele, istoria mobilității, edițiile critice de cărți istorice, iluzia monarhică (mitul bunului suveran), comunismul și post-comunismul, istoria – încotro?, istoricul – încotro? etc. S-au făcut schimburi profitabile de opinii, de cărți,

Sustin intervenții în Aula Universității, de sus în jos: academician Dan Berindei, Martyn Rady, UCL School of Slavonic and East European Studies, academician Victor Spinei și, prin intermediul imaginilor video, Șerban Papacostea, membru corespondent al Academiei Române

*Prima reuniune a Congresului, în Aula Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj;
de la dreapta la stânga: academician Victor Spinei, academician Ioan-Aurel Pop,
academician Dan Berindei și prof.univ.dr. Ioan Bolovan*

CONGRESUL NAȚIONAL AL ISTORICILOR ROMÂNI

Academician IOAN-AUREL POP

Congresul Național al Istoricilor Români, desfășurat la sfârșitul lunii august 2016, a fost caracterizat de foarte mulți observatori drept un eveniment memorabil, cel mai important din 1980 înapoi, când se desfășurase la București cel de-al XV-lea Congres Internațional de Științe Istorice. Unii au văzut însă în această caracterizare o mărturie de orgoliu patriotic și, ca să fie corecți sub aspect politic, s-au delimitat de manifestarea pomenită. Alții și-au amintit de „frontul istoricilor” de pe vremea regimului comunist și, tot din oportunism politic, nu s-au expus. Alții s-au delimitat de termenul „național”, ca și cum națiunile, și nu oamenii politici, ar fi declanșat conflictele care au măcinat lumea sau ca și cum comunitățile naționale ar fi de rușine. Au fost și anumiți istorici care se consideră prea „subțiri” în spirit, prea rafinați în idei, ca să se amestece cu vulgul și mai ales cu cel transilvan, ivit din viața rurală a agricultorilor și păstorilor ori a preoților modești de țară și fără „sângele albastru” al „boierilor minții” din saloanele sofisticate. În fine, au mai fost și unii geloși și invidioși pe clujeni și pe ideea clujenilor, deoarece, dacă nu facem noi binele, ne grăbim câteodată să-l vestejim pe cel făcut de alții, de confrăii noștri. S-au grăbit cu toții, fiindcă fondul congresului nu a avut nimic de-a face cu asemenea aspecte, ci cu unul absolut profesional și deontologic.

cadru școlii românești și s-a constatat că ne aflăm în plină dezorientare, în plin proces de reducere a învățământului istoriei și de pervertire a sa în dezacord cu specificul științei istorice. Pe de o parte, programele școlare prevăd la istorie aceleași teme mari la mai toate clasele, creând o istorie sociologică și politologică, în contradicție cu specificul diacronic

Sesiune de lansare de cărți

și spațial al disciplinei și al realității. Faptele și procesele istorice se succed în timp și se petrec în spațiu, iar ordinea cronologică și spațialitatea lor nu pot fi răsturnate, fără să se producă un grav atentat la adevăr. Pe de altă parte, lecțiile de istorie se țin, în proporție covârșitoare astăzi, într-o oră pe săptămână, ceea ce face disciplina numită istorie inutilă, ineficientă, lipsită de interes și chiar repugnantă. Eliminarea orelor de istorie din școală nu aduce nicio îmbunătățire de niciun fel, dimpotrivă, tendința aceasta îi îndepărtează pe elevi de umanitate, de experiența umană, de tezaurul cultural și de civilizație al omenirii. Scoaterea istoriei dintre disciplinele școlare nu poate contribui decât la formarea de ființe semidocte, incapabile să discearnă între valoare și non-valoare, între virtuți și vicii, între creații autentice și imitații. Astfel, cu un bagaj de cunoștințe redus și discutabil, tinerii devin ușor indivizi manipulabili, fără putere de discernământ, capabili să execute cele mai absurde „comenzi”, îndreptate contra semenilor lor, a valorilor și virtuților umane, a patrimoniului omenirii.

Congresul Național al Istoricilor Români a constatat că istoria rămâne învățătoarea vieții

(*Historia magistra vitae*), în sensul că viața de odinioară, dacă este cunoscută, înlesnește viața prezentă și o pregătește onorabil pe cea viitoare. De asemenea, istoria rămâne prezentul oamenilor care au trăit în trecut, fiindcă numai printr-o convenție numim viața acelor oameni trecut; ea este de fapt prezent, adică viață trăită plenar, așa cum o trăim noi preț de o clipă pe a noastră, iar a disprețui și ignora prezentul din trecut poate să fie crimă contra umanității. Mai mult, istoria este memoria colectivității, așa cum amintirile sunt memoria fiecăruia dintre noi. Oare am putea trăi fără amintiri, fără să știm ce am făcut ieri, acum o lună, acum un an, fără să ne știm părinții și rudele apropiate, fără să înmagazinăm cunoștințe, idei, valori? Un individ fără memorie ajunge un caz patologic și moare sub aspect spiritual. Dar o societate fără memorie, ce soartă are ea? Nu este greu de răspuns, fiindcă toate comunitățile organizate care au ignorat viața trecută adică tezaurul de experiență a omenirii au eșuat jalnic, au fost învinse și condamnate de istorie, s-au stins. Cine disprețuiește trecutul se disprețuiește pe sine și genul uman, dând dovadă de paupertate intelectuală, de îngustime a minții și de superficialitate.

Dialogul istoricilor în spațiul numit România ajunge să fie o necesitate, iar dacă acest dialog va fi unul spornic și eficient, societatea îi va respecta pe istorici și va acorda locul cuvenit în școală disciplinei numite istorie, deopotrivă națională, europeană, universală. Reuniunea de la Cluj a stabilit ca următorul Congres Național al Istoricilor Români să fie în 2018, în anul jubileului Unirii, în capitala de suflet a unirii noastre politice și culturale, la Iași. Așa, ștafeta pornită la Cluj-Napoca va merge mai departe, pe șoseaua cea mare și fără de sfârșit a vieții, cum ar fi spus sfântul un ilustrator de geniu al Marelui Război, anume Liviu Rebreanu. Să ne pregătim, de aceea, pentru secolul de unitate care se va împlini în 2018 și să aducem un imn de mărire – ca istorici – „orei astrale” a românilor, care ne-a venit să fim cu toții (aproape cu toții) împreună, în statul național numit România. ■

de articole, de date istorice, s-au prezentat apariții editoriale de ultimă oră. O serie de edituri și-au expus cărțile de istorie, spre încântarea participanților. Congresul a beneficiat de o prezență impresionantă, aproape 500 de istorici, de la academicieni nonagenari până la studenți și învățăcei în ale meseriei.

Dialogul a fost unul realist și a implicat colaborarea dintre universități, Academia Română, Arhivele Naționale, bibliotecile centrale universitare și alte biblioteci, Ministerul Educației, învățământul pre-universitar, muzee, mediul de afaceri, anumite ONG-uri etc. S-a căzut de acord că istoricii, de regulă, nu fac istoria, dar o scriu, ca urmare a unor insistențe și laborioase cercetări. S-a discutat în mod foarte serios despre statutul istoricului în societatea contemporană, despre specificul meseriei de istoric la începutul mileniului al treilea, despre felul cum se scrie istoria.

Cei mai mulți participanți au fost de acord cu faptul că scrierea istoriei trebuie lăsată pe seama istoricilor de meserie, care știu să respecte regulile domeniului, adică să urmărească reconstituirea veridică a frescelor trecutului, prin aplicarea metodelor cercetării istorice, bazate pe studiul izvoarelor. Istoricul amator iubește trecutul și îl poate chiar cunoaște, dar o face după cărți și articole scrise de alții. Istoricul profesionist reconstituie trecutul căutând adevărul (deși știe că nu va putea ajunge niciodată la adevărul absolut, total), în funcție de ceea ce transmit sursele. Cu alte cuvinte, în vreme ce amatorul cunoaște trecutul, profesionistul îl cercetează prin apelul la izvoare, care, de regulă, sunt elaborate în limbaj cifrat, în limbi rare și moarte, cu prescurtări și semne convenționale, care

presupun o pregătire specială, inaccesibilă nespecialistului. Prin urmare, istoricul reconstituie trecutul prin surse și mai are de lucru în această reconstrucție a lumilor revolute enorm de mult. Dau un exemplu care-mi este la îndemână și care se referă numai la sursele scrise în latinește: izvoarele latine legate de istoria acestui spațiu numit România datează de la începutul primului mileniu și durează până spre jumătatea secolului al XIX-lea (să ne amintim că ultima țară sau provincie istorică europeană care a înlocuit latina ca limbă oficială cu o limbă vorbită a fost Transilvania, în 1842!). Se apreciază că avem cam un milion și jumătate de surse în latină referitoare la teritoriul și oamenii noștri, răspândite în arhive și biblioteci din țară și străinătate. Dintre toate, sunt cunoscute și studiate cam 10%.

Oare nu este firesc, în aceste condiții, să facem pladoarie pentru profesionalism, pentru pregătirea superioară a tinerilor istorici, pentru evitarea superficialității? Oare nu este normal să ne întrebăm, în aceste condiții, cât de adevărat ne cunoaștem trecutul și să ne gândim la imensul volum de efort care ne așteaptă pe noi, istoricii?

Congresul a pledat pentru respectarea și cultivarea profesionalismului, pentru divulgarea istoriei spre publicul larg, dar cu respectarea adevărului, fără abateri de la etica meseriei, de la deontologia profesională. Participanții au deplâns confuzia de planuri care se face în mass-media între istoriografie și eseu istoric, între lucrarea de specialitate și literatura istorică, între rezultatele cercetării oneste și comunicarea de impresii personale, neatestate de surse.

De asemenea, s-au luat în discuție educația și instruirea prin disciplina numită istorie în

Imagine din Aula Universității

casei lor au fost, timp de 32 de ani, reprezentanți în Congres. Familia include, printre alte persoane de marcă, doi senatori și doi ambasadori. John Cabell Breckinridge (1821-1875), ca membru în Cabinetul președintelui Buchanan (1857-1861) și vice-președinte al Statelor Unite, este, desigur, cel mai prominent. În 1860, a fost contracandidatul lui Abraham Lincoln la președinție. După înfrângerea în alegeri, s-a întors în Kentucky și a devenit general în Armata Statelor Confederației, unde a servit pe tot parcursul Războiului Civil (*Magazin istoric*, nr. 7/1970), de multe ori în lupte grele, de exemplu la Shiloh, unde a și fost rănit, sau la Chickamaunga. În 1865, Jefferson Davis l-a numit ministru de Război al Confederației, fiind ultimul care a deținut această funcție. În același an, după înfrângerea Confederației, a plecat în exil, pentru a reveni în Statele Unite în anul 1868, când s-a dat amnistia pentru toți foștii confederați.

Familia Bayne, mai puțin spectaculoasă, nu a fost însă mai prejos. În 1811, străbunicul, Ebsworth Bayne, a cumpărat cca 133 hectare de pământ în sudul statului Maryland. Aici, în jurul anului 1827, a pus bazele unei plantații, inspirat numită „Salubria”, fiindcă aici fiul și nepotul, doctori, aveau să își aibă cabinetul și locuința. Într-o seară de toamnă a anului 1834, Ebsworth și soția au plecat de acasă și, când s-au întors, au găsit la „Salubria” doi fii, de

5 și 7 ani, grav bolnavi. Copiii au murit curând și la autopsie s-a descoperit că fuseseră otrăviți cu arsenic. Suspecta a fost descoperită rapid: dacă, o sclavă afro-americană în vârstă de 14 ani, Judith sau Juda. La interogatoriu, ea și-a recunoscut crima. Furase arsenic din cabinetul medical. A mărturisit, în plus, că otrăvise în același fel, cu niște ani în urmă, și o fiică a familiei, în

de compensare. El a servit în corpul medical al Armatei Unioniste în timpul Războiului Civil, iar după război s-a implicat cu perseverență în efortul de educare a sclavilor recent emancipați.

Gânganii și gloanțe

Până la 18 ani, tânărul Breckinridge Bayne și-a urmat

Dr. Bayne și o soră medicală alături de un militar român rănit; dispozitivul care ține suspendat piciorul rănitului a fost conceput de dr. Bayne și executat la indicațiile lui

vârstă doar de câteva luni. Sclava a spus apoi că a încercat să dea foc „Salubriei”. După recunoașterea faptelor – intenția de incendiere, furtul și trei crime cu premeditare –, sclava a fost judecată, condamnată și, o lună mai târziu, spânzурată, fiind, probabil, cea mai tânără persoană de sex feminin din Statele Unite spânzурată prin hotărâre judecătorească. În ciuda acestei experiențe, sau din cauza ei, dr. Bayne a devenit un mare susținător al emancipării sclavilor pe bază

studiile în zona Washington, la Liceul Episcopal din Alexandria, Virginia, apoi a fost trimis la liceul internat al Academiei Phillips, Andover, în Massachusetts, unde a urmat, în 1898, anul trei, cel de mijloc al cursului superior, fără să rămână până la absolvirea școlii. În toamna anului 1899, intra la Facultatea de Medicină a Universității Georgetown. A absolvit în 1903 și a fost primit rezident junior la spitalul tatălui său, Providence. Pasionat de chirurgie, el și-ar fi

1916-1919

DR.

J. BRECKINRIDGE

BAYNE

UN EROU AMERICAN

PE FRONTUL

ROMÂNESC

Dr. ERNEST H. LATHAM Jr.

Și-a oferit serviciile ca voluntar după ce România a intrat în război. A operat răniți sub bombardamentele germane asupra Bucureștiului, salvând numeroase vieți. A stăvilit epidemii de tifos și holeră în satele românești. Sub ocupație, a rămas alături de pacienții săi grav răniți, nu i-a părăsit nici când a trebuit să deschidă pentru ei un nou spital, ca unic doctor i fără ajutoare de specialitate. O poveste exemplară din Primul Război Mondial.

Joseph Breckinridge Bayne s-a născut la 28 iunie 1880, la Washington, DC. Tatăl său, dr. John Wort Bayne (1846-1905), și bunicul patern, dr. John H. Bayne (1804-1870), au fost, amândoi, medici de elită la Washington și în zonă. Tatăl a avut cabinet particular în locuința familiei, pe Connecticut Avenue 1141, era profesor de chirurgie la Facultatea de Medicină a Universității Georgetown și conducea secția de chirurgie a celui mai mare spital din Washington, Providence, pe Capitol Hill. Mama lui Joseph Breckinridge Bayne a fost Mary Sue Ashby (1848-1932).

Susținător al emancipării negrilor

Familia a reprezentat o importantă valoare în viața lui Bayne, cele două ramuri, Bayne și Breckinridge, avându-și rădăcinile în Virginia epocii coloniale. Student la medicină fiind, la începutul secolului al XX-lea, Bayne a făcut cerere să intre în Societatea „Fiii Revoluției Americane”, ai cărei membri erau urmași ai militarilor Armatei Americane Continentale, ce a luptat în Războiul de Independență al S.U.A. Mai târziu a aderat la Societatea

„Cincinnatus”, un grup mai exclusiv încă, formată din urmași direcți, pe linie paternă, ai ofițerilor din Armata Continentală sau descendenți ai civililor care au contribuit activ la cauza independenței. Ca urmare a distinsei tradiții de familie, Bayne nu și-a folosit numele de botez decât în actele oficiale, renunțând la el complet ori notând doar inițiala J. Lumea îl știa ca „Breckinridge” sau, pentru familie și prieteni, „Breck”.

Familia Breckinridge se regăsește de-a lungul istoriei americane. Este legată mai ales de statul Kentucky: în secolul al XIX-lea, membri ai

de vreun submarin, ceea ce pe atunci se întâmpla destul de frecvent în Atlanticul de Nord. Multe nave americane arborau steagul Statelor Unite, țară neutră pe moment, pictat mare pe laturi și bine luminat noaptea. Vapoarele țărilor beligerante erau de obicei vopsite în camuflaj. Dar călătoria lui Bayne a fost scutită de vreo întâlnire cu submarinele. Au acostat în siguranță la Liverpool. Prima dificultate pentru Bayne a apărut la vamă.

Aflând că Bayne nu avea stabilită o locuință la Londra sau un aranjament precis în Marea Britanie, vameșul i-a refuzat debarcarea. După interviul cu un ofițer britanic, i s-a permis, în sfârșit, să intre în țară și a fost trimis la Londra cu indicația să stea la Hotel Savoy.

În vara aceea, Londra nu semăna cu orașul pe care îl vizitase Bayne în alte vremuri. Străzile erau înțesate de oameni în toate uniformele Dominionului, dimineața mase de oameni se strângeau la gară, unde soseau trenurile aducând răniții din Franța, dar mai acut se simțea războiul noaptea, cu intensile bătălii aeriene între Corpul Regal de Aviație și zepelinele germane, care au bombardat orașul la 5 și 24 septembrie și la 2 octombrie. Între timp, Bayne făcea eforturi să depășească birocrația și să se înroleze alături de Aliați. Apariția sa entuziastă trecea

mai degrabă suspiciuni. În sfârșit, exasperat, a apelat la doamna Herbert Hoover de la Ambasada americană, care și-a făcut legătura cu doctorii Munro și Armstrong. Cei doi organizau o echipă medicală pentru România, țară care intrase în război de partea Aliaților în august 1916. Dr. Fergus Armstrong condusese unitatea medicală britanică în Serbia, dar au fost siliți să se retragă din calea armatei habsburgice. Retragera s-a

la granița Elveției, așa că nu se putea ajunge în România decât pe la nord, trecând prin Rusia, apoi sud-vest, spre România. Trenul a sosit târziu și au pierdut vaporul pentru Norvegia. A doua zi, acel vapor a fost torpilat în Marea Nordului – un prim exemplu al norocului ce l-a însoțit pe dr. Bayne (cu o mare excepție) în aventurile sale din România. Au sosit, așadar, în siguranță la Bergen, au traversat Suedia și Finlanda țaristă și nu s-au oprit decât

la Petrograd, după care au luat trenul de la Moscova la Kiev, unde li s-au pierdut multe dintre bagaje.

Au sosit la București în noaptea de 7 noiembrie și s-au instalat la hotelul Athénée Palace. A doua zi au fost primiți de prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, au vizitat Spitalul militar

„Regina Elisabeta” și s-au întâlnit cu prințesa Cantacuzino, care conducea activitatea Crucii Roșii în acest spital. Echipa a fost repartizată să lucreze într-unul dintre cele patru pavilioane ale spitalului. În după-amiaza respectivă, s-au dus și la Palatul Regal de pe Calea Victoriei, unde primul etaj funcționa ca spital pentru ofițerii români răniți.

Regina Maria și George Enescu la nuntă

Echipa stătea în sala de operație de dis-de-dimineață

Un grup de pacienți români și două surori medicale pozează în fața spitalului instalat în fosta Școală a Surorilor de Caritate

făcut prin România, unde britanicii au întâlnit-o pe regina Maria. Ea le-a dat ideea să se regroupeze și să revină în România. Doctorii britanici i-au oferit lui Bayne o poziție de sine stătătoare în echipă. „Am acceptat cu dragă inimă, de altfel numele de România venea cu o sugestie de romantism și aventură... Găseam o nuanță fascinantă la simplul gând de a împărtăși soarta Românicilor, lucru pe care nu l-am simțit la alte oferte” (p.19).

Au luat a doua zi trenul de la Londra la Newcastle. Tranșeele Frontului de Vest se întindeau de la Marea Nordului

dorit un rezidențiat în această specialitate, dar s-a considerat că pe moment era încă prea tânăr și lipsit de experiență pentru aceasta. „Dacă se poate vorbi de un talent ereditar pentru medicina clinică, el a avut acest talent“, constata un alt doctor american (Scott Dudley Breckinridge), care observa că tradiția familiei și diversificarea uceniciei medicale – incluzând tratarea tifosului l-au pregătit pe dr. Bayne pentru ceea ce avea să fie performanța sa cu totul excepțională în condiții de extremă dificultate, la vremea Primului Război Mondial în România.

La sfârșitul rezidențiatului, a revenit la casa părintească din Connecticut Avenue, unde și-a deschis cabinetul privat în aceeași clădire cu tatăl său. După șapte ani de practică medicală, fără evenimente deosebite, dr. Bayne s-a căsătorit, la 16 noiembrie 1911, cu Olga Roosevelt, la Biserica Episcopală Sf. Thomas din Dupont Circle. Mireasa făcea parte din familia Roosevelt de la New York, bunicul ei fiind fratele președintelui Theodore Roosevelt. Olga s-a născut la Paris, unde tatăl, Robert Roosevelt, se stabilise ca om de afaceri. Crescută și educată la New York, Olga se mișca în cercurile cele mai înalte. În 1909 s-a mutat la Washington,

în toată ascendenței republicane, de la alegerea ca președinte a lui McKinley, la inaugurarea lui Woodrow Wilson, în 1913. Nunta a fost marele eveniment monden al zilei. *New York Times* a publicat o fotografie cu 16 nuntași de frunte, remarcând această „foarte elegantă socie-

celor mai bogate zece femei din Statele Unite. Un an după nuntă, în 1914, s-a născut unicul copil al tinerei familii, Olga. Erau instalați acum într-o locuință mare, pe New Hampshire Avenue, în centrul Capitalei.

În vara lui 1916, Primul Război Mondial făcea ravagii în Europa. La un moment dat, dr. Bayne a hotărât, întempestiv, să plece voluntar pe Frontul de Vest, alăturându-se corpului medical al Armatei Britanice. Lăsa în urmă casa nouă, soția și copilul mic. La vreo 28 de ani după aceea, avea să scrie în memorii: „Când ești contemporan cu desfășurarea unor evenimente majore, este natural să ai impulsul de a participa. La 14 August 1916, plecam de la New York spre Anglia, pe mare, pentru a mă alătura Aliatilor în războiul mondial.“ (p. 15; pe tot parcursul articolului citatele sunt din volumul de memorii: J. Breckinridge Bayne, M.D., *Bugs*

Dr. Bayne cu un aparat medical realizat după concepția sa; atela din dreapta, pentru picior fracturat, a fost confecționată de un fierar român

tate.“ În ziar se observa că „po-doabele florale sunt cele mai elaborate pe care le-a văzut Capitala în acest sezon“, iar „sueta miresei a depășit, în frumusețe și tinerețe, tot ce a cunoscut Washingtonul în ultimii ani.“ După o vreme, când mama ei a murit, lăsându-i o moștenire considerabilă, Olga a ajuns în categoria

and Bullets – Gânganii și gloanțe –, Editura Richard R. Smith, New York, 1944).

Ratează vaporul ce avea să fie scufundat

Traversarea Oceanului a decurs normal, deși pasagerii aveau teama să nu fie torpilați

MEMORII DIN RĂZBOI

Corpul alpin german pe crestele Făgărașilor

THEODOR PÂSLARU

La 22 septembrie 1916, Armata a 2-a română nu a reușit să stăvilească ofensiva Armatei a 9-a germane, folosindu-se de avantajele obstacolului natural al Munților Perșani. Înfrântă în bătălia de la Șinca (Șercaia; Magazin istoric, nr. 8-10/2016), a fost nevoită să se retragă pe aliniamente succesive: Brașov-Râșnov-Bran (23 septembrie); Sânpetru-Brașov-Zărnești; Bran-Timiș-Bratocea (25 septembrie). Pe ieșirea nordică a defileurilor din Carpații sudici, Diviziei a 6-a i-a revenit misiunea de a apăra zona cuprinsă între valea Bâscei și valea Buzăului. Regimentul 16 Artilerie, a cărei capacitate de luptă fusese drastic redusă, în urma luptelor de la Șinca-Șercaia, a fost retras și trimis pentru refacere în orașul de garnizoană, Focșani.

„CE DECĂDERE UMANĂ LA TOTI“...

La Brașov – 22-23 septembrie/5-6 octombrie 1916 [Eroare cronologică evidentă. Poate fi 23-24 – n.n.]. Văzând că nu se ivește nicio parte din unitatea mea, am fost silit să plec și eu din locul acela și să-mi iau direcția Brașov. În câteva ore de drum, la trap

și la pas, am ajuns în marginea Brașovului, unde văd în partea stângă a șoselei mai multe tunuri puse în baterie gata de tragere.

Văd o santinelă în post la marginea parcului. Opresc și întreb:

– Ce regiment sunteți, camarade?

– Regimentul 10 Artilerie București!

– Cheamă pe sergentul de zi sau șeful de post sau ofițerul de serviciu! Eu, conform regulamentului, trebuia, în cazul meu, să mă atașez unui

până noaptea târziu. În acel moment, armata română se retrăgea, scăpase cu greu din cleștele format de armata feldmareșalului Erich von Falkenhayn, care veneau dinspre nord și vest, și de armatele feldmareșalului August von Mackensen, care avansau din sud. Numărul pacienților depășea cu mult capacitatea de 2.000 de paturi a spitalului. Cum linia frontului se apropia de București, răniții soseau oră de oră nu numai români, dar și ruși, germani. Duși într-un salon special, răniții germani erau tratați la fel ca și militarii aliați. Până să se închidă acest teatru de război, au ajuns să fie internați aici răniți otomani, bulgari, austrieци, unguri, chiar și câțiva britanici și francezi. Merită citate observațiile lui Bayne despre diferitele naționalități. Pe ruși îi descrie cu afecțiune: „Rușii mi-au părut cei mai rezistenți și mai flegmatici. Nu păreau animați de vreun sentiment patriotic, ceea ce nu era de mirare, fiindcă nu luptau pe pământul lor și, ignoranți fiind, nu știau mare lucru despre cauza pe care o apărau. Își îndurau rănilor cu stoicism, nu se plâneau, erau recunoscători pentru orice gest de bunăvoință care li se arăta. Ajunși în convalescență, rareori stăteau degeaba căutau mereu activități cu care să-și ocupe timpul, de exemplu țeseau, împleteau rafie, meș-

tereau mici suveniruri. Au ajuns să-mi fie dragi răniții mei ruși“ (pp. 69-70).

În pofida sentimentelor sale, nu și-a putut ascunde admirația față de calitățile marțiale ale germanilor. „Militarul german prezenta o psihologie mai complexă și e de remarcat disciplina militară riguroasă, dură, care-l guvernează. El părea că și-a reprimat propria personalitate, pentru a deveni o piesă într-o

imaginea micii lui case și-și manifesta patriotismul în modul cel mai natural. Militarul român merită întreaga considerație pentru felul în care a înfruntat vicisitudini copleșitoare. În lupta corp la corp era aproape de neînving. N-a putut fi respins decât de artilerie, de mitraliere. Combatanții români, când vorbeau de lupte, descriau atacurile cu deosebită însuflețire. L-am întrebat odată pe un tânăr, care era

de fapt învățător, ce crede despre război și mi-a spus: «Războiul e frumos.» Deși pe el însuși războiul, evident, nu-l crușase era grav rănit, exprima în acest fel starea de spirit a concetățenilor săi“ (p. 70).

Dincolo de atmosfera apăsătoare, cu fluxul de răniți în creștere, cu numărul mare de morți și muribunzi,

au existat și momente fericite. Într-o zi, un pacient grav rănit s-a căsătorit cu iubita lui din sat. La ceremonie au participat regina Maria și George Enescu. Marele compozitor a interpretat o umorescă pentru nuntașii care erau, în cea mai mare parte, personalul spitalului și ceilalți pacienți. Apoi, ministrul american Charles Vopicka l-a invitat în anul acela pe Bayne la sărbătorirea Zilei Recunoștinței și la masa de Crăciun.

(Va urma)

**În românește de
Ioana IERONIM**

Dr. Bayne o întâmpină pe regina Maria la Voinești, în 1919, cu ocazia vizitei întreprinse pentru a inspecta spitalul de campanie

vastă mașinărie umană. Nu se pun la îndoială curajul și iubirea de Vaterland, dar patriotismul într-o Kultur care inspiră victoria este lipsit de spontaneitate. Succesele germane nu se datorau doar unei pregătiri minuțioase, ci, mai mult încă, unei extraordinare coordonări, rezultând din supunerea necondiționată la comandă“ (p.70).

Nu este de mirare că, după inima lui, Bayne îi rezervă prețuirea cea mai înaltă pentru militarul român. „Românul are mai mult temperament. Luptând pe pământul său, el purta neconținut în minte

început să lăcrimeze. Îmi dă ordin să intru cu chesonul la celelalte de la trenul de luptă. În întâmpinarea lor au venit toți ofițerii din Regimentul 10-2 Artilerie și au stat cu ai noștri de vorbă.

După un sfert de ceas, am plecat din fața parcului lor. Nu ne depărtăm mai mult de 100 m de ei și întreaga brigadă de ostași, cu ofițeri cu tot, au început a da cu huo, huo, huo trădătorilor, ați lăsat tunurile și ați fugit! Noi auzeam bine și ne-am depărtat de ei până nu ne-am mai zărit.

Colonelul Gorgos dă ordin să oprească pentru zece minute și toți ostașii să scoată cu briceagul numerele 16 Artilerie de la capelă, vestoane și mantăi și de la toate, să nu se mai cunoască. Apoi am plecat, dând în vale pe o stradă și trăgând cu toate pieșele în cazărmile

husarilor. Am umplut curtea cu atâtea căruțe, furgoane și chesoane. Mă uit și apreciez, să fi fost 150 cai de trupă, restul numai cai de rechiziție, când noi aveam 200 cai de fiecare batalion, apoi șase baterii, 1.200 de cai, afară de caii ofițerești. Grozavă pierdere pentru noi în oameni și cai, precum și toate tunurile. Iată ce face o comandă nehibzuită a unor ofițeri incapabili! Sau la mijloc a fost o trădare din partea lor, cum au mai făcut și alți ticăloși?

După ce s-au aranjat toate, cu caii și trupa, era seară, ora 9 și jumătate, primesc ordin

de a forma o patrulă din 30 de oameni și a pleca în oraș pentru menținerea ordinii trupelor ce se scurg prin oraș, că făceau jafuri peste tot. Și iau între cei 30 de ostași, fără să știu, două elemente rele din bateria a 6-a scăpați de la închisoarea Târgșor. Ei dau o lovitură bună la o ceasornicărie și vin după noi cu sacii de merinde plini cu ceasuri și diferite giuvaericeale. Îmi arată prada. Când le-am spus că îi raportează, au dispărut pentru totdeauna. Când m-am întors

Cai de trupă transportând o mitralieră germană Maxim

la ora 2 noaptea, pe toți ofițerii noștri i-au arestat și i-au trimis în țară. [În aprilie 1917, ne spune Theodor Pâslaru, în alt loc din textul manuscris, Curtea Supremă Militară a judecat, la Iași, procesul ofițerilor Regimentului 16 Artilerie, care în bătălia de la Șercaia au „fugit lăsând tunurile în mâna inamicului, iar oamenii în voia soartei”. Comandantul regimentului, colonelul Andrei Gorgos, a fost condamnat la degradare și cinci ani închisoare, locotenent-colonelul Barca, la degradare și patru ani închisoare, doi maiori la câte trei ani în-

chisoare, șase căpitani, la pierderea dreptului de avansare în grad, timp de doi ani – n.n.]

A doua zi, la ora 7 după-amiază, sunt chemați pentru a da o altă declarație, patru inși [Pâslaru și ceilalți trei ostași – n.n.] la o divizie. La ora 11 dimineața am plecat cu toții în direcția Predeal și de acolo la Comarnic, lângă linia ferată și între șosea. Aici am stat două zile și cei patru, în fiecare zi, am fost chemați la Sinaia, la Cazino, că acolo era instalat Marele Stat-Major al întregii

armate de ne-a anchetat dând declarații de cum au decurs luptele, de s-au pierdut tunurile și oamenii: 24 septembrie 1916.

Ajungem la Băicoi, facem un bivouac de o zi, iar în ziua de 25 septembrie 1916, la Ploiești, la rampa de îmbarcare, eu fiind cu casa aproape, stam pe str.

Marin Brutaru, nr. 3. Când îmi spune proprietăreasa că soția cu copilul au plecat la Tecuci, luând cu ea și un cufăr, în care a mai luat și îmbrăcăminte, dându-i ajutor și tatăl meu, care a venit expre pentru aceasta. Atunci am mai luat și eu din lenjerie și altele făcând o legătură bună cu preșurile, ce le-am legat cu frânghia pentru rufe, și, la vagon cu ele.

La Focșani, în garnizoana noastră 26 septembrie 1916.

Mergând toată noaptea cu trenul, dimineața, în ziua de Sf. Dumitru [autorul comasează fapte din septembrie și

Brașov. Piese de artilerie capturate de nemți

regiment de artilerie. A venit sergentul de zi. Îl rog să raporteze ofițerului de serviciu prezența mea și a atelajului ce-l am cu mine, cu tot. Vine ofițerul de serviciu. Vorbesc cu el. Pleacă și raportează domnului colonel, al lor. Acum ei erau în critică, ofițeri din amândouă Regimentele 10-2 Artilerie, care erau împreună puși în poziție de tragere. Colonelul, cum aude că raportează ofițerul, mă cheamă imediat și pe mine. Mă prezint:

– Să trăiți domnule colonel! Eu, elevul în termen și în rezervă Theodor Pâslaru, scăpând din zona de luptă cu chesonul 5 cu atelajul său și nemaicăpând din întreg Regimentul 16 baterii de tragere, toți rămași morți și răniți, iar piesele de la toate bateriile distruse de o artilerie grea obuziere și numerică [numeroasă – n.n.], fiind încadrați de inamic n-am mai avut nicio scăpare.

– Dar tu cum ai scăpat, mă întreabă.

– Ca prin minune, domnule colonel, am trecut prin zonă cu atelajul, am dat cu caii și peste germani ca și români și tot mi-a fost rănit calul lăturaș al mijlocașului, ca și calul meu ce l-am pus la ham. Veniți

de vedeți, coama de pe creștet nu o are și jumătate de ureche. Am făcut aceasta pentru că ne-a pus pe poziție fără a avea loc de retragere înapoi și nici dreapta sau stânga în caz de ne respinge.

– Unde-s ofițerii voștri și ce au făcut?

– Au fugit cu toții, am rămas eu la bateria de tragere I, tunul 4, și plutonierul-major Curtovici, care am mai tras încă vreo 30 lovituri în inamic, distanța 300 m. Însă o lovitură fatală și o schijă l-a omorât și pe bietul meu camarad Curtovici. Am făcut semnalizarea și fluierat și am scăpat cu aceasta. Au venit sărmanii călăreți la împerechere, dar atunci căzând multe obuze au omorât mulți, cu cai cu tot.

Auzind cele spuse, se uitau unii la alții, căci toți ofițerii, când raportam, făcuseră cerc ca să audă cum au decurs luptele. Atunci, mi-a dat ordin să stau cu hamurile pe cai, cu chingile slăbite, iar câte unul din ostașii mei să stea de veghe și când va vedea că trec piese din Regimentul 16 Artilerie, să plecăm.

Mă retrag cu chesonul la margine. Vin la mine mai mulți plutonieri și plutonieri-majori și sergenți să afle cum am scăpat, că ei nu primiseră botezul în luptă. Atunci, mi-aduc pe doi ploieșteni, pe Mitea-Grecu și Aristică. Când ne vedem, ne îmbrățișăm frățeste. Ce bucurie mare, pe

noi! Ei mi-au spus că, din auzite, Regimentul 16 Artilerie a fost distrus.

– Dar tu, cum ai scăpat?

– Dumnezeu face minuni, le-am zis. Nici eu singur nu știu cum. Am stat cu ei două zile. Pe seară, înainte de masă, veniți pe la mine! Le-am dat câte o sticlă de coniac și câte două cutii de conserve. Dar din dar se face rai!

În noaptea de 22 [23– n.n.] septembrie am fost cu Regimentul 10 Artilerie la un loc, pus și în subzistența lor, atât noi cât și caii. A doua zi, 23 septembrie, pe la ora 2 după-amiază, plantonul Burlacu, ce veghea la șosea, mă anunță repede că trece trupă de-a noastră, chesoane din trenul de luptă și trenul regimentar și din coloane. Hamurile erau pe cai. S-au strâns chingile, am împerecheat la cheson și am ieșit la ai mei. Când mă văd ofițerii, mă și întreabă:

– Ai scăpat, Pâslaru? Cine a mai scăpat? S-a scos vreun tun? Atunci venea și colonelul. Iese din mijlocul coloanelor călări pe cai de rechiziție. Le atârnavu picioarele aproape de pământ. Dă ordin și oprește convoiul, trăgând toți pe partea dreaptă. Mă întreabă și el. Eu îi raportez cum a decurs tot. Aproape a

Unități românești în retragere; credincioșii căluți, rămași pe câmpul de luptă

VIENA LUI FRANZ JOSEPH

FRANÇOIS-JOSEPH
 À l'occasion du centenaire
 de la mort de l'empereur 1850-1916
 16.3.-27.11.2016
 Une exposition sur quatre sites

**Festivitățile consacrate celor 100 de ani
 de la moartea împăratului
 (în imaginea de jos, la senectute)
 se vor încheia exact
 în ziua stingerii sale, 21 noiembrie**

La Viena, în magazinele pentru turiști, Franz Joseph de obicei, în cuplu, alături de împărăteasa Sissi tronează în acest an pe cărți poștale, ca efigie pe cutiile de ciocolată, pe port-chei, șorturi, tricouri, sub formă de statuete. Dincolo de kitsch și de interese comerciale, momentul este istoric: la 21 noiembrie se împlinesc 100 de ani de la moartea împăratului, trecut în eternitate la 86 de ani, în plin război mondial. Librării vienezi s-au întrecut în a expune biografii recente sau reeditări, albume fotografice consacrate centenarului, iar cinci expoziții, patru în Capitală, a cincea la castelul de la Niederweiden, 50 km est de Viena, au fost vernisate în omagiul suveranului. Pentru Viena, 2016 este anul Franz Joseph.

În primii ani de domnie, începută în 1848, monarhul a angajat țara, devenită din 1867 dublă monarhie, în câteva conflicte militare. Au urmat patru decenii de pace. Tensiuni și drame personale vor zguduia însă viața suveranului: execuția fratelui, Maximilian, în Mexic (1867; *Magazin istoric*, nr. 5/1967), sinuciderea unicului fiu, Rudolf, la Mayerling (1889; *Magazin istoric*, nr. 7/1970), asasinarea împărătesei Elisabeta (Sissi) de un anarhist italian, la Geneva (1898), asasinarea nepotului, Franz-Ferdinand, de un revoluționar sârb, la Sarajevo (1914; *Magazin istoric*, nr. 6/2014), ceea ce va obliga Austria să ceară reparații de la Serbia, declanșând, prin jocul alianțelor, prima conflagrație mondială. Când a murit, în

1916, lăsând coroana nepotului, Carol I, domnise 68 de ani și văzuse 150 de suverani guvernând, apoi dispărând din viața Europei.

Există istorici care îi reproșează lui Franz Joseph absolutismul de la începutul domniei,

responsabilitatea în declanșarea Primului Război Mondial, represiunea revoluției ungare din 1848, numeroasele probleme naționale și sociale rămase fără răspuns înainte de 1914, chiar dacă aceiași istorici recunosc câștigurile economice și culturale ale epocii lui. Nimeni nu-i poate contesta însă meritul, de fapt, arta de a reuni sub cele două coroane o duzină de popoare care vorbeau tot atâtea limbi și practicaau toate religiile.

Viena, capitala imperială, cea luată azi cu asalt de turiștii străini, datorează enorm domniei lui Franz Joseph. În 1857, o ordonanță imperială comanda distrugerea vechii incinte, care în 1529 și în 1683 îi ținuse departe pe otomani, devenită acum inutilă: sufoca orașul ca un corset. Împăratul și-a impus voința în fața militarilor, care se temeau de mișcări revoluționare. Viena, devenită capitala unui imperiu dinamic, modern, a trebuit să sufere un plan de renovare urbană asemănător celui propus Parisului de baronul Haussmann. Au fost mobilizați atunci cei mai buni arhitecți din lume și s-a hotărât ca orașul să fie înconjurat de un bulevard circular, lung de 5,3 km.

Pe această mare arteră, Ringstrasse, prescurtat Ring, se vor înălța clădiri publice, instituții culturale, hoteluri de lux, imobile de birouri și de locuit. Inaugurat în 1865, Ringul va rămâne un șantier mai bine de 20 de ani. Kunsthistorisches Museum, sala de concerte Musikverein, Bursa, Muzeul de istorie naturală, Academia de Arte Frumoase, Parlamentul, Burgtheater conservă până astăzi aerul imperial al orașului.

O aripă a vechiului palat imperial Hofburg adăpostește astăzi președinția Republicii, iar necropola Habsburgilor și mormântul lui Franz Joseph sunt mereu acoperite de flori. Așadar, la 100 de ani de la moartea împăratului, austriecii beneficiază încă de moștenirea sa. ■

Kunsthistorisches Museum, Musikverein și castelul de la Niederweiden, repere istorice pentru epoca imperială

Trupe române în gara Buzău

octombrie 1916 – n.n.] am sosit și debarcat toate rămășițele acestui regiment distrus. Auzind lumea că am sosit, a venit să ne vadă, dar noi am luat-o pe din dos, pe la fânărie, și sosind în cazărțile noastre, care și acestea aproape erau de nerecunoscut din cauza mizeriilor și a murdăriei de nedescris, atât în dormitoare cât și în grajduri, ca și peste tot.

Ce te faci acum? Nicio regulă, nicio disciplină, niciun ordin [reglementare – n.n.] pentru hrana oamenilor și pentru bieții cai. De abia peste câteva zile s-a aranjat.

Eu, peste două zile, m-am dus la Tecuci, de mi-am dus lucrurile luate de acasă. Când m-au văzut, au rămas surprinși, credeau că am pierit și eu, după cum auziseră. Întorcându-mă la regiment, tot vești triste se auzeau de pe fronturile de luptă. Iar pe șoseaua din fața regimentului, ce duce spre Râmnicu Sărat, zi și noapte treceau nenumărate regimente de toate armele, ru-

sești plus divizii nenumărate de cazaci. Șoseaua era stricată de atâta trafic mare, noroi și mocirlă până la genunchi. Afară ninge în continuu. Bieții ostași merg în coloane de marș nesfârșite, ca să întâmpine alt puhoi de oropșiți spre a se măcelări unii cu alții și a-i înghiți roata nenorocită a morții. Unde-i mentalitatea ta, omule pământean? Ce decădere umană la toți! Ori e vreo pedeapsă dumnezeiască acum de s-au încleștat toți în războiul acesta distrugător? Curată nebunie omenească la toți! În loc să crezi bunuri pământești spre a te folosi de ele, tu dai foc și nimicești totul în cale! Înțelepciunea practică nu poate fi dobândită decât în școala experienței. Regulile și învățămintele în viață sunt, ce-i drept, foarte utile, dar lipsite de școala vieții de toate zilele, rămân numai teorie. Caracterul omului se călește abia în lupta grea a existenței. Experiența omului nu poate fi dobândită prin cărți sau prin

lecții, ci numai prin contactul direct cu patimile oamenilor!

Caracterul este de valoare atunci când rezidă în munca zilnică, în mijlocul încercărilor de tot felul și când poate înfrunta monotonia muncii cotidiene. Viața petrecută în singurătate nu poate fi decât egoistă. Faptul de a fi retras poate însemna dispreț pentru lume, deși în cele mai multe cazuri nu este decât o manifestare a indolenței, a lășității și a îngâmării. Fiecare om se cuvine ca o datorie sfântă să-și împlinească partea lui de muncă zilnică. Iar nerespectarea acestei îndatoriri aduce după sine o pierdere pentru individ și o pagubă pentru societate. Iată de ce socotesc acest măcel omenesc ca o cruzime și o nebunie, distrugătoare de bunuri chiar și de ființa sa, ca om ce are dreptul să trăiască pe acest blagoslovit pământ!

(Va urma)

**Prezentare și editare
Traian D. LAZĂR**

frontului inamic, direcționate spre verificare și analiză Biroului de Studii, Documentare și Centralizare al Eșalonului, iar apoi Marelui Cartier General.

Biroul de Studii era condus de Hnat Porohivski, în același timp comisar al Guvernului Ucrainean în exil pentru statele balcanice, general-maior al Armatei Ucrainene în exil, președinte al Comitetului de Asistență al Ucrainenilor din România. În această ultimă calitate, la 25 noiembrie 1943, cu toate că soarta războiului devenise clară, locotenent-colonelul îi scria mareșalului Antonescu că „emigrația ucraineană în România păstrează vechea sa poziție de neclintită ostilitate față de bolșevismul și imperialismul rus“.

În seara zilei de 6 noiembrie 1944, cel care îi scria de pe Frontul de Est fiicei sale că „bolșevicii nu trebuie lăsați să ajungă în România, căci vor face și aici același dezastru; acum lupt pentru România și pentru tine, dragă copilă!“ a fost răpit de o echipă a contraspionajului militar sovietic (SMERS) și transportat cu avionul din România în Rusia.

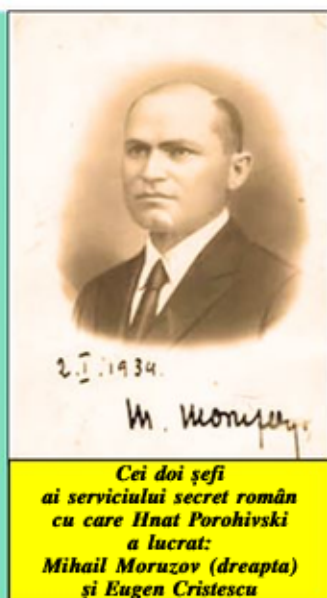
Timp de doi ani ancheta s-a desfășurat în capitala Uniunii Sovietice, apoi a continuat la Kiev, unde Hnat Porohivski a fost transferat în noiembrie 1946. La 4 decembrie 1947 locțiitorul ministrului Securității Statului a R.S.S. Ucrainene, generalul Esipenko, a aprobat concluziile de învinuire pentru săvârșirea infracțiunilor de: răscoală armată, acordare de ajutor burgheziei internaționale, spionaj, precum și de participare la organizații constituite în vederea pregătirii sau comiterii unor infracțiuni contrarevoluționare.

Prin sentința Tribunalului Militar al Trupelor Ministerului Afacerilor Interne al Districtului Ucrainean, pronunțată în ședința secretă din 31 decembrie 1947, inculpatul a fost condamnat la privațiunea de libertate cu executare în lagăre de muncă, pe termen de 25 de ani, cu confiscarea totală a averii.

Porohivski a recunoscut activitatea antisovietică desfășurată în calitate de lider al emigrației ucrainene din România și de ofițer al serviciilor române de informații. A recunoscut colaborarea cu spionajul german – din însărcinarea și în interesul S.S.I.A.R., respectiv al S.S.I. A negat colaborarea cu spionajul britanic și cu cel japonez.

După condamnare a mai fost deținut în închisoarea internă a Ministerului Afacerilor Interne al R.S.S. Ucrainene până în luna februarie 1948, când a fost transferat în lagărul Belici din regiunea Kiev. A decedat la 14 iunie 1952, în Lagărul Special Nr. 3 din R.A.S.S. Mordovia, înființat pentru deținuți politici deosebit de periculoși.

In volumul XIX din seria „Afaceri Orientale“ – Anchetat de SMERS: asul S.S.I. și liderul emigrației ucrainene din România în dosarele SBU (V. Guzun, V. Vlasenko, Editura Argonaut) – urmează să fie publicate documentele anchetei în cauză, identificate în Arhiva Serviciului de Securitate al Ucrainei. Redăm un fragment din procesul-verbal al interogatoriului luat arestatului Porohivski de către ofițerii SMERS la 18 noiembrie 1944.

Cei doi șefi ai serviciului secret român cu care Hnat Porohivski a lucrat: Mihail Moruzov (dreapta) și Eugen Cristescu

Întrebare: Ați declarat că întocmeați referate privind situația economică și politică din țările vest-europene. Cu ce v-ați mai ocupat în cadrul S.S.I.?

Răspuns: Pe lângă întocmirea referatelor, din ordinul S.S.I., în repetate rânduri, m-am deplasat în Franța, Polonia, Germania, Austria, Iugoslavia, Bulgaria, Ceho-

slovacia și Italia, cu misiunea de a obține personal materiale privind situația economică și politică din aceste țări.

Călătoream cu documente eliberate de S.S.I. pe nume

ASUL UCRAINEAN AL S.S.I. ÎN GHEARELE SMERSȘ

**Avanpremieră
editorială**

VADIM GUZUN

*În uniforma armatei ucrainene, în 1920 (dreapta),
și într-un grup de ucraineni, în 1919*

La 11 noiembrie 1920, după o luptă inegală cu trupele bolșevice din Transnistria, în fruntea Brigăzii 2 Mitraliere a armatei Republicii Populare Ucrainene (R.P.U.), locotenent-colonelul Hnat Porohivski s-a retras în Basarabia. După aproape trei ani de internare în tabere întreținute de statul român, atunci când a devenit clară imposibilitatea continuării luptei armate pentru existența statului ucrainean, cei mai mulți dintre fugari au început o nouă viață (Magazin istoric, nr. 2/2013).

Tânărul ofițer (n. 1888), îndeplinind cu succes funcția de comandant al tuturor internaților ucraineni care s-au salvat în România, bucurându-se de respectul camarazilor și de aprecierea autorităților din țara adoptivă, a învățat limba română, a absolvit Școala Superioară de Științe Administrative din București, și-a întemeiat o familie. Din căsătoria cu Ita Margulis, originară din Chilia Nouă, în anul 1933 s-a născut fiica Olga, viitoarea scriitoare Olga Andrici.

Personalitatea intelectualului antisovietic, bun cunosător al imensului spațiu din vecinătatea României, vorbitor al limbilor ucraineană, rusă, germană și franceză, dedicat operei de organizare a emigrației politico-militare ucrainene de orientare naționalist-democrată, nu putea trece neobservată în comunitatea de informații.

În 1930 Hnat Porohivski figurează deja în evidențele Serviciului Secret de Informații al Armatei Române (S.S.I.A.R.). Începând noua carieră cu funcția de translator, locotenent-colonelul ucrainean a activat direct cu Mihail Moruzov, cel care a fondat, organizat și condus Serviciul Secret, din anul 1924 până în 1940. În anul care a marcat dispariția României Mari denumirea S.S.I.A.R. a fost schimbată în Serviciul Special de Informații (S.S.I.), iar conducerea a fost preluată de Eugen Cristescu.

Principala structură a S.S.I. în războiul antisovietic a fost Eșalonul Mobil. Porohivski a făcut parte din unitatea specială a acestuia numită conspirativ „Vulturul”. În fapt, împreună cu Vasile Palus și Nicolae Trohani reprezentau nucleul conducător al detașamentului. Activitatea principală a „Vulturului” consta în culegerea de date și informații din adâncimea

profesorul Smal-Stoțki, Lazarevski Gleb, iar de lansarea efectivă a agenturii în Uniunea Sovietică, peste frontiera polono-sovietică, se ocupa colonelul în armata petliuristă Diacenko.

Întrebare: Relatați despre deplasările dumneavoastră în alte state.

Răspuns: Din ordinul S.S.I., am efectuat, aproximativ, șapte sau opt deplasări în Cehoslovacia. Acolo țineam legătura pe linie de spionaj cu:

- profesorul Mațevici;
- profesorul Kabacikov, fost

inspector în Guvernul petliurist, iar în emigrație – profesor la Academia Agricolă din or.[așul] Podibrady;

– profesorul Slavinski, fost ambasador al Guvernului petliurist în Turcia, iar în emigrație – profesor la Academia Agricolă din or.[așul] Podibrady;

– profesorii Academiei Agricole din Podibrady Ivanis și Iakovlev, fost ambasador al Guvernului petliurist într-un stat vest-european.

De la aceste persoane obțineam pentru S.S.I. informații detaliate privind poziția cercurilor guvernamentale cehoslovace față de Polonia, Germania și Ungaria, despre relațiile dintre cehi, slovaci și ucrainenii din Ucraina Subcarpatică.

În Franța m-am deplasat de două ori, în 1938-1940. În anul 1938 Moruzov m-a trimis la Paris, cu câteva zile înainte de vizita regelui român Carol al II-lea, cu scopul de a clarifica poziția diverselor cercuri politice din Franța față de vizita regelui și de România. În plus, trebuia să clarific situația politică a țării și să mă

orienteze în politica externă a Franței. Raportul privind aceste materiale l-am prezentat lui Moruzov, în timpul vizitei sale la Paris împreună cu regele.

Am obținut informațiile în chestiunile menționate de la Șulghin, Prokopovici, fost președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.U., de la generalul Udovicenko și de la Kosenko, fost ministru al poștei și telegrafului R.P.U.

Înainte de deplasării în Franța, Moruzov mi-a trasat două sarcini să culeg informații și

Roman Smal Stotki

să elaborez pentru rege un referat pe tema capacității Franței de a opune o rezistență de durată și serioasă în cazul unui atac din partea Germaniei.

În Paris m-am aflat în jur de două săptămâni și am obținut de la persoanele menționate materiale valoroase care confirmau incapacitatea Franței de a opune o rezistență serioasă și îndelungată Germaniei, precum și faptul că ar fi înfrântă în câteva săptămâni.

În Bulgaria, din ordinul S.S.I., m-am deplasat de două sau trei ori, în perioada 1934-1940. Acolo am stabilit legătura cu Parașciuk, ucrainean de naționalitate, sculptor, locuind în Sofia pe strada Ducele Dundukov, în propriul atelier. Am făcut cunoștință cu el în anul 1932, la Comitetul Ucrainean de Ajutorare, în timpul vizitei lui la București. Parașciuk avea legături vaste în rândul emigrației ucrainene din Bulgaria și al reprezentanților Guvernului bulgar.

La Sofia, cu scopul de colectare a datelor de spionaj, am stabilit, de asemenea, legătura cu Malanivski, fost căpitan în armata petliuristă, reprezentant al generalului Zmienko. Cu Malanivski am făcut cunoștință la Congresul emigrației ucrainene din Bulgaria. De la Parașciuk și Malanivski, precum și de la alți emigranți albi, cu care am stabilit legătura la congresul menționat, am primit materiale privind activitatea diverselor partide și organizații din Bulgaria, am obținut caracterizarea unor membri ai Guvernului bulgar, precum și informații privind poziția acestui guvern față de România.

Din discuțiile personale cu Malanivski am aflat că el, la ordinul lui Zmienko, deseori se deplasa în orașul-port Varna, unde se făcea lansarea agenturii acestui general în R.S.S. Ucraineană. Malanivski, în plus, avea legături suspecte din perspectiva spionajului cu membri ai Guvernului polon aflați la Sofia. Aceasta îmi permite să consider că Malanivski avea legătură directă cu lansa-

străine. Rețin că mi s-au eliberat pașapoarte pe numele jurnalistului Dobrescu Paul, profesorului Florescu Mircea, latifundiarului Vornicu și Udrea Roman. Deplasările erau motivate în fața consulatelor cu diverse pretexte. În Bulgaria, de exemplu, m-am deplasat, chipurile, pentru furnizarea de utilaje agricole, la Praga – pentru tratament, în Franța, Polonia și alte țări ca excursionist.

Întrebare: Nominalizați agentura prin care dumneavoastră obțineți materiale secrete pentru S.S.I.

Răspuns: Nu am avut o agentură specială. Toate datele secrete de interes pentru S.S.I. le obțineam personal de la cunoștințele mele din rândul conducerii emigrației petliuriste ucrainene, de care eram legat pe linie de activitate comună antisovietică. Toți aceștia știau că lucrez la S.S.I. și obțineau pentru mine informații cu caracter de spionaj.

Așa, pe parcursul deplasărilor mele anuale în Polonia, în perioada 1932-1938, la Varșovia, am luat legătura cu:

- generalul Zmienko Vsevolod, fost locotenent-colonel în armata țaristă și general în armata petliuristă, iar în emigrație – șef al Secției a II-a (ucrainene) de pe lângă Secția II (de spionaj) a Marelui Stat Major al armatei poloneze;

- generalul Kușci, redactorul revistei antisovietice *Tabor*, membru al Comitetului Central Ucrainean (C.C.U.);

- Sadovski Mihail, fost colonel în armata petliuristă, membru al C.C.U., secretar al redacției revistei antisovietice *Pentru statalitate*;

Cu soția și fiica

- doctorul Șkurat, membru al C.C.U.;

- Kovalevski Nikolai Nikolaevici, fost șef al Partidului Social-Democrat din Ucraina, ministru în Guvernul Petliura, iar în emigrație – membru al C.C.U.;

- generalul Bazelski, fost colonel în armata țaristă și general în armata petliuristă, în emigrație – șef al organizației militare petliuriste din or.[așul] Kalisz.

În Lvov m-am întâlnit cu:

- Staroselski Vladimir, fost locuitor al ministrului de Război în Guvernul Petliura, avocat de profesie;

- foștii colonel în armata petliuristă Kuzminski și Do-

tenko, reprezentanți ai C.C.U. al emigranților albi petliuriști;

- Luțki Ostap, fost deputat în Parlamentul polonez;

- Strutinski Mihail, jurnalist;

- Tiktor Ivan, editorul ziarului și revistei *Undo*, ale Partidului Democrat-Popular Ucrainean.

În repetate rânduri m-am întâlnit în Polonia cu generalul Salski, obținând informații în chestiunile de interes pentru mine, cu președintele Republicii Populare Ucrainene, Levițki Andrei, și cu profesorul Smal-Stoțki Roman, fost lucrător de răspundere al Guvernului petliurist în Germania.

De la persoanele indicate primeam materiale privind situația politică din țară, lupta dintre partide, relația Guvernului polonez cu minoritățile naționale și statele vecine. De altfel, acordam atenție deosebită clarificării atitudinii cercurilor guvernamentale poloneze față de Uniunea Sovietică și Germania, precum și colectării informațiilor privind construcția obiectivelor militare în Raionul Industrial Central al Poloniei: Cracovia, Lublin, Przemyśl.

De la generalul Zmienko am aflat, de asemenea, faptul că, din ordinul Secției a II-a a Marelui Stat Major polonez, desfășoară o vastă activitate de agentură împotriva U.R.S.S., că are centre de agentură în Volinia, care se ocupă cu lansarea agenților și a literaturii antisovietice în R.S.S. Ucraineană.

Zmienko nu m-a inițiat în detaliile activității sale de spionaj, dar mi-a spus că este ajutat în această activitate de

Vsevolod Zmienko

 Dicționar istoric

KARADJORDJEVO
Dr. ION GABRIEL ANDREI

Karadjordjevo, locul unde bogăția peisajului și a fondului cinegetic se întrepătrund cu decizia politică ce a marcat istoria Iugoslaviei titoiste și post-titoiste, constituie un punct de referință al devenirii atât de frământatei istorii a spațiului în care s-au afirmat succesivele entități statale ale slavilor de sud.

Liderul iugoslav Josip Broz Tito într-o plimbare, pe lângă moară...

Situat geografic în marea Depresiune Panonică, în imediata vecinătate a Dunării Mijlocii, iar administrativ în municipalitatea Bacika Palanka, Districtul Bacika de Sud, din Provincia Autonomă Voivodina, Republica Serbia, Karadjordjevo rămâne în istorie și prin deciziile care au marcat trecutul sârbilor, croaților, bosniacilor și al celorlalte popoare din spațiul ex-iugoslav.

**Eliberat
de partizanii
lui Tito**

Karadjordjevo este situat în mijlocul unui areal cu conotații istorice relevante pentru istoria mai veche sau mai nouă a spațiului ex-iugoslav: în est, localitatea Bacika Palanka, de unde este originar Mihalj Ker-

tes, etnicul maghiar care a sprijinit prin „Revoluția Iaurtului” sau „Revoluția Antibirocratică”, din 4-6 octombrie 1988, preluarea controlului de către centralistul Slobodan Milošević asupra Provinciei Autonome Voivodina, în dauna autorităților autonome provinciale, primind în schimb conducerea serviciului vamal sârb/iugoslav – sursă majoră de venituri în perioada eludării embargoului internațional impus asupra Belgradului. La sud, se învecinează cu insula dunăreană Șaregrad (srb.cro. Šaregradska Ada), situată la nord de talvegul fluviului, dar aparținând Croației din perioada R.S.F. Iugoslavia și recunoscută ca atare conform deciziei Comisiei Badinter, însă aflată și în prezent sub controlul poliției sârbe, un

teritoriu în dispută între Croația și Serbia. La nord, se află localitatea Baci, până la dezmembrarea R.S.F. Iugoslavia simbol al conviețuirii pașnice croato-sârbe din Voivodina și amplasament al cetății medievale omonime – cea mai importantă fortificație pre-otomană din Bacika, existentă și în prezent. În sud-vest este localitatea Baciko Novo Selo – una dintre primele locații din Bacika unde au fost colonizați etnicii germani-șvabi de către Austria habsburgică. Iar la nord-vest, în Vajska, trăiesc și în prezent românii „băiași” catolici, care au solicitat deschiderea cursurilor școlare în limba română.

Karadjordjevo este încercuit de un adevărat aliniament al bisericilor romano-catolice, cele situate în Croația fiind

rea agenturii în Uniunea Sovietică de către Zmienko.

La sfârșitul lunii ianuarie 1940, revenind din Franța, la ordinul S.S.I., m-am deplasat în Italia. Înainte de plecarea din Franța am discutat cu Prokopovici și i-am spus că voi trece prin Italia.

Întrebare: Comunicându-i scopul vizitei?

Răspuns: Da, Prokopovici, ca și ceilalți emigranți albi ucraineni menționați, știa că sunt colaborator al S.S.I. și obțin materiale pentru spionajul român. De aceea, nu i-am ascuns scopul vizitei mele în Italia și i-am relatat pe larg despre însărcinările S.S.I.

Eu consider că și Prokopovici colabora cu spionajul român; în prezența mea, în anul 1938, el s-a întâlnit cu Moruzov și a primit de la acesta 20.000 de franci.

Porohivski a fost trimis de Moruzov la Paris, să pregătească vizita regelui Carol al II-lea (în imagine împreună cu fiul său, Mihai)

Prokopovici mi-a recomandat să mă întâlnesc la Roma cu reprezentantul său, un oarecare Neciai, fost ofițer în armata petliuristă, care locuia în Italia sub acoperirea de jurnalist. Neciai,

potrivit afirmațiilor lui Prokopovici, era suficient de bine informat despre politica Vaticanului și a lui Mussolini, de aceea putea să-mi faciliteze colectarea datelor de spionaj care mă interesau.

După sosirea la Roma, la adresa indicată, strada Prințul Umberto nr. 204, m-am întâlnit cu Neciai, i-am transmis un bilet din partea lui Prokopovici, în care acesta din urmă a scris personal propoziția „Salutări de la Prokopovici”.

De la Neciai am obținut materiale valoroase privind pregătirea secretă a Italiei pentru război împotriva Franței și potrivit cărora începutul războiului este legat de momentul atacării acestei țări de către Germania.

(Va urma)

BLITZ... CONCURS

Trimiteți, până la 15 decembrie 2016, răspunsul la această întrebare (cu mențiunea **Pentru concurs**) și puteți câștiga un abonament pe un an de zile la revista **Magazin istoric**.

Când a sosit la București dr. J. Breckinridge Bayne?

Răspunsul corect la **Blitz... Concursul** din luna septembrie 2016 este:
Rabinul A. Chrispin

Premiul de un abonament pe un an la revista **Magazin istoric** a fost câștigat de **domnul Filip Olteu**, din comuna **Lița**, județul **Teleorman**.

Abonamentul se efectuează începând cu luna ianuarie 2017.

Adresa noastră: **Magazin istoric**, C.P. 15-702, Of. P. 15, sect. 1, București

sub tejghea, un mare televizor japonez din 1979, cu greutatea de 200 kg, mobilier stil și un personal specializat în kinetoterapie – dintre care se distingueau două frumoase surori care provocau, bineînțeles, nemulțumirea Jovankăi Broz.

Karadjordjevo a constituit un punct de referință pentru istoria spațiului ex-iugoslav. Acolo s-a ținut sesiunea Biroului Executiv al Ligii Comuniștilor din Iugoslavia, din 8 decembrie 1971, când Josip Broz Tito a înfrânt mișcarea de masă (srb.cro. maspok) politică, cultural-lingvistică, democratică și autonomistă a croaților „Primăvara Croată”. În cele două ședințe de la Karadjordjevo, prima cu liderii Ligii Comuniștilor din Croația, a doua cu cei ai Ligii Comuniștilor din Iugoslavia, Josip Broz Tito a criticat deschis conducerea reformistă de partid croată, în frunte cu Savka Dabčević Kucar, Miko Tripalo și Pero Pirker, care după câteva zile au demisionat „de bună voie”. Deciziile de la Karadjordjevo au însemnat însă nu doar reimpunerea controlului indiscutabil al lui Josip Broz Tito asupra comuniștilor croați, cât și pregătirea terenului pentru implementarea viziunii acestuia asupra federalismului iugoslav, odată cu Constituția din 21 februarie 1974. Astfel, decizia de la Karadjordjevo le-a adus croaților o parte a prerogativelor de autoadministrare dorite de ei, dar în forma acordată de conaționalul lor Tito.

Tito a părăsit pentru ultima oară domeniul de la Karadjordjevo la 3 ianuarie 1980, pentru a fi internat la Centrul clinic din Ljubljana din cauza problemelor de circulație de la membrele inferioare. Acolo a și decedat, la 4 mai 1980.

Patroni arabi

În contextul dezmembrării R.S.F. Iugoslavia, Karadjordjevo a marcat din nou evoluțiile politice, militare, terito-

Mesici (ultimul președinte al președinției rotative iugoslave) și Ante Markovici (ultimul premier iugoslav) privind faptul că la întvederea de la Karadjordjevo cei doi președinți au convenit asupra împărțirii Bosniei și Herțegovinei (BiH), între o Croație Mare și o Serbie Mare, practic o reeditare a Acordului Cvetkovici-Macek din 26 august 1939, când s-a constituit Banovina Croația. Croația ar fi urmat să primească zona

sud-vestică majoritar croată „Hercegovina”, cu centrul la Mostar, iar Serbia zonele de nord-vest, Krajina, cu centrul la Banja Luka, și de est – Podrinje (mixtură bosniacă și sârbă). Bosniacii ar fi rămas doar cu o zonă restrânsă în centrul Bosniei, numită peiorativ „Pașalâcul lui Alija Izetbegovici”. Cu acel prilej, Tudjman a

renunțat în favoarea sârbilor la zona majoritar croată Posavina, pe unde sârbii au constituit un coridor de legătură între Krajina – Banja Luka și Podrinje. Și în prezent, ca urmare a Acordului de la Dayton, din 21 noiembrie 1995, semnat de Franjo Tudjman,

Savka Dabčević Kucar, Miko Tripalo și Tito

riale și interetnice din spațiul ex-iugoslav. La 25 martie 1991, aici a avut loc întâlnirea între președintele Serbiei, Slobodan Milošević, și cel al Croației, Franjo Tudjman. Deși aceștia au negat, există numeroase mărturii – în primul rând ale croaților Stipe

Comisia Badinter sau Comisia de Arbitraj a Conferinței despre Iugoslavia a fost creată de Consiliul de Miniștri al Comunității Economice Europene, la 27 august 1991, pentru a oferi consiliere pe probleme de drept Conferinței. Francezul Robert Badinter, președintele Curții Constituționale din Franța, prezida Comisia, din care mai făceau parte președinții Curților Constituționale din Germania, Italia, Spania și Belgia.

funcționale și în prezent, pentru croați, iar cele din Voivodina/Serbia rămase pustii din momentul alungării de către partizanii titoiști a etnicilor germani-șvabi în noiembrie 1944.

Karadjordjevo a fost fondat, sub numele Mentelep, ca herghelie, de către maghiari, în 1904, în perioada monarhiei dualiste austro-ungare, având o funcție similară unui alt vestit domeniu de echitație din Bacika – herghelia Zobnatica. După anexarea zonei Bacika la Serbia, la 25 noiembrie 1918, în urma Primului Război Mondial, Karadjordjevo a făcut parte din Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, ulterior Regatul Iugoslaviei, fiind inclus succesiv în Districtul Bacika și în Banovina Dunăreană, ambele cu capitala

... și împreună cu Jovanka, admirând caii hergheliei

Demisionați „de bună voie“

După înlăturarea dinastiei Karadjordjevici și reforma agrară, complexul Karadjordjevo, cu o suprafață de 436 ha, din care mai mult de jumătate

acoperite de păduri, a fost naționalizat, devenind în cadrul Iugoslaviei titoiște atât un domeniu de vânătoare, folosit de conducerea la vârf a Ligii Comuniștilor din Iugoslavia, personal de mareșalul Josip Broz Tito, cât și o fermă unde au fost colonizați et-

de vânătoare de la Karadjordjevo, aici fiind construită o vilă de protocol, unde au fost primiți numeroși lideri politici importanți ai lumii. Tito prefera să vină la Karadjordjevo la începutul primăverii și toamna, beneficiind de răcoarea și aerul curat, înmprospătat de miile de stejari care înconjoară domeniul. În verile toride frecventa cealaltă reședință, din Arhipelagul Brioni (*Magazin istoric*, nr. 2/2013), de la Marea Adriatică, din actuala Croație. Preferința lui Tito pentru Karadjordjevo a sporit după separarea sa *de facto* de soția ce avea prea mari ambiții politice, Jovanka Broz (*Magazin istoric*, nr. 4/2014). La Karadjordjevo, oaspeții lui Tito, care se bucurau de cele 16 lacuri și o rețea de pârauri adiacente Dunării, aveau la dispoziție două heliporturi, o casă de vânătoare unde erau și încă mai sunt expuse trofee de cinegetice răpuse, un foisor de vânătoare lacustru, calești tradiționale pentru plimbări, o moară de vânt specifică zonei, o sală de conferințe, un bar unde băuturile erau servite automat de

Vizitatorii au la dispoziție calești de epocă

la Novi Sad. Domeniul de echitație a fost preluat de dinastia regală sârbă/iugoslavă Karadjordjevici, de unde și noul nume al localității. Al Doilea Război Mondial a readus Karadjordjevo împreună cu întreaga zonă Bacika în cadrul Ungariei horthiste (1941-1944), fiind în noiembrie 1944 eliberat de partizanii titoiști de sub ocupația trupelor ungare și germane.

nici sârbi, care i-au depășit astfel numeric pe localnicii maghiari. Preeminența etnică sârbă în localitate este atestată și de recensământul din 2002, când din totalul de 1.012 locuitori, cei 809 sârbi constituiau majoritatea absolută, față de doar 53 maghiari, 34 iugoslavi și 31 croați.

Josip Broz Tito și-a pus amprenta de o manieră definitorie asupra devenirii domeniului

EUGENIU IORDĂCHESCU UN INGINER DE AUR

ANCA BEATRICE TODIREANU

Demolarea unor monumente religioase bucureștene – în limbajul epocii Ceaușescu cuvântul biserică era aproape prohibit – constituie unul dintre capitolele cele mai dramatice, mai triste și aproape de neînțeles ale întregii perioade totalitare.

Anul 1977 a adus cu sine două mari cutremure: unul devastator, în 4 martie, simțit mai ales de bucureșteni, dar și unul „urbanistic“, care a șters de pe fața pământului valoroase monumente de patrimoniu, iar pe altele le-a ascuns după blocuri.

Cu o capitală sinistrată, în fața lipsurilor, a mizeriei și a suferințelor, Ceaușescu a găsit soluția salvatoare: realizarea unui proiect megaloman de creare a Centrului Civic, prin demolarea unor monumente, ansambluri și cartiere istorice.

● „Să știți că dacă demolăm tot Bucureștiul, va fi frumos“ ● Deplasate pe distanțe între 7 și 289 m ● Iunie 1982. Primul salvat, Schitul Maicilor ● „Mut-o, mă!“ ● La rând, Biserica Olari, ca să nu se vadă ● Memorii și proteste ● De spaimă, un preot face infarct și moare ● Sub lama buldozerelor, Sfântul Gheorghe-Capra ● Cuibul cu barză, salvată și resfințită ● Urmează Palatul Sinodal ● Învingătorul și învinsul

In ședința Comitetului Politic Executiv din 10 martie 1977 Nicolae Ceaușescu afirma: „ne gândim să găsim un loc și să trecem în perspectivă să construim un nou sediu politico-administrativ“. La nici două săptămâni, în ședința de partid din 22 martie 1977, tot el dădea următoarele indicații: „să nu ne legăm că trebuie demolate clădiri, ci trebuie făcută o sistematizare, ca să spun așa, ca și cum nu ar fi nimic, ca și

cum ați lucra pe o zonă liberă“, pentru ca la sfârșitul lunii, în ședința din 30 martie 1977, să afirme cu tărie: „să știți că dacă demolăm tot Bucureștiul, va fi frumos“.

Probabil că ar fi reușit asta, dacă nu ar fi existat o solidaritate a unor intelectuali de seamă, care să protesteze împotriva demolărilor de patrimoniu, atât în țară cât și în străinătate, dar mai ales, dacă nu ar fi apărut un inginer curajos care să salveze clădirile

amenințate, printr-o metodă de deplasare care-i va purta numele: metoda Eugeniu Iordăchescu.

Acesta a reușit, utilizând o tehnologie originală, să mute clădiri de dimensiuni și greutate impresionantă, prin mișcări complexe de translație și rotație, pe distanțe de la 7 până la 289 metri, salvându-le astfel de la pieire. A avut curajul să gândească, să propună și să reușească translatarea a nouă biserici ortodoxe, a

Alija Izetbegović, Franjo Tuđman și Slobodan Milošević

Slobodan Milošević și Alija Izetbegović, Coridorul Posavina se află în Republica Srpska, exceptând municipalitățile majoritar etnic croate Odzak și Orašje din componența Federației BiH, practic o confirmare a poziției de la Karadjordjevo. Întrevederea Tuđman-Milošević de la Karadjordjevo a deschis calea Acordului de la Graz, din 6 mai 1992, dintre președinții Republicii Srpska, Radovan Karadžić, și Republicii Croate Herceg Bosna, Mate Boban, privind divizarea BiH între sârbi și croați.

Din nou, domeniul de la Karadjordjevo s-a aflat în centrul evenimentelor politice, de data aceasta cu caracter regional, prin Summitul informal al șefilor de state din Balcani (Serbia, Croația, BiH, Muntenegru, Macedonia, Albania și România), din 16 octombrie 2006, la care au participat și reprezentanții Comisiei Europene. Cu acel prilej, președinții Croației, Stipe Mesic, și Serbiei, Boris Tadić, au abordat deschis problematica necesității protejării drepturilor minorităților naționale croată din Serbia și sârbă din Croația, deschizând calea spre o deloc ușoară reconciliere între cele două națiuni rivale. De ase-

menea, reuniunea șefilor de stat a prilejuit adoptarea unei Declarații privind lupta împotriva crimei organizate și terorismului, flageluri cu care spațiul ex-iugoslav s-a confruntat constant odată cu războaiele interetnice din anii 1990. Semnificativ pentru necesitatea ajungerii la un compromis între statele din regiune, Declarația nu asocia crima organizată și terorismul cu separatismul teritorial pe criterii etnice, constituind astfel un gest de deschidere al sârbilor la adresa albanezilor. Aceștia din urmă, la rândul lor, acceptau condamnarea terorismului, deși fenomenul în cauză a fost adeseori asociat pe plan internațional cu nașterea mișcării de independență kosovare. Declarația de la Karadjordjevo dovedea, astfel, că o soluție reciproc avantajoasă constituie calea spre depășirea adversităților istorice dintre unele popoare din Balcani, în general, și din spațiul ex-iugoslav, în special. Domeniul de vânătoare de la Karadjordjevo, administrat de armata sârbă, folosit și ca

reședință prezidențială sârbă de protocol, a redevenit un subiect pe agenda politică odată cu acordul dintre Serbia și Emiratele Arabe Unite din ianuarie 2013, prin care Emiratele au obținut închirierea acestuia pe timp de 30 de ani. Pentru Emirate, domeniul de vânătoare de la Karadjordjevo este mai apreciat decât altele similare din lumea arabă. Înțelegerea privind Karadjordjevo, motivată de dificultățile financiare majore prin care trece Serbia, este parte a unui acord mai larg, prin care Emiratele Arabe Unite preiau opt combinate agricole, în marea lor majoritate localizate în Provincia Autonomă Voivodina, dintre care unul tot în municipalitatea Bacika Palanka, și lansează investiții în domeniile militaro-industrial și bancar.

Președintele Traian Băsescu și cel al Croației, Stipe Mesic, la reuniunea din 16 octombrie 2006

Ca o ironie a istoriei, domeniul de vânătoare ce reunise lideri intransigenți ai popoarelor ex-iugoslave, care fie au discutat, fie s-au confruntat pentru promovarea unor interese etnice adeseori antagonice, a ajuns, din prozaice considerente financiare, să fie pus la dispoziția unui terț stat. ■

cutată deplasarea pe distanța de 58 m. În 1983 s-au executat două mișcări: una de rotire cu un unghi de $28^{\circ}18'22''$ și o deplasare pe distanța de 22,35 m, ajungând astfel pe amplasamentul definitiv. A rămas în spatele blocului de locuințe construit anterior și a fost resfințită la 13 aprilie 1984.

Nici ctitoria Saftiei Brâncoveanu, a lui Isaia Novăceanu și a lui Fotache Știrbei, și anume Biserica Sf. Ilie Rahova, nu a scăpat de emoțiile unei demolări! Încă din 4 octombrie 1979 a fost trimisă o comunicare oficială prin care se spunea că „în cadrul planului de sistematizare a Căii Rahova se preconizează și demolarea locașului Bisericii Sf. Ilie Rahova”. Părințele paroh Mircea Gorețchi s-a opus cu înverșunare acestor decizii și a luptat pentru salvarea lăcașului de cult, prevalându-se și de faptul că biserica era monument istoric și de artă.

La 12 iunie 1984, Consiliul Popular al Municipiului București dădea decizia privind „înșușirea notei de comandă pentru investiția – translarea Bisericii Sf. Ilie Rahova la valoarea de 3.000.000 lei”. Biserica urma să fie deplasată pe distanța de 66 m, pentru ca pe amplasamentul eliberat să fie

construit un bloc de locuințe, cu magazine la parter. Și acum echipa inginerului Iordăchescu și-a făcut datoria cu succes. Deplasarea bisericii a fost executată în ziua de 19 iulie 1984. Operația a durat 18 ore. Durata lucrărilor pregătitoare de deplasare a fost de două luni, în medie folosindu-se 25-30 de muncitori.

În anul 1985 Ceaușescu și-a dorit ca Mănăstirile Văcă-

Dinu Giurescu, prof. Răzvan Theodorescu, prof.dr. Virgil Căndea, Constantin Noica, arh. Gheorghe Leahu și multor altora. Ecurile lor au ajuns și în străinătate, unde au fost preluate și amplificate, fapt care a ajutat mult.

Grație acestor iubitori de patrimoniu, dar mai ales a neobositului inginer Eugeniu Iordăchescu, biserica și clopotnița Mănăstirii Mihai Vodă au fost salvate, ca prin minune, de la demolare. Din nefericire însă, superbul complex de la Văcărești va rămâne doar o amintire tristă, ca și Arhivele Statului, anexele și zidul Mănăstirii Mihai Vodă. Această opera-

... a Bisericii Olari, în același an și parțial în următorul, și un moment din timpul operației de translare...

rești și Mihai Vodă să fie demolate. D.G.D.A.L. (Direcția Generală de Dezvoltare și Administrație Locativă) București a solicitat aprobarea Centrului Eparhial pentru exproprierea și demolarea Bisericii Mihai Vodă. Memorii și proteste din partea intelectualilor vremii, dar și a Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române s-au dus către Comitetul Central al P.C.R., cu speranța că vor salva de la demolare cele două monumente religioase. Amintesc aici strădaniile prof.arh. Grigore Ionescu, arh. Henriette Delavrancea Gibori, prof.

lulare, realizată ireproșabil de inginerul nostru și de echipa sa, este considerată până azi o performanță deosebită prin lungimea traseului, unghiul de pantă și greutatea obiectivului.

„Coborârea s-a făcut într-o singură zi, pentru că nu putea fi lăsată în pantă, iar deplasarea a durat câteva zile. Apoi am avut o situație dificilă – ne mărturisește inginerul Iordăchescu; când l-am informat pe părintele de acolo, s-a speriat, a făcut infarct și a murit. N-a crezut că o s-o mutăm de acolo. După acest moment Patriarhul a dat

În imagini (toate din arhiva personală a inginerului Eugeniu Iordăchescu), operațiuni din timpul salvării Schitului Maicilor, în anul 1982, ...

unei bănci, a unui spital, a unei biblioteci, toate monumente istorice, dar și a unui număr mare de blocuri de locuințe.

S-a născut la 8 noiembrie 1929 în Brăila. A urmat Liceul „Nicolae Bălcescu” din oraș, apoi, în 1949, a venit la București, unde a absolvit Institutul de Construcții. Până în anul 1980 a proiectat clădiri civile și ansambluri urbanistice la Institutul „Proiect București”. Deși l-a îndurerat demolarea Bisericii Ienei din 1977, nu i-a trecut prin cap că ar fi putut să o salveze. Abia în anul 1981, când, în cadrul sistematizării zonei de locuințe din noul centru al municipiului București, pentru realizarea arterei Izvor Coșbuc, s-a pus problema demolării cunoscutului Schit al Maicilor, ridicat în 1726 de Tatiana Hagi Dina, inginerul Iordăchescu s-a gândit la salvarea bisericuței. După o scurtă consfătuire cu câțiva dintre colegi, s-a hotăr-

rât să propună conducerii mutarea schitului pe un alt loc! Nu avea habar, la acea vreme, nici dacă i se va aproba propunerea și nici dacă va reuși operațiunea de translare. Era o premieră în România.

In interviul luat domnului Eugeniu Iordăchescu, în vara anului 2014, domnia sa povestea că la ședința în care a propus acest lucru, „toți se uitau sceptici și-și făceau semne cu picioarele pe sub masă, murmurând că am înnebunit”. Ceașescu, neîncrezător în șansele de reușită ale acestui inginer, a spus doar „Mut-o, mă!”.

Au urmat ani grei pentru inginerul E. Iordăchescu. Spre surprinderea multora, dar mai ales a cuplului ceașescu, inginerul Iordăchescu și echipa sa au reușit! Oficialitățile vremii nu au pierdut ocazia să se folosească de aceste performanțe ingineresti și au acordat o largă publicitate operațiuni-

lor de translare, spre a proiecta în opinia publică imaginea grijii regimului pentru păstrarea monumentelor istorice. Nu se spunea însă nici că acele ctitorii fuseseră smulse din ansamblul arhitectonic din care făceau parte, în care formaseră o unitate organică, nici că restul ansamblului arhitectonic, extrem de valoros, era ras de pe fața pământului, nici că bielele ctitorii salvate erau ascunse după blocuri, pentru a nu mai fi la vedere.

Operațiunea de mutare pe un alt amplasament a Schitului Maicilor s-a executat în iunie 1982. Amplasamentul definitiv al monumentului a fost stabilit în str. Antim Ivireanul nr. 49. Procesul de translare a durat patru luni și a fost nevoie să se execute un complex de cinci mișcări: ridicarea bisericii pe verticală cu 1,67 m, două rotiri prima cu un unghi de 13°49', iar a doua cu un unghi de 36°30'; deplasarea în aliniament drept de 245 m și o coborâre de 0,25 m, pentru așezarea pe fundația definitivă. Cheltuielile, care nu au fost deloc mici, au fost suportate de statul român.

„După Schitul Maicilor, povestește inginerul, a urmat Biserica Olari, în modernizarea Căii Moșilor; în dreptul bisericii, tramvaiul făcea o buclă și am mutat-o din drum în umbra caselor, ca să nu se vadă. Această operațiune a fost supravegheată de Ceașescu, care venea în fiecare sâmbătă”.

Biserica Olari a fost ridicată în 1758 de Dumitrașcu Racoviță vel Vistier. Lucrările de mutare s-au desfășurat în două etape: în anul 1982 a fost exe-

doua mișcare, pe o distanță de 24,40 m, s-a efectuat în lungul axei longitudinale. La schimbarea de direcție, biserica a fost deplasată, pe distanța de 24,20 m, pe un număr de șapte căi de rulare, prin intermediul a 16 boghiuri.

Ultimul lăcaș de cult salvat în București a fost Biserica Cuibul cu Barză, având hramul Sf. Ștefan. Sfântul lăcaș a fost înălțat de clucerul Dona și soția sa Zamfira în 1760, pe locul unei biserici ruinate, existente pe latura de sud a Podului de Pământ (ulterior strada Știrbei Vodă), aproape de intersecția cu strada Berzei. În 1987 s-au demolat cinci biserici: Sfânta Vineri, Olteni, Bradu Staicu, Sfântul Spiridon Vechi și Sfânta Treime Dudești. Biserica Cuibul cu Barză era la rând, așteptându-și sfârșitul, pentru a lăsa loc noii artere Știrbei Vodă. Și de data aceasta s-a găsit o cale de salvare a monumentului religios, executându-se translarea lui cu 12 m spre sud, la data de 22 februarie 1988. Sfântul lăcaș a fost repus în funcțiune și resfințit la 21 ianuarie 1990.

Biserica Sfântul Ștefan Cuibul cu Barză încheie astfel seria de șapte monumente istorice religioase translate în București de echipa de specialiști admirabil condusă de inginerul Eugeniu Iordăchescu. Lista însă ar fi incompletă, dacă nu am adăuga în ea și translarea Palatului Sinodal de la Mănăstirea Antim, dar și a statuii domniței Bălașa.

Hotărârea translării Palatului Sinodal a venit prin indicații verbale, și nu prin de-

crete. Chiliile și cuhnia Mănăstirii Antim au fost demolate, dar ctitoria Mitropolitului Antim Ivireanul, din fericire, a rămas neatinsă. Emoțiile inginerului au fost uriașe, întrucât trebuia să „plimbe” un mastodont de 9.000 t, ba chiar să-l și rotească. Cărțile existente în Biblioteca Sfântului Sinod (care cântăreau și ele 1.000 t) nu au fost scoase din clădire. Durata de execuție a fost de aproape cinci luni. Pe un frig năprasnic, de -18°C , a avut loc rotirea greoaiei clădiri (unghi de $13^{\circ}10'30''$), care a durat șase ore. O lună mai târziu, la 20 februarie 1985, pe un ger și mai mare (-20°C), deplasarea pe distanța de 20,35 m către vest s-a realizat cu succes, durata fiind de 13 ore.

În vara anului 1988, datorită stăruinței părintelui Mihai Marinescu, avea să fie salvată de la distrugere și una dintre operele cele mai frumoase ale sculptorului Carol Storck, și anume statuia Domniței Bălașa din parohia cu același nume. Ingerul Iordăchescu a amplasat-o la 20 m în fața bisericii, unde poate fi admirată și azi.

Grija neobositului inginer nu s-a răsfrânt doar asupra monumentelor istorice, ci și asupra blocurilor de locuințe. Foarte multe au fost nevoite să-și schimbe adresa, după operațiunile de translație efectuate de inginer și echipa sa. Blocurile de locuințe, salvate de la demolare, au fost deplasate (fără evacuarea locuitorilor!!!) câ-

teodată simultan, în tandem – timp în care locatarii au beneficiat de absolut toate facilitățile!

O țară întreagă s-a folosit și bucurat de genialitatea și strădania acestui mare inginer. La opera sa inginerească din Capitală trebuie adăugată și salvarea, prin translație, a Casei Memoriale „Anton Pann”, din Râmnicu Vâlcea (noiembrie 1982), a sediului filialei Băncii Naționale din Miercurea Ciuc (iulie 1984), a Bisericii ortodoxe Sf. Mihail și Gavriil din orașul Reșița (octombrie 1985), a Clinicii de Dermatologie din Craiova (iunie 1987), dar și a bisericii Mănăstirii Râmeț (august 1988).

Dorința, curajul, ingeniozitatea, profesionalismul, încrederea în echipa sa, dar mai ales credința și respectul față de țară și patrimoniu au fost suficiente pentru „a-l învinge” pe „marele arhitect al țării”, Nicolae Ceaușescu, în ambiția lui de a distruge faptele înaintașilor noștri.

Doar aceste câteva rânduri despre „apostolatul” inginerului Eugeniu Iordăchescu nu sunt suficiente! Capitala României, căreia i-a salvat o parte însemnată din patrimoniul istoric, îi este extrem de îndatorată și sperăm noi ca, acum, după mai bine de trei decenii de la salvarea monumentelor, să-i recunoaștem meritele uriașe ce i se cuvin, iar Primăria Bucureștilor să-i acorde diploma de Cetățean de onoare al Capitalei, singura diplomă care-i lipsește și pe care i-o datorăm, cu asupra de măsură. ■

biserica în grija părintelui Voicescu de la Biserica Sapienței, cu care am colaborat foarte bine“.

In baza planului întocmit, biserica a fost translată pe distanța de 289 m în direcția est și coborâtă de la cota 78,35 m la cota 72,45 m. Clopotnița, situată la est de biserică, la o distanță de 20,30 m, a fost deplasată pe aceeași cale de rulare cu a bisericii, pe distanța de 255,29 m și coborâtă 4,97 m. Pentru a parcurge această

distanță cu importante denivelări de teren, biserica, având o greutate de 3.100 t, a suportat cinci mișcări în spațiu. La 7 octombrie 1985, în prezența unui numeros public, a fost pornită întreaga instalație, astfel încât biserica a fost pusă în mișcare. Distanța

de 25 m, cu o pantă de 2,8%, a fost efectuată în 12 ore și 47 minute. A urmat, la 23 octombrie 1985, mișcarea a doua, prin care se schimba direcția de deplasare. Durata deplasării a fost de trei ore. În ziua de 25 noiembrie 1985 au fost terminate toate lucrările și cele două obiective și-au început deplasarea în tandem pe un traseu în pantă de 2,8%, pe distanța de 197 m, creând un spectacol de o rară intensitate și frumusețe.

„Iată, am izbândit“, avea să-i spună Patriarhul Iustin Moisescu profesorului Răzvan Theodorescu, la sfârșitul

operațiunilor. Într-adevăr, așa a fost, însă trebuie precizat că proiectul privind translarea monumentului Mihai Vodă a fost elaborat în cadrul Institutului „Proiect București“ de ing. Eugeniu Iordăchescu, împreună cu arh. Ruxandra Fotină, ing. Sanda Popescu, ing. Inocențiu Filimon, pr. Viorel Radu, Mihaela Dorojan, pr. Nicolae Nica. Lucrările au fost executate de Întreprinderea Antrepriză Construcții Edilitare Drumuri București, conducerea tehnică

totalitară circula între Piața Victoriei și Dealul Patriarhiei), deranjând vizibil convoaiele oficiale. A fost de ajuns pentru a fi retrasă din stradă, fiind translată la 30 mai 1986, pe o distanță de 23 m, sub un unghi de 37°, pe o cale în pantă de 2,8°, soluție proiectată și executată de echipa condusă tot de inginerul Eugen Iordăchescu. Biserica a fost împinsă în spatele unor blocuri, silueta sa abia ghicindu-se printr-o fantă îngustă lăsată spre actualul

Bulevard I.C. Brătianu.

Și biserica negustorului Constantin Duțulescu Capra, ridicată în 1887, a simțit aproape lama bulldozerelor. Din cauza sistematizării zonei, în urma proiectului ce presupunea lărgirea vechii Șosele Panteimon, Biserica Sf.

Gheorghe-Capra, construită lângă stradă, urma să fie demolată odată cu șirurile de case, aflate de o parte și de alta a vechii șosele. Presiunile pentru demolarea bisericii au început în jurul anului 1983, fiind confiscate, mai întâi, părți din terenul bisericii, precum grădina și o parte din cimitir. S-a acceptat cu greu soluția translării, iar în 1985 au început operațiunile.

Deplasarea bisericii s-a efectuat prin două mișcări. O primă mișcare, pe distanța de 65 m, s-a realizat pe o cale de rulare oblică, ce face un unghi de 40° cu axa bisericii, iar a

... și a Sfântului Ioan Nou sau Ionică Piață, în 1986

fiind asigurată de inginerii Aurel Apreotesei, George Mijea Popa, Virgil Vasilescu. Abia peste un deceniu, Biserica Mihai Vodă avea să fie redeschisă pentru credincioși.

După izbânda aceasta, a urmat translarea Bisericii Sfântul Ioan Nou. Biserica zidită în anul 1756, cu învoirea Mitropoliei, de Ioniță Croitorul, staroste de boiangii, împreună cu breslașii cojocari și boiangii, este cunoscută de bucureșteni și cu denumirea de Ionică Piață. Din nefericire, sfântul lăcaș era așezat pe o arteră de mare circulație a Capitalei (pe care conducerea

*Biserica Olari datând din 1758,
reconstruită de Dumitrașcu Racoviță vel Vistier (1983)*

ALBUM ISTORIC

Vă prezentăm câteva imagini ale ctitorilor salvate prin translație,
provenite din arhiva Inginerului Eugen Iordăchescu.

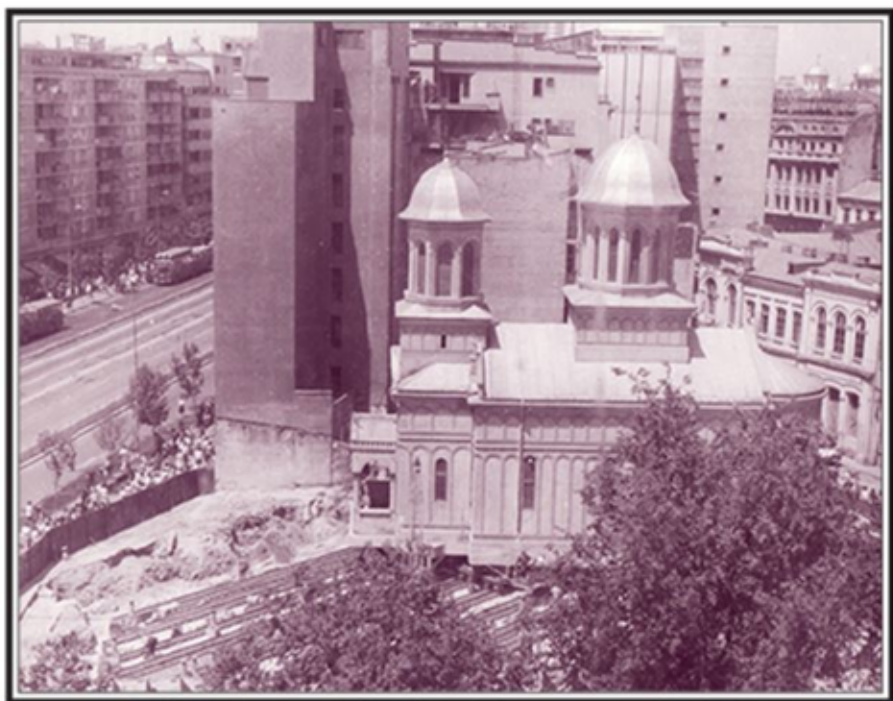
Schitul Maicilor, ridicat în 1726 de Tatiana Hagi Dina, primul salvat (1982)

*Biserica Sf. Ilie Rahova, ctitoria Saftei Brâncoveanu,
a lui Isaia Novăceanu și a lui Fotache Știrbei (1984)*

*Biserica Cuibul cu Barză, înălțată de clucerul Dona și soția sa Zamfira
în 1760, ultima salvată (1988)*

Biserica Sfântul Ioan Nou, zidită în anul 1756, cu învoirea Mitropoliei, de Ioniță Croitorul, staroste de boiangii, cunoscută de bucureșteni și cu denumirea de Ionică Piață (1986)

Biserica Sf. Gheorghe Capra, a negustorului Constantin Duțulescu Capra, ridicată în 1887 (1985)

Pierre Teilhard de Chardin (stânga) și Henri Bergson

în civilizații strălucite și populații barbare, după calificarea pe care grecii și romanii o atribuiau celor care nu erau fie eleni, fie latini, fie, prin derogarea de la o regulă aproape absolută de exclusie, cel puțin egipteni.

Aristotel spune că trei sunt marile forțe care acționează în Univers, modelând existențele: forța fizică, intelectul și întâmplarea; dar, adaugă filozoful, cea mai mare dintre acestea este întâmplarea. Greu de crezut că Aristotel asocia mișcării istorice un vector constant, fie acesta orientat pozitiv sau negativ. Să nu neglijăm însă că în teoria modernă a sistemelor întâmplarea ca regulă majoră nu este altceva decât entropia, cu o variație pozitivă în timp. Am fi, aparent, obligați de Aristotel la un anumit pesimism istoric.

Iezuitul Pierre Teilhard de Chardin, teolog și paleontolog francez (1881-1955), pe urmele foarte marelui filozof care a fost Henri Bergson (1859-1941), autorul ideii evoluției creatoare – ambii gânditori, Pierre Teilhard de Chardin și Bergson, oarecum neglijăți astăzi – au văzut lucrurile cu totul invers: spiritul este cel care dictează con-

diția și mersul în lume al omului, dar, mai mult decât atât, acest spirit orientează procesele dezvoltărilor materiale în toate etapele evoluției Universului.

Oricare dintre oamenii de azi, la nivelul dezvoltării actuale a cunoașterii și transferului de informație, are a-și pune întrebările decisive ale conștiinței legate de relația spirit-materie, de legătură dintre Dumnezeu nostru cel viu, acela al lui Avram, Isac, Iacob, și așa-zisa moarte (nietzscheană) a lui Dumnezeu, moarte care la Nietzsche s-a tradus prin sfârșitul lui în alienare, psihoză, demență. Observațiile care vor fi dezvoltate aici nu se referă însă nici la motorul prim al istoriei ori la faptul Creației și nici la ținta spre care ar evolua istoria: punctul Omega al lui Teilhard de Chardin, Ziua Judecării a Credenței Creștine și deci a Apocalipsei Sfântului Ioan Teologul, la depășirea istoriei în sensul marxist al societății fără clase antagonice sau la ridicolul sfârșit liberal-capitalist al istoriei, al lui

Francis Fukuyama. Avem în vedere schema pur formală a celor mai multe dintre fenomenele mișcării istorice, deci un formalism, pe de o parte, simplificat, dar, în fapt, nu foarte ușor de sesizat, din cauza nenumăratelor interferențe evenimentiale care fac adesea din istorie mai curând o sursă a confuziilor politice decât o lecție pozitivă și utilă în elaborarea actelor autorității.

Nu cumva afirmarea existenței unei epoci de aur la începutul istoriei își are originea în unele evoluții constatabile pentru domenii limitate, semnificative însă, prin importanța lor în diferite zone ale manifestărilor culturale, civilizației, economiei, științei, tehnicii? Apariția poemelor epice sau a tragediei se realizează prin elaborarea unor opere incomparabile cu tot ceea ce s-a mai creat ulterior în aceste domenii. *Ghilgameș*, în Orientul Mijlociu, poem produs cu aproximativ un mileniu și jumătate î.H., este cea mai veche scriere cunoscută, de acest gen, a lumii. *Iliada* și *Odissea*, datorate, prin

STRANIA DINAMICĂ A ISTORIEI SAU CIVILIZAȚIEI

Obsesia vârstei de aur, de la începuturile vieții, când totul era minunat, s-a reflectat și în creațiile pictorilor. În imagine: o copie aflată la Harvard a frescei zugrăvite de Ingres cu această temă, în castelul ducelui De Luynes, din Dampierre, între 1843 și 1847

CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

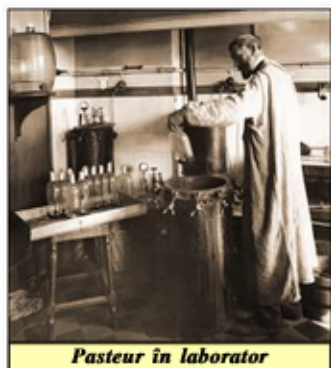
Cum trebuie privită istoria este o fluctuație centrată pe un oarecare nivel mediu al condiției umane, este un progres, al omului, al societăților sau al circumstanțelor exterioare ale existenței umane, este o involuție, în conformitate cu teoriile cultivate de un Jean-Jacques Rousseau, sau, așa cum aflăm acum, după acordarea accesului liber în Rusia civilizată la memoriile și notele alcătuind corpul de însemnări ale nemăsurat marelui scriitor și gânditor care a fost Lev Tolstoi, în sensul ideilor autorului Învierii?

Pentru antici istoria începuse ca o creație strălucită a omului de către Zeu sau, mai curând, constituirea unei conjuncții Zeu-om, omul fiind „un zeu muritor“, parcurgând etape, de la o vârstă de aur, apoi de argint, bronz, fier. În fapt, așa ceva – o astfel de percepție imaginară sau, poate, de ce nu, relevantă a trecutului umanității – se re-

găsește cu note, sau în registre mai blânde, cu deosebire la Rousseau, dar, întrucâtva, și la Tolstoi.

Evoluția umanității este văzută, în epoca de început a științei, mai curând evoluționist, dar omul în istorie nu rămâne într-o dinamică de tipul celei care poate fi postulată pentru întreaga viață. Înregistrarea prezentului de

mii de ani depășit – ca proces al mișcărilor sociale, statale, economice, de civilizație, creative, cognitive –, stocat istoric, era o șansă pentru comunitățile competitive, superioare organizate, educate, apte să promoveze personalități de geniu și să știe a capitaliza valoarea datorată existenței acestora. Apărea oportunitatea împărțirii lumii

Pasteur în laborator

această boală îngrozitoare. În prezent se fac eforturi disperate, începute cu trei decenii în urmă, pentru realizarea unui vaccin anti-SIDA. În fizică, astronomie, mecanică Galileo Galilei și Isaac Newton nu pot fi comparați decât cu descoperitorii electricității și radioactivității ai particulelor elementare și, implicit, ai fiziunii și fuziunii nucleare. Cine nu acceptă ideea primordialității valorice a începuturilor științei merită să examineze listele primitivelor premiului Nobel, a cărui decernare începe în 1901. Laureatii primelor decenii din secolul XX domină indiscutabil întreaga știință ulterioară, ceea ce nu înseamnă că marile descoperiri nu au continuat să apară.

În istoria antică, prevalența marilor personalități politice în perioadele de început ale creării statelor lumii vechi poate să pară mai puțin evidentă. Să se observe totuși că Imperiul Roman se constituie sub acțiunea istorică a două personalități care au marcat pentru totdeauna ideile despre putere și perfecțiune a statului: Caius Iulius Caesar și, apoi, Caius Octavianus Augustus. Democrația modernă începe prin constituirea Statelor Unite – George Washington, Benjamin Fran-

klin, Thomas Jefferson, care trăiesc în epoca eliberării coloniilor britanice din America, sunt doar câteva dintre numele care au amprentat în incomparabilă profunzime mentalul omului modern, din perspectiva evoluției umanității către democrație.

Marile nume ale domnitorilor români se află în epoca marcată de Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și, ca un ales reper, Mihai Viteazul. Ulterior, începuturile istoriei unei Românii unite stau sub același aspect al valorilor afirmate la începutul unor mari schimbări. Revoluția din 1848 dacă ar fi adus la lumină numai marea personalitate de patriot, istoric și om politic a lui Nicolae Bălcescu și încă nu ar fi reprezentat puțin. Ea a pregătit însă o generație întreagă pentru viitoarea unire, dar a și europeanizat decisiv spiritul, stilul și astfel intelectul românesc. Alexandru Ioan Cuza a modernizat administrația a ceea ce a fost o primă Româ-

nie unită, mai întâi sub numele Principatele Unite. Primii regi au fost aceia care au contat ori au avut șansa istorică de a conta într-o dezvoltare adevărată a României. Oamenii politici precum membrii de seamă ai Familiei Brătianu, dar și alții – au ilustrat remarcabil valoarea stimulilor politici originari.

România a trăit, începând din decembrie 1989, o schimbare de proporții enorme, neașteptată și totuși mult dorită și sperată. Fără această schimbare existența noastră ar fi fost un infinit dezastru. Nu toate aspectele schimbării au dat însă rezultatele așteptate. Succesul începuturilor, la care s-a referit această succintă analiză istorică, pare să nu fie o circumstanță ce se constituie de la sine. S-ar spune că este ceea ce trebuie să începem a pregăti și realiza fără întârziere. Lucrurilor care nu au fost făcute la timp li se va crea, cu necesitate, un alt început. ■

**Știința în
cuvinte potrivite**

La Radio România Cultural
Cu Corina Negrea și Dan Manolache
Luni-vineri, de la ora 13.20

Molière, tablou de pictorul francez Nicolas Mignier, 1658

tradiție, și, probabil, nu fără îndreptățire, lui Homer, sunt capodoperele perfecte, din secolul IX î.H., ale literaturii Greciei pre-clasice. *Eneida* nu are comparație în poemul epic latin. Tragediile aparținând lui Eschil, lui Sofocle sau Euripide au o perfecțiune, cu deosebire prin Eschil, o noblete și somptuozitate, prin Sofocle, și o construcție dramatică ireproșabilă, la Euripide, cum nu se va mai vedea nicicând, fie că se apelează la numele lui Shakespeare, Goethe, Schiller. Fabuloase, cutremurătoare, și scrierile acestora, dar nu atât de genial și nobil conduse dramatic și poetic precum textele care stau la originea teatrului tragic al primilor autori de piese ai Antichității elene.

Dincolo de Eschil și Sofocle, în oarecare măsură și dincolo de Euripide, până și cei mai remarcabili autori tragici latini, precum un Seneca, aduc în text o anumită notă hiperbolică excesivă. În comedie lucrurile stau oarecum diferit. Tentația expresiei violente, crude, afectează valoarea scrierilor lui Aristofan. Mai aproape de ideal par să fie operele lui Plaut și Teren-

țiu, dar supremul poet dramatic de comedie va fi, peste foarte multe secole, Molière. Nu trebuie uitat însă că și acesta este autorul unui început cel al comediei franceze. Platon este primul mare filozof în sens socratic, deci în calitate de filozof al dialecticii; prin Anaximandru, Heraclit, Pitagora, Parmenide se naște filozofia ca ontologie. Cine apoi a dezvoltat o filozofie de o spiritualitate mai înaltă?

Exemplele similare pot continua la nesfârșit. Ceea ce permite abordarea din perspectiva unei valorizări aparte a originii datelor și rezultatelor culturii și civilizației este evidența că marii poeți francezi ai secolelor XVIII, XIX, dar și XX au o distincție deosebită, pot fi socotiți liricii unei foarte mari literaturi și ai unei inegalabile culturi moderne, poemele lor exprimă idei filozofice, devoțiune sentimentală, ansamblul afirmării strălucite a spiritului, dar nervul liric nu este la vibrația și înălțimea celui care face frumusețea ca inegalabilă a versului eminescian. Nu este aici nicio exagerare, iar explicația este simplă. Hugo sau Baudelaire și mulți alții au creat minuni, dar ei au lucrat

cu o limbă integral constituită ca semantică, sinonime sau antonime. Blaga spunea că discursul unui francez, german, italian, englez ori spaniol este încărcat de inteligența acumulată, oarecum impersonal, în chiar limba sa. Să observăm că Eminescu era în foarte mare măsură creatorul limbii literare a românismului și o făcea transferându-i întreaga lui vocație lirică.

Acest lucru încă s-a putut întâmpla la Argezi, în vremea sa, și, foarte parțial, dar nu cu totul exclus, cu lirica lui Nichita Stănescu, în cam două duzini dintre poeziile sale. În poezia franceză a secolelor XV, XVI și chiar XVII, spiritul creator, lirismul pur, vocația existențială totală depășesc tot ce s-a realizat în limba franceză ulterior, aceasta printr-un Villon, Ronsard – pe care Charles de Gaulle îl caracteriza drept cel mai mare poet al Franței –, Du Bellay și până la urmă chiar La Fontaine. Susțin ferm că până și în *Gargantua și Pantagruel* Rabelais nu a creat o proză fantastică, ci poeme în proză, portretistice, în care imaginația s-a transformat parțial în lirism, s-a cristalizat ca poezie caricaturală a comediei inerente sufletului omenesc.

În știință situația este aceeași: cine, în medicină, poate sta alături de Louis Pasteur în afară poate doar de un Behring? Pasteur a realizat vaccinul antirabic lucrând doar cu patru iepuri, iar primul preparat, obținut de la unul dintre aceste biete animale, a fost direct injectat în om, salvând de la turbare un copil, considerat de medicii vremii ca iremediabil pierdut prin

Ilustrație de Gustave Doré la o ediție din *Gargantua*

1916

Generalul Vasile Zottu

Echipament abandonat de trupele române în retragere prin pasul Turnu Roșu

folosească aparatele. La începutul lunii se publică a 62-a listă de morți pe front. Întrebările se încrucișează în aer: care e a doua linie de apărare? Unde sunt rezervele? De ce ministrul de Război, Vintilă Brătianu, face apel la populație pentru echiparea contingentelor 1917, 1918 cu rufărie, haine, paltoane, căciuli? Ne lipsește armamentul sau e atât de pestriț (franzuzesc, englezesc, japonez), încât nu poate fi asamblat, dar nici izmene nu mai avem? – constată furios un civil rămas la București.

Apoi dezorganizarea în afara teatrului de război e totală: spionii internați în lagărele din județul Ialomița sunt eliberați fără rost; aprovizionarea e inexistentă, mărginindu-se la dispoziții nerealiste: la o populație a Bucureștiului de 350.000 de locuitori se aduceau zilnic în hală 2.000 kg de carne. Și aceasta pe cartele ce urma să fie tipărite, distribuite după liste întocmite de Primărie... Între timp, zahărul, orezul, uleiul sunt de negăsit. La fel, lemnele, cărbunii, deși e prag de iarnă.

În răstimp, continuă exodul spre Moldova. Bolnavii din spitale sunt evacuați și îngrămădiți în Gara de Nord în așteptarea trenurilor care nu mai circulă. Civili trebuie să-și ia bilete cu două zile înainte, deși mersul trenurilor a devenit iluzoriu. Soldați români și ruși, scăpați din încheștarea cu inamicul, circulă buimaci în orașele și târgurile care curând vor fi ocupate. Se dedau la jafuri, crime și violuri. Autoritățile, de mult depășite, interzic consumul de alcool, inclusiv de parfum ori de apă de colonie...

Un cap rămas încă limpede încearcă să deslușească realitatea după comunicate, zvo-

nuri, mărturii ale unor fugari și conchide: „Valea Oltului, pierdută; trupele trebuie grabnic retrase ca să scape de înconjurare; prin debarcarea la Zimnicea și Izlaz, puțința unirii trupelor lui Mackensen cu cele ale lui Falkenhayn și marșul triumfal asupra Bucureștiului. În câteva zile am pierdut județele Mehedinți, Gorj, Dolj, Vâlcea și Romanați. Ce s-o fi făcut armata de la Cerna? Restul armatei mai poate fi salvat? Mai poate fi concentrat undeva? Un nou atac la Dragoslavele va mai putea fi oprit de trupele noastre, ce au spatele descoperit? Dar dacă se mai debarcă și la Giurgiu și Oltenița?”

Între timp, refugierea spre Moldova continuă. Ofițeri superiori, prevalându-se de funcțiile lor, își transportă gospodăria întreaga, spre indignarea omului de rând, care constată: noi nu putem să ne salvăm nici copiii și domnul general X își salvează și cotețele de găini și puținile cu murături! Să amintim că sute de elevi de 14-18 ani, cercetași, resturi ale armatei – toți neechipați de iarnă – fuseseră mânați spre Moldova doar cu o traistă în spinare în care aveau două pâini, o sticlă de apă și patru cepe. „Vor muri până la Buzău“, proorocea lumea.

Instituțiile principale (Parlamentul, Curtea de Casație, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Instrucțiunii Publice) se închid sau iau drumul Moldovei; salariații primesc în avans leafa pe trei luni. Și pe urmă? În același timp, Dobrogea ocupată de bulgari are drumurile presărate cu morminte. La 13 noiembrie, nemții ocupă Roșiorii de Vede și Alexandria. Generalul Zottu, șeful Marelui Stat Major, se sinucide.

GEORGETA FILITTI

Îndeobște, când se vorbește de război, câmpul de luptă este prezentat cu prioritate: strategia uneia sau alteia dintre tabere, armamentul folosit, justificarea succeselor sau a pierderilor. Spatele frontului, când nu e ignorat, e căinat, se admite că a suferit nespus de multe rigori. Și cam atât.

Or, în Primul Război Mondial, fără a diminua cu nimic admirabila vitejie a ostașilor noștri, slab echipați, cu comandanți nu totdeauna demni de laudă, dar cu o capacitate de îndurare ce a stârnit prețuirea generală, trebuie evocată și situația non-combatanților, a celor rămași, din diferite motive, în orașe, târguri și sate la cheremul administrației naționale haotice, apoi a celei bine organizate, dar cumplite a ocupantului.

Acum, după un secol de la acele momente, forța nivelatoare a timpului îi așază deopotrivă pe luptătorii cu arma în mână și pe civili în marea masă a sacrificiilor unui zeu mereu crud, lacom și neiertător – cel al Războiului.

Războiul s-a abătut îngrozitor asupra României. După primele săptămâni de entuziasm, când trupele noastre au trecut Carpații, ocupând Brașovul, hrănind ideea unor victorii sigure, a urmat înfrângerea: dureroasă, nemiloasă, plină de necunoscut. Zvonuri contradictorii, urmărirea febrilă pe hartă a liniei frontului după comunicate tot mai criptice și

mizerie cotidiană, iată ce i-a cuprins, deopotrivă, pe combatanți și pe civili.

Dușmanii ne urmăreau pretutindeni, apropiindu-se de Capitală. Bombardamentele germane fac numeroase victime, iar artileria noastră antiaeriană pare inefficientă; aviații francezi, trimiși în ajutor, continuă să fie oaspeți răsfățați la București, fără să-și

1916

Anton Ludwig August von Mackensen

„Plouafi, cu uniforme șifonate, decolorate și pline de praf, poartă pe cap niște coifuri cu țepușe, acoperite cu un înveliș de postav gri“

După gât au niște ciorapi lungi de pânză ce le servesc de cartușiere, iar în spinare ranițe din piele de capră ce păstrează încă părul pe ele“. Dar sunt învingători.

Mackensen, generalul cu cușma împodobită cu cap de mort și două oase încrucișate, proclamă: Bucureștiul intră sub legile războiului. Rezistența se pedepsește cu moartea.

Apoi fața orașului se schimbă, ca prin minune. E o fraternitate generală, spun unii. Au loc defilări de trupe. Apare o cavalerie strălucitoare a nemților și austro-ungarilor. Otomanii sunt acompaniați de muzica lor asurzitoare (meterhanceaua) și fac un tablou aparte cu acoperămintele lor de cap atât de diverse: turbane, fesuri, șepci. Bulgarii, veniți mai la urmă, „fioroși și slinoși“, vor fi cazați în cartierul Grivița, dar jafurile și blestemățiile la care se dedau îl determină pe comandamentul german să-i scoată din oraș.

Ca și francezii aliați, la începutul ostilităților, ocupantul vrea să cunoască rezervele de care dispune orașul: depozite de armament, mijloace de transport, cantități de lemne, petrol, cărbune, alimente existente, capacitatea de producție a morilor și brutăriilor. Cum acestea sunt peste puțină de stabilit, începe rechiziționarea brutală, neiertătoare, la întâmplare.

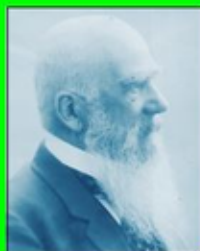
Paradoxal, prezența ocupantului îngăduie românilor să afle mai multe despre faptele alor lor: mișcări de trupe, rezultatul adevărat al unei lupte (de exemplu, înfrângere rușinoasă, iar nu mare rezistență la Zimnicea). Lucrul e cu puțință pentru că în armata dușmană se aflau destui români. Între altele, inima multora va fi

tresărit de mândrie când au auzit de cele trei șarje de cavalerie, chiar dacă acestea s-au terminat dezastruos pentru ai noștri. Așa, în Dobrogea, la Prunaru și la Robănești, unități de cavalerie s-au înfruntat cu trupe înzestrate cu mitraliere. Vitejia cavaleriștilor a făcut să se vorbească de ei în toată presa de război din ambele tabere; conducătorului celei din urmă i s-a îngăduit să-și adauge cognomenul de Robănești (e vorba de căpitanul Alexandru Filitti). Dar aceste șarje au însemnat și multă nesăbuintă. Dincolo de voluntariat, de vitejie nebună, de dragoste de patrie, ostașii au pornit la atac fără hartă, deoarece exista una singură și aceea a rămas la comandantul regimentului...

Între timp, ocupantul introduce „ordinea nemțească“, începând cu socotirea timpului după „ora germană“. Lipsa de alimente e îngrijorătoare; se impune un curs forțat al leului, raportat la marca germană. Cadavrele nu ajung să fie toate îngropate. Singura concesie: sunt omorâți câinii, ca să nu le mănânce.

Eanunțată vizita Kaizerului Wilhelm al II-lea la București și încet-încet jugul ocupantului apasă tot mai greu pe grumazul românilor. Singurul ziar îngăduit e *Bukarester Tageblatt/Gazeta Bucureștilor*, de patru pagini, două și două, în nemțește și în românește, unde bucureștenilor li se spune cum să circule, cum să solicite un ausweis, cum să mănânce ori să-și țină gura. Ba e și un text triumfalist: oferta magnanimă de pace a Kaizerului, adresată Antantei, în speranța că „ordinea germană“ va domina continentul.

Și calvarul era abia la început. ■

Lupu Kostaki

*Singurul ziar care se mai vindea în București
era Bukarester Tageblatt/Gazeta Bucureștilor*

1916

În acest marasm lumea e silită să îndure zvonuri de tot felul: românii rezistă la Slatina, sub comanda generalului francez Berthelot, și sunt victorioși la Craiova, unde au ucis 10.000 de nemți. Pe urmă află că generalul german Mackensen a trecut Dunărea, că Parlamentul nu mai pleacă, ci se adună, la subsolul clădirii, în ședințe fără public. Iar regele Ferdinand a dat un ordin de ofensivă generală. Ce să mai crezi?

Fapte, dispoziții contrazicătoare, absurde, sporesc groaza locuitorilor. La București, prefectul de Poliție, generalul Mustață, filogerman notoriu, și secretarul general de la Ministerul de Interne, Lupu Kostaki, se contrazic cu generalul Angelescu, comandantul garnizoanei Capitalei, și își rup reciproc de pe ziduri ordonanțele.

Ce cuprindeau dispozițiile autorităților? Pedepsirea panicarilor, a zvonistilor, a celor care stocau alimente ori cumpărau zeci de bilete de tren pentru Moldova ca să le revândă. Închiderea cluburilor, a localurilor, a cercurilor ș.a. Restaurantele, birturile se închideau la ora 8 seara. Cinematografele funcționau doar între orele 3 și 6. Circulația pe străzi era interzisă după orele 9 seara. Vehiculele n-aveau voie să depășească viteza de 12 km/h. Farurile erau acoperite cu vopsea. Aglomerația în magazine era interzisă; trebuia formate doar cozi pe trotuarele din față. După proteste repetate, a fost oprită trimiterea tinerilor amintiți mai sus în Moldova. Funcționarilor care fuseseră autorizați să plece în refugiu li s-a ordonat întoarcerea, altfel își pierdeau slujbele. Tot sistemul judecătoresc și-a încetat activitatea *sine die* pentru că împirinații și completele

nu se mai aflau, în multe cazuri, în același loc. În fine, bătaia în piața publică se institua pentru contravenienți (cu precădere în cazul nerespectării prețurilor maxime ori a dosirii mărfurilor). De fapt, rafturile erau goale și piața neagră începuse să funcționeze cu succes. Doar peste câteva zile, după 23 noiembrie, când nemții ocupă Bucureștiul, aprovizionarea clandestină se dovedește a fi bine organizată. Se înțelege, pentru cei cu bani.

Când zvonurile despre apropierea nemților devin tot mai presante, același general Mustață, în fața inevitabilului, vine cu o proclamație care face să înghețe sângele în vinele bucureștenilor: să dovedească o purtare cuviincioasă față de ocupant, lăsând porțile și ușile deschise! Dar tot în ziua acestei nenorocite proclamații – 21 noiembrie – trupe rusești mășăluiau cântând pe străzile orașului. E și ultima zi de apariție a ziarelor (rămăseseră doar *Dimineața* și *Adevărul*). Poliția, aliniată pe străzi, aștepta înfrigurată venirea dușmanului și autoritățile colaboraționiste pregătiseră un banchet de 20 de tacâmuri la „Capșa”.

In fine, așteptarea atinge paroxismul. La 23 noiembrie, trupe germane și austro-ungare, mai apoi și otomane, și bulgărești, intră în București sub comanda generalului Mackensen. Iată cum le descrie un privitor de pe margine: „Soldații sunt toți oameni tineri, toți slabi și trași la față, blonzi, mulți cu ochelari după ureche. Plouați, cu uniformele șifonate, decolorate și pline de praf, poartă pe cap niște coifuri cu țepușe, acoperite cu un înveliș de postav gri. În picioare au cizme înalte. Hainele, de o culoare cenușie, sunt subțiri pentru iarnă. Niciunul n-are manta.

Prima lucrare care a ieșit de sub teascuri a fost un omagiu binefăcătorului său: *Orânduiala slujbei sfinților Constantin și Elena* (1696), în limba română. În 1697 la Snagov au mai fost tipărite cinci cărți, între care erau și impresionantele *Antologhion*, *Evangheliar românesc* și *Dreapta alcătuire a gramaticii slavonești*. În anii următori, tot aici, a tipărit printre numeroase lucrări și *Floarea darurilor*.

În 1701 Antim Ivireanul a fost nevoit să părăsească Mănăstirea Snagov fiind mutat la Mitropolie, la București. Referindu-se la despărțirea de Snagov scria: „Eșirea de acolo n-au fost cu voia mea. Eram odihnit cu atât și mi-ajungea din necazurile ce petreceam; iar apoi am eșit cu cinste și nici seama mi-au luat nimenea, nici datorie am lăsat, că așa ni-au slujit vremea”. Plecarea lui n-a fost nici după voia lui Brâncoveanu, după cum mărturisea Antim: „și măcar că măriia-ta nu pohtia să es de acolo”.

Momentul acesta a însemnat încetarea activității tipografice pentru Snagov și deschiderea unei perioade importante pentru Antim Ivireanul. În București, în anii 1701-1705, a tipărit 11 cărți, dintre care două erau românești și una slavo-română. Tot atunci a apărut și *Noul Testament*. Era pentru prima dată tipărit integral și separat în Țara Românească.

Din 1705 Antim Ivireanul a cunoscut o rapidă ascensiune în ierarhia ecleziastică. În acel an a fost numit episcop

Document emis de mitropolitul Antim, la 20 iulie 1715 (sus) și Floarea darurilor, tipăritură de la Mănăstirea Snagov

de Râmnic. Sosirea la Râmnicu Vâlcea a echivalat cu crearea unei noi tipografii din care au ieșit numeroase cărți de mare valoare pentru cultura românească.

Nici la Episcopia Râmnicului nu a putut sta prea mult, deoarece la începutul anului 1708 a fost numit mitropolit, ca urmare a decesului mitropolitului Teodosie (27 ianuarie 1708), care l-a lăsat drept urmaș pe Antim Ivireanul. Ca mitropolit s-a străduit să limiteze stăpânirea străină asupra mănăstirilor din Țara Românească. Din cauza acestei politici a intrat în conflict cu patriarhul Ierusalimului, Hrisant

Nottara. Într-o scrisoare, din 26 decembrie 1710, către Atanasie, patriarhul ecumenic, arăta: „Căci n-a căzut numai una sau două sau trei mănăstiri, ci la mai mult de douăzeci în eparhia noastră le-a răpit [Hrisant Nottara – n.a.] stăpânirea”.

Prețul deosebit de mare al cărților, raritatea lor, dar și dorința de a citi, care devenea tot mai accentuată încă din secolul al XVII-lea, puneau problema asigurării accesului elitelor culturale ale epocii la ele. Antim Ivireanul era susținătorul unei idei care să rezolve această problemă. În *Așezământul Mănăstirii Antim*, a propus înregistrarea tuturor cărților din bibliotecă, „atât grecești cât și românești... Iar de va trebui cuiva să ia vreuna, au să cetească pre dânsa, au să o scrie, au să caute ceva într-însa, fără răvaș iscălit de la cela ce o cere cu făgăduială cum că o trimite înapoi și cu vreme hotărâtă, să nu să dea. Și să poarte grije să o ceară.”

Aceste măsuri cu siguranță trebuia să se aplice și în biblioteca pe care dorea s-o înființeze, într-o clădire aparte, în acord cu Constantin Brâncoveanu și la sugestia lui Hrisant Nottara. Referitor la proiectul unei prime biblioteci de sine stătătoare Brâncoveanu scria la 4 februarie 1709: „o casă de piatră pentru tipografie și o bibliotecă în cuprinsul Sfântului Sava am aflat-o și ni-a părut bine pentru această faptă, și neapărat că pentru un lucru ca acesta vom lucra și noi să-și iea săvârșirea, pentru care și arhiereul nostru ni-a

ANTIM IVIREANUL

Mănăstirea Snagov și mitropolitul Antim Ivireanul

ȘAROLTA SOLCAN

La 300 de ani de la moartea lui Antim Ivireanul personalitatea lui e mai fascinantă ca oricând. Prin tot ce a înfăptuit, ca mitropolit, om de cultură, ctitor, judecător, a încercat să răspundă provocărilor epocii, să modernizeze și să protejeze lumea din jurul său. În același timp, a rămas un tributar tradiției. Ca dovadă a complexității personalității lui Antim Ivireanul sunt scrierile lui, dar și documentele referitoare la el și la activitatea sa.

Cei care l-au cunoscut pe Antim Ivireanul îl caracterizau „păstor prea cuvios și prea evlavios”. Del Chiaro, secretarul lui Constantin Brâncoveanu, aprecia hărnicia, priceperea, străduința lui Antim Ivireanul, care prin calitățile respective s-a ridicat din rob la scaunul mitropolitan, fiind „georgian de felul său, care în ciuda soartei nedrepte, care l-a făcut să ajungă rob în copilărie, totuși înmulțind cu pricepută sârguință talentele dăruite lui de Prea Înaltul, s-a

ridicat pe treapta cea mai de sus a demnităților bisericești în Țara Românească”.

A devenit cunoscut începând cu octombrie 1691, când a tipărit lucrarea *Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*. Între anii 1691-1694 a condus tipografia domnească din București. Aici a tipărit printre altele lucrările de căpătâi pentru cultura românească: *Evangeliarul greco-român* (1693), *Psaltirea românească* (1694).

Editor de cărți

În 1694 a fost mutat la Mănăstirea Snagov, unde domnul intenționa să înființeze o tipografie pentru ortodocșii din Imperiul Otoman. Antim, egumen al acestui lăcaș de cult din anul 1696, a creat tipografia în care puteau fi tipărite cărți în numeroase limbi: slavonă, greacă, arabă. Multe dintre litere erau realizate chiar de el. La Snagov au fost tipărite 14 cărți, dintre care cinci erau în limba română.

3 liturghii: a treia zi, a noao zi și la 40 zile“.

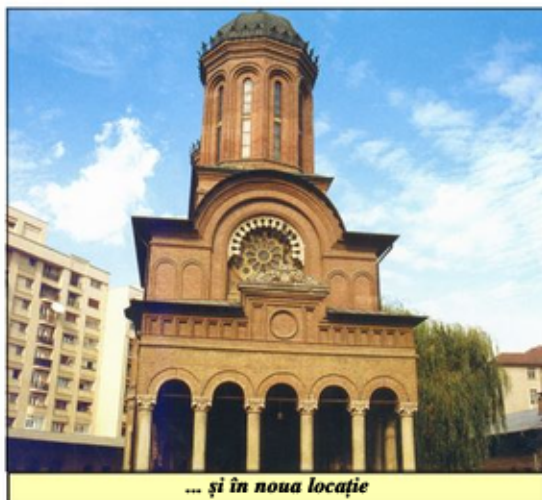
O atitudine îngăduitoare avea și față de cei care fugeau pentru a scăpa de plata birurilor, fenomen frecvent în Țara Românească în secolul al XVII-lea și la începutul secolului al XVIII-lea. Cazul lor a fost abordat în *Învățătura bisericească*, la capitolul „Pricinile pentru care fieștece preot are voe să slujească în noria aluia“, la punctul 4, unde nota: „Iarăși vă poruncim și aceasta că să întâmplă de fug unii prin județele și satele lor pentru nevoi si vin într-alt județe si sate. Ce pentru acestea dăm voe ca unde s-ar afla și de s-ar întâmpla nevoe de moarte, sau și fără de nevoia morții de vor vrea să să ispovedească și să să cuminece până se vor întoarce iară la locurile lor, să-i ispoveduiți și să-i cuminecați; pentru că acestea doao sunt trebuincioase la creștini.“

Jude și vindecător

Ca egumen apoi mitropolit, Antim Ivireanul a fost pus adesea în situația de a judeca multiple dispute de familie. Aceste fapte i s-au întipărit adânc în suflet și, prin puterea sa mitropolitană, a încercat să preîntâmpine numeroase tragedii familiale, precum încheierea unor căsătorii nepotrivite, sortite de la început destrămării, despărțiri,

dramele unor femei rămase văduve.

Reforma adusese o nouă mentalitate în problema familiei, admitând dreptul soților de a desface cununia. Deși acest lucru era extrem de dificil de obținut, tentativele erau numeroase. Aceste idei au trecut din secolul al XVI-lea munții, călătorii străini amintind de episcopi care în schimbul unor bunuri mate-

... și în noua locație

riale desfăceau cuplurile. Apoi era obiceiul „cărților de despărțire“, carte dată de unul dintre partenerii cuplului în prezența preotului din localitate și a unor martori și prin care îl elibera pe celălalt de obligațiile conjugale. Antim Ivireanul se pronunța categoric împotriva acestor modalități de desfacere a unei cununii, de destrămarea a unei familii, poruncind „ca nimeni din voi din preoți să nu îndrăzniți a despărți bărbat de muiare, sau muiare de bărbat, nici să vă uniți la gând cu aceia ce îndrăznesc a face aceste fărădelege, pentru că am înțeleș că se face acest lucru

necuvios în multe părți; că numai de să întâmplă să aibă bărbatul cu muiarea vrajbă între dânșii, îndatăși să duc la părcălabi, sau la altă căpetenie și la preotul satului și la megiași de să despart și-și fac carte, care lucru nu creștinii, ce nici păgânii nu-l fac. Că unde Dumnezeu au împreunat (zice), omul să nu despartă. Ce de va fi de despărțit să să trimiță aici la scaun, pentru ca să să facă despărțeală pe pravilă“.

Martor la multe tragedii din viața robilor romi, a căror familie putea fi destrămată la bunul plac al stăpânilor, Antim Ivireanul încerca protejarea acestora, cerând ca și în cazul lor să fie respectate aceleași legi la cununie, ca și în cazul celorlalți creștini, și „să nu lăsați să să mai facă între dânșii cele ce s-au făcut până acum“. Apoi, dacă au stăpâni diferiți, să nu fie cununați „până nu vor aduce scrisoare fieștecarele de la stăpânul său, cum că iaște cu voia lor și cum că vor îngădui unul pre altul...“ De asemenea, să nu-i cunune pe robi până ce stăpânii nu se înțeleg și nu se compensează, „au cu schimbau după obiceiul țării, suflet pentru suflet, au cu banii să răscumpere unul de la altul acel suflet“. De abia după aceea să-i cunune „și acea scrisoare să o țineți foarte cu seamă bună la voi, veri la care s-ar întâmpla; ca de va vrea cineva din stăpânii acelor țigani ce s-au împreunat cu

spus că vor cheltui până la o mie de lei numai.”

Sensibil la problemele nevoiașilor

Problema educației copiilor din toate categoriile sociale s-a pus încă din secolul al XVII-lea. În Transilvania erau numeroase școli pe domenii nobiliare unde copiii țăranilor, băieți și fete, învățau carte cu ajutorul preotului din sat. Antim Ivireanul voia să sprijine copiii sărmani din Țara Românească, pentru a avea acces la școală și spera ca astfel să formeze o categorie de știutori de carte dintre care unii ar fi intrat în rândul clerului. În acest scop a oferit sprijin material

pentru „trei copii săraci ce vor să învețe carte să li să dea câte șase bani de zi de mâncare și la Paști câte o dulamă de aba de 2 zloți și câte un ișlic și câte o păreche de cizme. Și acești 3 copii să nu fie mai mici de zece ani, nici mai mari de 15. Și această milă să-i facă până la patru ani; că într-atâta vreme poate să învețe și slavonește și rumânește și apoi să se puie alții la loc... Și când vor eși de la învățătură să le dea egumenul câte o scrisoare la mână ca cine va vrea dentr-înșii să se însoare când îi va veni vremea, să vie și să-i dea 15 taleri, să-i fie la nuntă ajutoriu”. Cei care doreau să intre în rândul clerului erau sprijiniți suplimentar.

Sensibil la realitățile epocii, Antim Ivireanul încerca să-i ajute pe cei oropsiți de soartă după puterile lăcașului de cult ctitorit de el. În *Așezământul Mănăstirii Tuturor Sfinților* (Antim) a stipulat numeroase măsuri pentru ajutorarea celor sărmani. La punctul 8 din *așezământ* era prevăzut ca în fiecare sâmbătă să se dea la pușcărie câte 20 de bani și duminică, celor săraci, câte 13 bani: „însă săracii să nu vie tot

Mănăstirea Antim, pe vechiul amplasament...

unii, ci pe rând: unii într-o duminică și alții într-alta. Și pentru ca să nu să facă învâlvală, să-i semneze pre toți săraci într-o foiță și să-i hotărăscă câte 13 să vie într-o duminică să-ș ia banul. Fac taleri 12, bani 16.”

De asemenea, la punctul 9 era precizat ca în Joia Mare să dea la trei săraci câte o dulamă de aba de 1 leu, iar la 3 fete sărace să dea câte o rochie, câte o pereche de cizme. „Și acestea să nu se dea tot la unele, ci să se facă într-acel fel ce scriem mai sus pentru săraci”. Cheltuielile prevăzute erau 9 taleri.

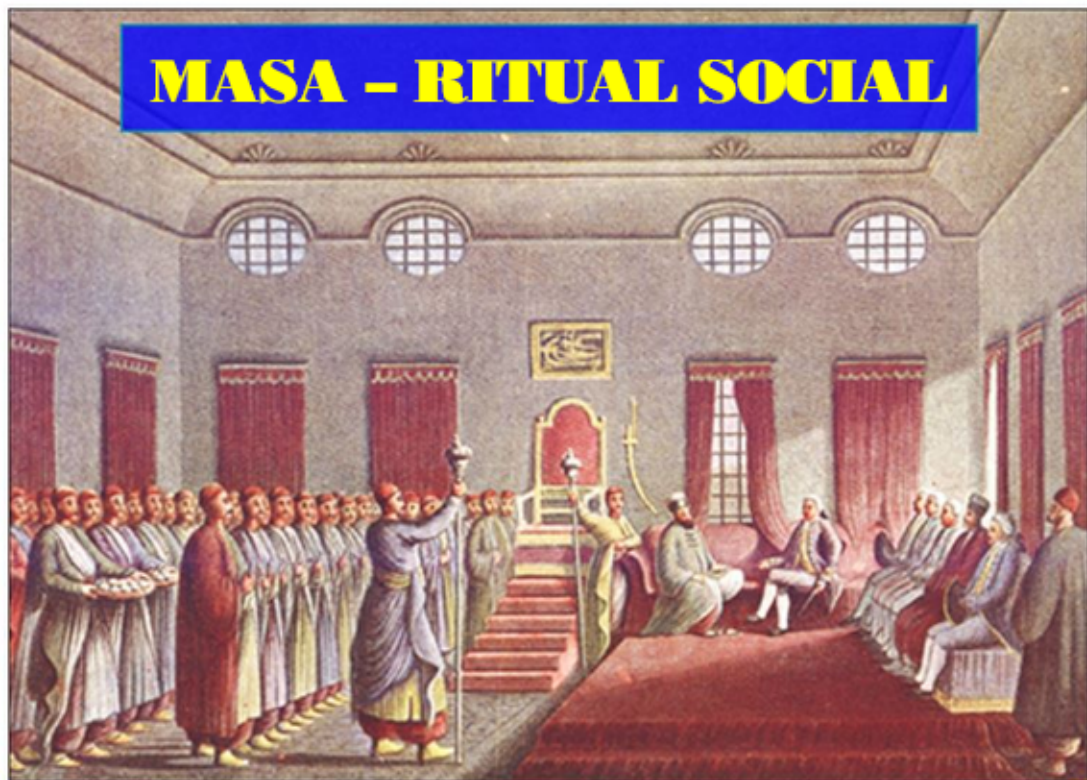
O fată, dintre cele sărace, era ajutată să se mărite. În a doua zi de Sf. Dumitru, 27 octombrie, trebuia să se dea,

de către egumen, unei fete sărace tot ceea ce este necesar să se mărite și la nunta ei să i se mai ofere 15 taleri. Această fată trebuia să fie în afara celor menționate la punctul 9 al *Așezământului*. Trebuia să fi fost multe tinere nevoiaș; „pentru ca să nu facă gâlceavă”, preotul le punea să tragă la sorți pe cele care doreau să se căsătorească. Erau prevăzute și alte forme de ajutorare a persoanelor nevoiaș.

Antim Ivireanul a fost adesea martor la înmormântările săracilor ale căror rude nu aveau cu ce-i îngropa sau cu ce le face slujbele de pomenire. Aceste realități triste l-au determinat să includă în *Așezământ* punctul 7, prin care obliga

egumenul lăcașului să-i ajute pe cei nevoiași. În acest caz nu prevedea nicio limită numerică, deși decesele trebuie să fi fost frecvente în rândul sărăcimii, victimă sigură a foametei și epidemiilor. *Așezământul*, la punctul 7, menționa: „Când va muri vreun sărac sau vreo săracă, de cei ce au obiceiii unii de-i poartă pre uliță și cer milă, de care lucru necuvios răd neamurile, și pentru ca să lipsească acest obicei rău, am rânduit să se cheltuiască din casă trei sute de bani. Cu două sute de bani să cumpere lumânări și pânză și altele ce ar trebui, iară o sută de bani să-i ia preotul acela la care beserică să va îngropa acel sărac, să-i facă pogrebanie și

MASA – RITUAL SOCIAL

Alexandru Moruzi primea, la 19 iulie 1794, la Curtea Domnească din București, pe ambasadorul englez la Istanbul, Sir Robert Ainslie, cu suita sa

OLIVIA SENCUC

„A mânca“ de unul singur rămâne un simplu gest funcțional, prin care trupul primește substanțele necesare menținerii în viață. „A mânca“ împreună cu alții reprezintă însă un gest social, tocmai fiindcă presupune existența unor circumstanțe care favorizează comunicarea umană la un nivel complex. În fapt, împărțind bucatele la masă în mod repetat – în familie sau în afara ei –, oamenii caută mereu să se afle într-o colectivitate familială, masa fiind, din această perspectivă, expresia stabilității și a coeziunii sociale, ceea ce-i conferă caracterul unui ritual social.

Mesele de sărbătoare sau cele obișnuite, așa cum s-au desfășurat ele la Curtea domnească, în casele boierilor sau ale oamenilor de rând, vor constitui obiectul atenției noastre pe parcursul câtorva episoade. Preocupându-ne de spațiul și timpul mesei, de meseni și purtările lor la masă, de masă și acoperământul ei, de veselă, pahare și tacâmuri, de aranjarea mesei și ordinea servirii bucatelor, vom încerca să întregim mulțumitor, în ciuda zgârceniei documentare, și tabloul acestui fapt esențial din viața moldovenilor și muntenilor trăitori în veacurile XVI-XVIII.

Să purcedem, aşadar.

SPAȚIUL ȘI TIMPUL LOR

Urcarea pe tron și împărțirea dregătoriilor, reînnoirea domniei, marile sărbători religioase anuale, sfințirea ctitoriilor domnești, lo-

godna sau nunta au reprezentat, pentru domnul și doamna țării, tot atâtea momente prielnice organizării unor mese fastuoase. Cu atât

mai important a fost ca în felul acesta să fie onorați suveranii, demnitarii străini ori prea sfințele fețe bisericești în trecere prin Principate. Mese

voia lor să nu se ție de cuvânt, au în pizmă să-i despartă, să aveți cu ce vă da seama, căci apoi veți cădea și în pedeapsă, pentru căci că țiganii încă sunt creștini, botezați în numele sfintei Troițe“.

Antim Ivireanul se pare că stăpânea și arta vindecării. În *Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii împărați Constandin și Elena* amintea de leacuri folosite în medicina populară, de modul lor de preparare: „precum firea naște iarba cea de vindecare la locul unde răsare odrasla cea purtătoare de moarte, precum se vede: are otrava de moarte scorpia, iar după moarte se prefăce trupul ei iarbă de vindecare; mușcă năpârca de moarte, iar din trupul ei se face tiriacul, carele iaste împotriva veninului“. Tiriacul era un preparat medicinal care conținea opiu și era folosit ca un anesteziec.

Adesea făcea aluzie la munca „doftorilor“ pentru a explica complexitatea activității clericilor. Informațiile despre aceste practici ale ierarhului trebuie să fi fost cunoscute, din moment ce în actul de caterisire din august 1716, printre acuzațiile care i s-au adus a fost și aceea că „a întreprins meșteșuguri dezaprobrate și satanicești, urgisitul de Dumnezeu. Și între alte neorânduiri și fapte rele ale lui, se inculpă adică, ca mag și ca participator la multe alte crime“. În spațiul Țărilor Române vracii au fost adesea identificați cu vrăjitorii, cu oameni care practicau magia. În Transilvania, în se-

colele XVI-XVII, multe ruguri s-au aprins pentru a mistui vracii învinuiți de vrăjitorie. În țările extracarpatice, în lumea ortodoxă, pedepsele erau mult mai ușoare, rezumându-se la sancțiuni canonice. Antim Ivireanul, în *Începătură și învățătură pentru ispovedanie*, amintea că pentru cel ce apela la fermecători, vrăjitori, pedeapsa era să se canonească 6 ani, iar pentru „meșterul acela carele le face... să canonisește ca un ucigaș, adevăți ani 20, precum poruncește marea Vasilie“.

Respect pentru pravilă

Antim Ivireanul a fost admirat de contemporani și sprijinit în ridicarea Mănăstirii Tuturor Sfinților, lăcașul de cult al sufletului său. În acest scop a primit anumite donații de la cei care doreau ca numele lor să fie printre ctitorii lăcașului, alături de numele marelui Antim. Una dintre donații era de la Drăgușin Merișanul vistierul. Acesta se oferea, în 1713, să-i doneze locul unde se va ridica biserica Tuturor Sfinților, adică Mănăstirea Antim. În cartea sa de donație Drăgușin Merișanul arăta că acolo se afla o biserică de lemn dărpănată ridicată odinioară de Staico paharnic, pe locul căreia „mi-au fost tot în gânduri și în inima mea să fac o temelioară de cărămidă și să fac biserica iar de lemn, că să fac biserică de piatră nu am puterea“.

Locul valora cel puțin 300 de taleri, dar el se oferă să îl doneze cu condiția „să mă primești și pă mine să fiu ctitor, măcar că bani n-am să dau“. În final specifica: „Iar de nu te vei îndura să mă primești, eu pohta sfinției tale nu o pociu înfrânge, ci pe cum mi-au dat alții bani mi-i vei da și sfinția ta taleri 300“. Vistierul Drăgușin este menționat printre ctitorii lăcașului de cult.

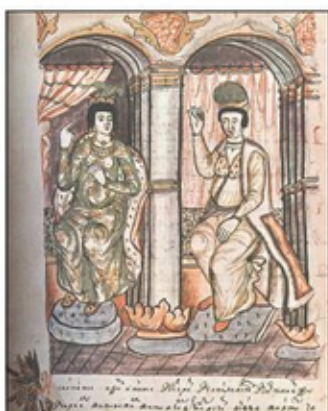
Citind textele rămase de la Antim Ivireanul descoperim o lume extrem de complexă din Țara Românească, la debutul secolului al XVIII-lea. Erau elitele politice și economice cu o vastă cultură, în frunte cu Constantin Brâncoveanu, cu Cantacuzinii, care sprijineau, ca niște adevărați mecenați, dezvoltarea culturii, înfăptuirea unor acte ctitoricești. Dar în jur era o populație slăbită de foamete și boli, hăituită de strângătorii de dări. Erau străini veniți din Transilvania sau din alte regiuni care aici căutau adăpost și adesea fericirea într-un cămin nou.

Antim Ivireanul a înțeles complexitatea societății în care trăia și considera că doar preotul prin învățăturile sale poate aduce alinare. Dar pentru aceasta trebuia un cleric educat, dedicat misiunii sale; acesta nu exista sau era în număr foarte mic.

Mitropolitul nu s-a rezumat doar la înfăptuirea unor inegalabile acte de cultură ci și-a îndreptat forțele spre ajutarea celor oropsiți, spre impunerea respectului pentru pravilă, pentru actul scris. ■

egumenilor mănăstirilor moldovenești veniți să i se închine domnului de Bobotează era aleasă, de regulă, trapeza mai încăpătoare a unui dintre lăcașurile monahale ieșene. Devenise obicei pentru Grigore al II-lea Ghica să-i poftască la masă pe străinii sosiți de departe – nu doar pe boieri – și în casele domnești cu grădina de la Frumoasa, zidite de meșteri aduși de la Țarigrad mai jos de mănăstirea ieșeană Balica. Tot din porunca lui, în dealul Copoului, fusese ridicat un foișor, pe care, ulterior, fiul său Matei Ghica l-a refăcut tocmai ca să-i folosească și pentru ospete.

Trebuie să-i dăm crezare lui Anton-Maria del Chiaro că o „casa cea mare” se găsea și în locuințele boierești, în acea cameră fiind pusă masa „de obicei”, dacă încă nu venise anotimpul călduros, când mult mai căutată era răcoarea teraselor ce se deschideau spre grădina. Fără îndoială, în desfășurarea întregului ceremonial al mesei, ambianța oferită de anumite spații conta în mod semnificativ. Însă, cum în încăperea în care se așeza

„Odaia femeilor”, existentă și la palatul domnesc, și în casele boierești, așa cum apare în același manuscris al Erotocritului

masa se petreceau, în restul timpului, tot felul de alte evenimente, credem că nu se poate vorbi, încă, despre apariția sufrageriei – nici la Curtea domnească, nici în cuprinsul oricărei alte case din Moldova și Țara Românească –, acel spațiu destinat, în exclusivitate, consumării bucatelor, indiferent că era o zi obișnuită ori una de sărbătoare.

Ne întrebăm, firește, câte să fi fost mesele de-a lungul unei zile și la ce ore erau ele fixate. Dintr-un registru de socoteli al orașului Cluj, din perioada anilor 1556-1665, reiese că boierilor moldoveni și munteni poposiți acolo li s-au pregătit, regulat, mâncăruri pentru prânz și cină, fără însă a fi menționate orele la care acestea li s-au servit. Ceva mai bine ne lămurește clericul sirian Paul de Alep (*Magazin istoric*, nr. 3/2015), care a observat că, peste zi, marii dregători munteni își întrerupeau activitatea de la Curte „aproape de amiază”, tocmai ca să prânzească. Probabil, marele vornic Vasile Costachi tot pe la amiază ar fi trebuit să se înfățișeze în casa marelui comis Ștefan Cerchez, unde

fusese poftit să ia prânzul, dar cum alte treburi l-au împiedicat să ajungă, el a fost nevoit să promită că va merge, mai târziu, la cina de „la trei ceasuri din noapte”, ceea ce pentru noi înseamnă, acum, ora 9 seara.

Secretarul lui Alexandru Ipsilanti, Franz-Josef Sulzer – născut, de altfel, de sistemul oriental de măsurare a timpului încă întrebuințat de români în 1782, anul plecării sale din Principate –, ne lasă impresia că, în fapt, unii boieri nici nu aveau ore fixe de masă, cerând prânzul „ba la 9, ba la 11, ba la unu”, în felul acesta înnebunindu-și slugile care – tot ele – sufereau ponoasele nehotărârii stăpânilor. Altceva pomeneste Andreas Wolf – medicul ardelean al Sultanei, fiica lui Constantin vodă Moruzi – care, locuind în Moldova în perioada anilor 1780-1783, ajunsese să cunoască bine stilul de viață al înaltei societăți locale. În însemnările sale, el a precizat că boierii de seamă terminau de prânzit înainte de 1 – ora 13, mai precis –, după care își făceau somnul de după-amiază, fiind treziți abia pe „la chindii” de toaca bătută de preoți prin clopotnițe, ca să îi aducă la biserică. Medicul bucureștean Constantin Caracas susține, deopotrivă, că în vremea sa, adică la început de secol XIX, boierilor deja le intrase în obicei să ia masa de prânz pe la „amiază”, iar cina cu o oră înainte de miezul nopții.

De la prânz până în zori

Mărturiile acestea, cu toate că nu foarte numeroase și exacte, ne îndeamnă să credem că membrii familiilor înstărite aveau parte de cel

Grigore al II-lea Ghica (fresca de la Mănăstirea Balica îl înfățișează cu soția și fiica) avea în obicei să-i invite la masă pe oaspeții străini, fie ei și în trecere (fotografie de Cezar Suceveanu)

mari au întins și boierii – mai ales cei cu dregătorii însemnate în conducerea țării – atunci când pragul casei le-a fost trecut de însuși vodă cu familia sa, de vreun înalt ierarh, de călători de vază veniți de departe sau dacă li s-au căsătorit odraslele. În schimb, descurajator de tăcute rămân

Clas Brorsson Ralamb
(pictură de un artist necunoscut)

sursele în privința meselor sărbătorești din familiile celor mulți și simpli, iar despre mesele cotidiene – indiferent ale cui – abia dacă ne împărtășesc ceva.

În parfumul florilor

Atunci când ospetele aveau loc la Curte, masa pentru invitații lui vodă era pusă, de obicei, în „casa cea mare” – după vechea denumire –, adică în sala tronului, loc rezervat, în restul timpului, și altor activități sau evenimente cu caracter public și oficial. De pildă, acolo domnul obișnuia să împartă dreptatea, de aici numele de „divanul cel mare” și de „spătarie”, date respectivei săli. S-ar părea că tot în aceeași încăpere era depus, înainte de funeralii, trupul domnului defunct, ceea ce sigur s-a întâmplat cu răposatul Matei vodă Basarab, în 1654. Anton-Maria del Chiaro – secretarul florentin al lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714) – ne-a lăsat o descriere – laconică, din păcate – a spațiului cu amintite destinații din palatul princiar de la București, el pomenind doar că sala era mare, boltită și destul de joasă.

Negreșit, alegerea sălii tronului ca loc de desfășurare a ospetelor nu era întâmplătoare, domnul urmărind ca invitații să înțeleagă că el continua să-și exercite prerogativele chiar și în respectiva circumstanță. Totuși, ospetele au mai avut loc și în „divanul cel mic”, o altă

cameră a palatului domnesc, un fel de cabinet de lucru al principelui. Dimitrie Cantemir (1710-1711) a făcut referire la aceasta ca la „casa cea mică”, dar ca loc de desfășurare a meselor festive ale doamnei, care, în rest, ar fi mâncat în „odaia femeilor”.

Dovedit este că vremea prielnică a oferit oaspeților de seamă posibilitatea să se bucure de bucate și de priveliștea grădinii domnești, deopotrivă. La sfârșit de aprilie 1618, membrii soliei trimise la Poartă de principele Transilvaniei Gabriel Bethlen au fost ospătați de Alexandru Iliaș, domnul Țării Românești, „sub un umbrar de primăvară”, în foarte frumoasa grădină a palatului domnesc din Târgoviște. De la Clas Brorsson Ralamb – ambasadurorului regelui Suediei Carol al X-lea Gustav la Istanbul, în anul 1657 – știm că un chioșc exista acolo și în vremea lui Constantin Șerban, unde domnul l-a și condus pe demnitar, ca să-l onoreze cu mâncăruri alese.

În 1707, Constantin Brâncoveanu, dorind să schimbe aspectul grădinii Curții domnești din București, a poruncit să se dărâme vechiul foișor din lemn și să se zidească în locul lui un altul, din piatră. Noua construcție, pe care logofătul Radu Greceanu o socotea a fi un „lucru foarte iscusit și minunat”, a fost împodobită cu „zugrăvele”, atât la exterior, cât și la interior, menirea ei nefiind alta decât să ofere loc de masă și de odihnă după prânz „în parfumul florilor” sădite în jur, ceea ce sugerează că în locul acela domnul

Un foișor așa cum apare în manuscrisul Erotocritului, romanul popular ce înfățișă dragostea dintre fiica de împărat Aretuza și Erotocrit, băiatul sfetnicului acestuia, ilustrat de logofătul Petrache

mânca frecvent, nu numai atunci când vreo situație specială o impunea.

Stăpâni nehotărâți, slugi chinuite

Scrierile vechi nu ascund că au existat și alte opțiuni. Pentru ospățul dat în cinstea

MAREȘALUL JOFFRE ÎN ROMÂNIA

După ce, cu o zi înainte, Parlamentul României fusese înștiințat de vizita mareșalului Joffre, în dimineața zilei de miercuri 18 august 1920, la ora 09.00, a sosit în Gara de Nord trenul ce venea de la Timișoara și în care se afla eroul de la Marna – bătălia ce a obligat Germania să intre în faza cu multe necunoscute a războiului de uzură – și comandantul suprem al Armatei Franceze. Era însoțit de locotenent-colonelul Issailly și de maiorul Davy. Din presă aflăm că a fost întâmpinat de colonelul Cezărescu, în numele regelui, de ministrul de Externe Tache Ionescu și de dr. Gheorghian, primarul Capitalei. Răspunzând salutului lor, mareșalul a declarat că se simte onorat de misiunea încredințată de Republica Franceză, aceea de a decora cu „Crucea de Război” orașele București și Mărășești și de a oferi regelui Ferdinand „Medalia Militară”, cea mai de seamă decorație de război franceză. A încheiat mărturisind că el, decorat fiind cu Ordinul „Mihai Viteazul”, se simte fiu al României. Apoi a trecut în revistă garda de onoare și, pășind prin sala de recepție a gării, pavoazată cu flori și cu drapelele României și Franței, s-a îndreptat spre ieșire. O mare de oameni l-a întâmpinat cu ovații, cărora le-a răspuns cu salutul ostășesc. Convoiul militar, care îl aștepta, l-a condus la Palatul Regal, unde a fost primit de rege și de prințul Nicolae.

Mareșalul alături de regele Ferdinand

EMANUEL BĂDESCU

La ora 12.00, în prezența generalilor Garnizoanei București, mareșalul Joffre a declarat în câteva cuvinte că țara sa stimează România, Familia Regală și Armata Română și, emoționat, a prins pe tunică suveranului „Medalia Militară”. La rândul său, regele a spus cu o voce gravă, marcată de importanța momentului, că primește medalia în numele poporului și al armatei, cei mai îndreptățiți să o primească, și l-a îmbrățișat călduros.

După câteva ore, seara, s-au reîntâlnit la Palatul Cotroceni, la masa oferită de rege. A doua zi, la ora 17.00, s-a desfășurat, în prezența regelui Ferdinand, îmbrăcat în uniformă vânătorilor de munte și purtând „Marele Cordon al Legiunii de Onoare”, la Arenele Romane din Parcul „Carol I”, solemnitatea decernării „Crucii de Război” orașului București. Crucea, pusă pe o pernă de catifea roșie brodată cu stema orașului, a fost primită de

dr. Gheorghian. Cu acel prilej mareșalul a citit următorul text: „De la declararea războiului României contra Imperiilor Centrale, orașul București a suferit aproape zilnic, timp de trei luni, bombardamente aeriene din partea inamicului, care au făcut aproape 1.000 de victime, fără ca moralul populației să fie atins sau patriotismul scăzut. A arătat aceeași statornicie patriotică, cu toată presiunea germană, și a dat probe de un

puțin două mese principale pe zi, prânzul și cina, una în preajma amiezii, iar cealaltă înspre seară. Este vorba despre mese cotidiene particulare, dar, în afară de acestea, o plăcere ar fi fost pentru moldoveni – la ei face referire Dimitrie Cantemir, deși nici muntenii nu vor fi făcut excepție – „să întindă mese de la a șasea oră din zi până la trei noaptea” – adică să fi fost aceasta de la ora 12 ziua până la ora 9 seara –, uneori întâmplându-se să-i prindă chiar și zorii zilei următoare. Cu toate că generalizarea la care a recurs eruditul domn ne trezește nedumeriri, am crede că destui moldoveni

misul împăratului Rudolf al II-lea, s-ar fi desfășurat de la „orele 15 sau 16 din zi” și până la „orele trei noaptea”, durata recepției fiind percepută de autorul relatării ca obicei al voievodului și al țării. Masa oferită de Constantin Șerban lui Clas Brorsson Ralamb a durat, de asemenea, de la „10 jumătate până la 7 seara”.

Ca și suedezul, Paul de Alep participase la un ospăț organizat de același domn în cinstea lui Macarie, patriarhul Antiohiei, petrecere care nu s-a terminat mai repede de „ora două după căderea nopții”, ceea ce înseamnă ora 20. Cum deja venise „timpul ospățului”, boierii moldoveni s-au înfățișat solului polonez Rafael Leszczyński la „ceasurile 12”, rugându-l să onoreze invitația lui Antioh Cantemir, ospăț care nu s-a încheiat decât după „opt ceasuri”.

Constantin Brâncoveanu și-a condus oaspetele, pe lordul William Paget, în sala în care a fost întinsă masa în onoarea lui, pe la 10 jumătate, dimineața, sindrofia prelungindu-se, apoi, „mai bine de șapte ore”, deci până spre ceasurile 6 după-amiaza. Toate acestea nu sunt contrazise, nicidecum, de Dimitrie Cantemir care, dimpotrivă, ne confirmă că, în cazul unui ospăț solemn, domnul nu se ridica niciodată de la masă „înainte de a fi nevoie să se aducă sfeșnicele”. Neîndoiește, străinii nu au manifestat indiferență față de faptul că au petrecut la masă timp îndelungat, altfel n-ar fi consemnat cu rigurozitate amănuntele expuse anterior. Nici aceasta

**Diplomatul rus
Nikolai Vasilievici Repnin
a fost și el ospătat la Curtea
din Iași**

nu era simplă întâmplare, ci denotă intenția principelui de a-și impresiona oaspeții, scop îndeplinit, de altfel, potrivit însemnărilor lor.

În ultimul pătrar de veac XVIII, schimbarea se întrezărește. Cu prilejul trecerii prin Principate a ambasadorilor ruși Nikolai Repnin și Mihail Kutuzov, înspre și dinspre Istanbul, distinșii musafiri și membrii suitelor lor au fost ospătați de prânz și de seară, pregătindu-li-se și „gustări de dimineață”, în timpul șederii în Iași și București. Fiecare dintre mesele acestea s-a desfășurat cu fastul cuvenit și cu participarea domnilor, a marilor boieri și a familiilor acestora. Cu toate că relatările nu excelează prin rigurozitate, înțelegem, totuși, că orele 9-10 ale dimineții erau rezervate micului-dejun, prânzul începea de la ora 13, iar cina se servea spre „amurg”, bănuim pe la orele 8-9 seara.

De ce nu am crede că tot atâtea mese se luau, în aceeași ordine, și într-o zi obișnuită? Evident este că vremea ospățului medieval la care se petrecea ore în șir trecuse, regulile ospitalității nemaifiind nici ele aceleași. ■

**Ruinele caselor domnești
din apropierea Mănăstirii Frumoasa, ridicată
pe locul vechii ctitorii a hatmanului Balica**

dintre cei iubitori de festinuri publice erau boieri.

În schimb, sigur este că mesele sărbătorești date de domn durau și câteva ceasuri, deși orele de început și de sfârșit ale unei astfel de petreceri nu erau stabilite cu strictețe. Anton-Maria del Chiaro este demn de toată încrederea atunci când susține că a participat la ospete domnești care au ținut cinci-șase ore, cu atât mai mult cu cât nu puțini sunt străinii ale căror precizări nu diferă de a sa. Banchetul pregătit de Radu Șerban în cinstea membrilor soliei conduse de contele Camillo Cavriolo, tri-

a fost întinsă masa în onoarea lui, pe la 10 jumătate, dimineața, sindrofia prelungindu-se, apoi, „mai bine de șapte ore”, deci până spre ceasurile 6 după-amiaza. Toate acestea nu sunt contrazise, nicidecum, de Dimitrie Cantemir care, dimpotrivă, ne confirmă că, în cazul unui ospăț solemn, domnul nu se ridica niciodată de la masă „înainte de a fi nevoie să se aducă sfeșnicele”. Neîndoiește, străinii nu au manifestat indiferență față de faptul că au petrecut la masă timp îndelungat, altfel n-ar fi consemnat cu rigurozitate amănuntele expuse anterior. Nici aceasta

sfârșit, mareșalul a fost servit cu o prăjitură imaginată de Casa Capșa după forma caschetei pe care o purtase în război. I-a plăcut enorm, încântat de idee cât, mai cu seamă, de gust. Prăjitura, numită chiar „Joffre“, a plăcut la fel de mult și celor 200 de invitați, în timp devenind matorul dulce al acestei vizite glorioase.

A doua zi a plecat cu suita regală la Sinaia, în gară fiind

... și trecând în revistă garda de onoare

aclamat de o mare mulțime de oameni. A luat prânzul la Castelul Peleş. A vizitat mănăstirea ctitorită de Mihai Cantacuzino și Stâna regală. Duminică, 22 august, la ora 09.00, trenul special pus la dispoziția lui Joffre de autoritățile române a intrat în Gara Mărășești, în acordurile Marseillezei. Mii de oameni, în frunte cu primarul Negroponte, l-au întâmpinat cu ovații. Pe platoul Răzoare de lângă gară, arhiereul Vartolomeu Băcăoanu l-a oficiat Serviciul divin în memoria eroilor români și francezi căzuți în război, iar generalii Râșcanu, ministrul de Război, și Cristescu, șeful Marelui Stat Major, au asociat, în discursurile lor, cele două bătălii, de la Marna și Mărășești, care au răsturnat planurile armatei germane, neuitând să precizeze că lozinca românilor „Pe aici nu se trece!“ a făcut

înconjurul lumii. După ce a decorat cu „Crucea de Război“ orașul Mărășești, ridicat la acest rang în preziua sosirii sale, mareșalul Joffre a citit acest text: „Domnule primar, în iulie 1917 armatele lui Mackensen atacau frontul ruso-român spre Siret pentru a-l rupe. Ele încercau să pătrundă pe la Sud în Moldova, amenințată la Nord de ofensiva combinată a principelui Leopold al Bavariei și aceea a arhiducelui Iosif. Cu toate atacurile furibunde, care au durat mai mult de 15 zile, Mackensen nu izbuti în fața rezistenței dârze a armatei române. Stăpânind astfel inamicul, cu prețul unor eforturi eroice și al unor pierderi considerabile, armata română a salvat armatele ru-

sești de pe frontul Bucovinei și acoperea, victorioasă, drumul Odesei. Chiar dușmanii noștri au recunoscut proporțiile eșecului lor... Franța a ținut să fie reprezentată prin mine aici și, pentru ca amintirea Mărășeștilor să rămână unită cu fastul istoriei sale, ea a citat prin ordin de zi al armatei sale acest sat devenit celebru pentru totdeauna, conferindu-i astfel titlul nobleței pe care l-a decernat și orașelor sale martire. Mă închin cu pios respect în fața glorioasei amintiri a generalului Eremia Grigorescu și salut, în numele Armatei Franceze, pe eroii români căzuți pe acest câmp de onoare“. Cuvinte demne de un mareșal! Este lesne de imaginat impactul lor asupra auditoriului.

Locotenent-colonelul Issailly a citit decretul de decorare a urbei emis de Guvernul francez, după care primarul

Gheorghe Negroponte, adresându-se lui Joffre, a rostit: „Spuneți Franței, domnule mareșal, că mormintele fiilor ei căzuți aici ne sunt scumpe și le vom purta pioasă recunoștință. Victoria de la Mărășești a fost Marna noastră și pentru aceasta suntem foarte mișcați că iubita noastră soră mai mare, Franța, ne-a făcut onoarea ca, cu ocaziunea aceasta solemnă, să ne trimită pe croul de la Marna“. Mareșalul a mulțumit și, din partea guvernului său, a donat 300.000 lei pentru restaurarea localității. În sunetul Marseillezei a decorat cu „Legiunea de onoare“ zece ofițeri, alți doi ofițeri primind „Crucea de Război“. Din partea regelui, generalul Râșcanu l-a decorat pe căpitanul Toley cu Ordinul „Steaua României“ cu spade. După defilarea trupelor, mareșalul Joffre a depus o coroană la mormântul generalului Eremia Grigorescu. A urmat un banchet pe peronul gării și la ora 16.00 a plecat, însoțit de ovații, cu trenul spre București.

A doua zi, 23 august 1920, la ora 23.00, pe peronul Gării de Nord, mareșalul și-a luat rămas bun de la generalul Averescu și de la Tache Ionescu, a mulțumit pentru primirea călduroasă ce i s-a făcut și a urcat în trenul Simplon spre Belgrad.

În amintirea croului de la Marna, Primăria Capitalei a hotărât ca piața de la intrarea în Parcul „Carol I“ să se numească Piața „Mareșal Joffre“. Cum foarte frumos scria despre el Nicolae Iorga: „Nu s-a închipuit ca o persoană providențială și n-a cerut nației să-l așeze între sfinții ei mântuitori“. Totuși, el fusese „câștigătorul războiului“. ■

înalt eroism, atât în timpul incidentelor, care au precedat armistițiul, cât și cu ocazia intrării trupelor românești și aliate în decembrie 1918". A urmat, în sunetul trompetelor, înmânarea „Legiunii de onoare” unui număr de 24 de ofițeri români, ceremonia încheindu-se cu defilarea trupelor.

Însoțit de suita regală, mareșalul s-a îndreptat spre Mitropolie, aflată în apropiere. Miron Cristea, Mitropolitul Primat și unul dintre militanții unirii românilor din cuprinsul Imperiului Habsburgic cu frații de peste munți, l-a întâmpinat cu vorbe de adâncă simțire, încredințându-l că Biserica pe care o păstorea se va ruga lui Dumnezeu pentru Franța. Apoi, regele i-a conferit „Colanul Ordinului Carol”, cea mai de seamă decorație românească. Seara, la ora 20.00, a participat în sala de recepție a Palatului Regal la un banchet de gală, în prezența suveranului și a prințului Nicolae – copilul de suflet al lui Albert Thomas (*Magazin istoric*, nr. 6/2006) –, a Mitropolitului Primat, a membrilor Guvernului și a președinților Corpurilor Legiuitoare, a generalilor armatei române etc. Regele Ferdinand a rostit un toast în onoarea Franței și a ilustrului oaspete, care, la rândul lui, a urat regelui și națiunii române un viitor strălucit în estul european.

In a treia zi a vizitei, vineri 20 august, mareșalul a fost primit de Parlament, în numele Senatului vorbind generalul Constantin Coandă, care, scrie Iorga, l-a confundat

Împreună cu generalul Averescu

cu mareșalul Foch, iar în numele Camerei Deputaților Duiliu Zamfirescu. Au mai luat cuvântul generalul Alexandru Averescu, președintele Consiliului de Miniștri, „sărutat de Joffre”, Ion I.C. Brătianu, care a insistat „asupra faptului că el e acela care a încheiat tratatul cu Aliații”, și Nicolae Iorga, care i-a lăudat modestia. Răspunzând cuvintelor elogioase care i-au fost adresate, mareșalul Joffre a spus: „Domnilor, nu fără emoție mă găsesc în mijlocul reprezentanților României Mari, eliberată din lanțuri prin bravura soldaților ei. Cuvin-

tele frumoase pe care le-am auzit m-au mișcat adânc, căci, de la patrioții români la soldatul francez, este destul să ne ascultăm inimile bătând. Grație eforturilor comune ale țărilor noastre, grație sângelui românesc amestecat cu sângele francez, România a ieșit din război mare și glorioasă. Pentru mine este o mare bucurie să văd poporul român urmărind unirea tuturor fiilor lui și independența lui suverană, glorioasele destine pentru pace și libertate. Trăiască M.S. Regele Ferdinand! Trăiască M.S. Regina Maria! Trăiască România Mare!”. Scurta lui cuvântare a fost urmată de ovații și aclamații de lungă durată.

Seara, la ora 21.00, Primăria a dat un banchet în cinstea mareșalului francez în sala Teatrului Național. Pe scenă a fost amenajată o grădină cu o casă țărănească, în pridvorul căreia se găsea taraful lui Cristache Ciolac, acesta din urmă fiind îmbrăcat ca Barbu Lăutarul. Primarul a toastat amintind de ajutorul frățesc dat de Franța de-a lungul timpului surorii sale de la Gurile Dunării, încheind cu urarea „Trăiască mareșalul Joffre! Apoi a anunțat asistența, în tumultul ovațiilor, că el și Consiliul Comunal l-au declarat „Cetățean de onoare al Capitalei României Mari”. Mareșalul a ridicat paharul pentru prosperitatea Bucureștilor, inima României Mari, și pentru sănătatea Familiei Regale.

După ovații, a urmat masa în acordurile cântecelor bătrânești interpretate de taraful lui Ciolac. La

Pe platoul Răzoare, la Mărășești...

Era inginer de comunicații, cu doctoratul în științe tehnice la Universitatea din Oxford. A impus moda englezească familiei, aducând haine de la Londra, dar și sporturile practicate în lumea mondenă engleză.

În această perioadă conacul a căpătat noi dimensiuni, fiind extins atât pe verticală cât și pe orizontală. S-a amenajat frumosul iaz, oprind inundarea anuală a grădinii de zarzavat. Cărarea spre iaz era străjuită de castani; iar în fața conacului a fost ridicat un foisor cu o masă dintr-o piatră de moară. Anexele clădirii, hambarele și magaziele, sunt utilizate și acum, fără a fi modificate.

Nicolae Racottă și soția au trecut și prin vâltoarea răscălcii din 1907, când Maria era însărcinată și aștepta venirea pe lume a celui de-al treilea fiu. În acele clipe de o cruzime nemaîntâlnită, scut le-au fost țărani din comună, care au apărut conacul de furia celor veniți din alte sate, cu gândul de a prăda și jefui.

De obicei traiul la conac era unul patriarhal: lecturi, din multitudinea de cărți rare și valoroase, în marele living-room, conversații politice, toate îmbinate cu multe activități sportive. Familia Racottă era vestită prin practicarea multor sporturi: tir, tenis, mersul cu bicicletele, înotul. Bărbații familiei erau de statură înaltă și aveau o fizionomie athletică. Și femeile din familie luau parte la partidele de tenis, la cele de înot, la mersul pe bicicletă, la tir.

Soția lui Nicolae Racottă, Maria Magdalena (stânga) și părinții lui (în centru)

Aveau una dintre cele mai vestite biblioteci, comparabilă doar cu cea a familiei Berindei de la conacul din Dobrotești, tot din județul Teleorman, ambele dispărute în timpul evenimentelor din primăvara anului 1949. Prima avea să ardă trei zile și două nopți, de focul pus cu bună știință de comuniști, după cum aveau să-și aducă aminte locuitorii Ștorobăneșei. Despre cea de-a doua, nu se știe ce s-a întâmplat.

Reforma agrară, realizată în 2 martie 1949, a pus capăt traiului liniștit de la Ștorobăneasa. Decretul 183, din anul 1949, prevedea confiscarea totală a pământului și a inventarului agricol al moșierilor fără a specifica ce se întâmpla cu familiile lor, care locuiau în conacele ce urmau a fi confiscate. Securitatea și Miliția pri-

miseră ordine de ridicare a lor și de trimiteră cu un domiciliu obligatoriu.

Nicolae Racottă a fost ridicat de la conac – soția lui murise în urmă cu zece ani – și trimis cu domiciliul obligatoriu la Sibiu. Aici a murit în anul 1953. Fiul cel mare, Vasile, a fost arestat și închis la Pitești, unde a murit în 1954, iar Nicolae moare în 1955. Singurul supraviețuitor a fost Alexandru Racottă, care a fugit în Egipt, în anul 1947.

Ridicate și secretarele și menajerele

Moșierii reținuți în județul Teleorman, în noaptea de 2 martie 1949, au fost în număr

Soții Racottă jucând tenis la Ștorobăneasa, primăvara lui 1902...

... și Nicolae, la un concurs de tir (București, octombrie 1925)

DECĂDEREA FAMILIEI RACOTTĂ ȘI A ALTOR FAMILII BOIEREȘTI DIN TELEORMAN

Pe moșia de la Ștorobăneasa, proprietarii introduseseră utilaje mecanice moderne (imagine din 1902); Nicolae Racottă, în vizită în Italia

STELUȚA PĂTRAȘCU-CHEFANI

Începutul veacului al XX-lea aducea zile fericite pentru familia Racottă. Nicolae Racottă (1872-1953), fiul lui Vasile Racottă și al Ecaterinei născută Romanescu, își găsise perechea. Femeia visurilor lui era Maria Magdalena Bengescu (1884-1939). Căsătoria a avut loc la 17 iunie 1901, în conacul de pe moșia Ștorobăneasa, din județul Teleorman. Viitorul mire își petrecuse ani din tinerețe refăcând vechiul conac, modernizându-l, iar în anul 1899 era gata. Conacul se oglindea într-un frumos lac, iar de jur-împrejur, aleile cu copaci formau un splendid parc.

Fermecat de frumusețea locurilor, tânărul cuplu își va alege ca reședință conacul de la Ștorobăneasa. Acolo au venit pe lume cei trei fii ai lor: Vasile (Lică) Racottă (1902-1954), Alexandru (Sandu) Racottă (1904-1970) și Nicolae Racottă (1907-1955). Ivor Porter (unul dintre participanții la Operațiunea Autonomous; Magazin istoric, nr. 1, 2/2008) menționa despre domeniul familiei Racottă: „O casă de țară în 1939 arăta ca o dacha rusească dinaintea Revoluției. Se adunau acolo trei sau patru generații de oameni, inclusiv servitorii casei, țăranii din sat cu copii cu tot. Casa servea și ca dispensar și ca oficiu cetățenesc de informații“.

Menționi despre familia Racottă în județul Teleorman găsim în documentele de arhivă încă din secolul al XVII-lea. Ghinea Racottă, în 1615, postelnic și biv-vel armaș, Lecca Racottă la 1655, Fiera Racottă la 1683, marele

vistier, toți trecuți în documentele care priveau vânzările și cumpărările de moșii teleormănene. La jumătatea secolului al XVII-lea numele familiei se perpetuează prin ramura feminină. Nicolae Racottă (1766-1855), născut

Nicolae Rădulescu, unchi de frate al lui Ion Helliade Rădulescu, s-a căsătorit cu Luxița Racottă.

Un alt Nicolae, descendentul celui care s-a căsătorit cu Luxița, a fost cel care a rămas la moșia Ștorobăneasa.

Nicolae Racotă la plimbare cu brișca

în serviciul proprietarului Constantin Furculescu, scăpat de domiciliul obligatoriu, aflându-se în noaptea de 2/3 martie 1949 la București.

Surpriza a fost totală pentru moșieri, iar riposta mult prea slabă. În raport se specifica un singur caz, moșierul Grancea de la Nanov a fugit în timpul desfășurării operației, dar a fost imediat prins. S-au semnalat două cazuri de „opunere și rezistență [...] A. Popescu (Cârligați) și Gheorghe Boboc (Zlotești) s-au împotrivit Miliției pentru a pătrunde în conacuri“. Tot la incidente este trecută proprietara Marcela Capră din comuna Mavrodin, care a refuzat la ridicare să-și ia lucruri personale, sperând până în ultimul moment de la litera legii pe motiv că soțul ei, Iulian, era declarat dement, cu acte în regulă. Cei doi soți vor pleca nepregătiți, pentru totdeauna.

Nu au fost uitați proprietarii care nu au fost găsiți în noaptea de 2/3 martie 1949 la conace, fiind în număr de 23. Pentru aceștia Comisia Județeană pentru definitivarea reformei agrare a județului Teleorman a cerut urmărirea lor prin Direcția Generală a Miliției. Pe listele Miliției, în dreptul fiecărui proprietar absent se specifică „adresele

unde se găsesc în prezent“. Sunt consemnate adresele exacte și localitățile aferente: București, Alexandria, Roșiorii de Vede. Când nu este menționată adresa, se întâlnesc specificații concrete: „plecat cu soția la spital, la

Se alege Consiliul de Conducere al Gospodăriei Colective.
Alegerea Consiliului de Conducere al Gospodăriei Colective, 1949
(fototeca online a comunismului românesc, cota W061)

București“, „internată“, „plecat la București la cumpărături“, „plecat la București la proces“ sau „depus penitenciarului“.

Din totalul de 172 de persoane găsite și ridicate în noaptea de 2/3 martie 1949, 65 au primit domiciliul obligatoriu la Pitești, 45 la Sibiu, 41 la Râmnicu-Vâlcea, nouă la Râmnicu-Sărat, două la Fălțiceni și o persoană la Roman. În statistica Comitetului Regiunii Teleorman erau trecuți 77 de moșieri ridicați, numărul reprezentând capii de familie;

ceilalți membri ai familiei nu au mai fost trecuți.

Tărani considerați moșieri

Abuzurile au continuat, astfel că 62 de persoane au fost trecute la rubrica proprietari, cu toate că nu aveau în realitate această calitate. Erau simpli țărani, de cele mai multe ori făcând parte din personalul administrativ al moșiilor, sau orășeni care dețineau proprietăți funciare mijlocii. Toți au împărțășit aceeași soartă, fiind scoși din casele lor, au primit domiciliu obligatoriu, casele și toate bunurile confiscate au fost expropriate, iar terenul expropriat.

Ion Popescu, care deținea suprafața de 47,16 ha, a fost ridicat împreună cu soția. Acesta declara: „nu am ridicat nimic din locuința mea, ne-aflându-mă acasă, și nu am nici îmbrăcăminte și încălțăminte de iarnă, necum hrană. Soției mele i-a refuzat să ia o pereche de ciorapi groși, haină etc. Nu ne-a permis a ne lua nimic“. Comisia Centrală de Expropriere din cadrul Ministerului Agriculturii, prin adresa nr. 4498/24 mai 1949, îi comunică acestuia că „rămâne bine expropriat“.

Elena C. Mărășescu, din comuna Tătărăștii de Jos, Teleorman, având 45 ha arabil și casă, împărțășește aceeași soartă. Ea se plângea: „Să fiu luată din gospodăria mea la vârsta de 77 de ani, suferindă cum sunt și fără bani, și să fiu transportată tocmai la Sibiu, unde am fost trimisă dezbrăcată și fără a mi se permite să iau absolut nimic din gospodăria mea [...] Să înceteze de

de 159 de persoane, dintre care 88 capi de familie (32 erau femei). Restul de 71 de persoane se împărțeau în următoarele categorii: 25 soții, 44 de persoane aflate în întreținere (minori, surori, părinți), un nepot și o concubină. În raportul privitor la definitivarea reformei agrare se specifică ridicarea tuturor proprietarilor găsiți. Nu a rămas în conacul său niciun moșier pentru că era prea bătrân sau bolnav. Astfel Tali Capră, proprietara moșiei Vișoara, cap de familie, este evacuată împreună cu soțul ei Iulian Capră, în dreptul căreia în tabel se află scrisă mențiunea „dement”. Un alt caz este cel al proprietarei Ivone Stoicescu, cap de familie, care este evacuată împreună cu nepotul ei Dan, în vârstă de patru ani.

Nu mai puțin dramatice sunt cazurile celorlalți evacuați. Se întâlnesc familii numeroase care au luat calea înstrăinării, a exilului în propria țară și a sărăciei domiciliului obligatoriu. Proprietarul Tudor M. Cojoacă, din comuna Lița, este ridicat împreună cu părinții Marin și Filofteia, cu sora Maria și cei trei fii, Dumitru, Costel, Ioan. Proprietarul Tudor R. Marin, cap de familie, din comuna Băduleasca, a fost ridicat împreună cu soția Niculina, trei fii, Dumitru, Tudor, Radu, și fiica, Natalia. Proprietarul Radu C. Polimeride, din comuna Dobrotești, cap de familie, este ridicat împreună cu soția Aurelia și cele trei fiice, Sultânica, Tatiana și Simona. Proprietarul Mircea Noica, din comuna Schitu Poieni, cap de familie, este

ridicat împreună cu soția Elena, mama Aritina, două fiice, Anca, Alexandra, și fiul, Matei. În cazul lui Nicolae Grancea, proprietar din orașul Alexandria, domiciliul obligatoriu în Pitești a fost împărțit cu concubina Cleopatra Simionescu.

Alături de cei 159 de moșieri au luat calea exilului și 13 persoane trecute la rubrica „alte rude” sau „persoane găsite la conacele de pe raza județului și care au avut diferite legături cu moșierii”. Au fost ridicați și patru socri ai proprietarilor de conace, chiar dacă ei nu se încadrau în categoria moșierilor. Pe lângă rude, tabelul mai consemnează și două cazuri neobișnuite, ca de exemplu secretara Sofia Pop și menajera Ilona Nagy, ambele originare din Hunedoara și care se aflau

1907

Oameni beți aruncau amenințări și se alăturau celor străini de loc, care pătrundeau în Ștorobăneasa, încercând să ațâțe locuitorii împotriva proprietarului. Instigatorii mișunau. Sfătuiți de Radu Tunaru și de alți bătrâni ai satului, Nicolae și ai săi au fost duși cu toții la câțiva kilometri, în câmp, la un alt paznic devotat din partea aceea a moșiei, până se va afla că poate fi rost de plecare cu trenul. Totul trebuia să se petreacă în tăcere, dar Lică și Sandu, găsind în noutatea situației motive de glumă, se înghionteau, se băteau, râdeau, fugeau ca să nu-i prindă guvernanta, în timp ce părinții ședeau ca pe jar și nu știau cum să-i domolească.

Cu greu și cu groază am ajuns în gara Smârdioasa, unde sosiseră ordine de la București, să-i urce, împreună cu alți fugari, într-un vagon atașat la un tren de vite. Și au călătorit bieții oameni zi și noapte, cu spaima în suflet, străbătând calea aceea de groază, care, pe întuneric, lumina cerul cu vâlvătaia conacelor aprinse de-a lungul ei.

O zi după plecarea lor din Ștorobăneasa, a sosit armata. Când s-au apropiat de conac era liniște. Țăranii, cu bătrânii satului în frunte, au ieșit înaintea trupelor și, adresându-se ofițerului, i-au cerut să se retragă, căci nimeni nu se va apropia de conacul lui Racottă, paza o fac ei. Și n-a fost singurul caz. Spre cinstea țaranului român, trebuie spus și știut că el a făcut dintotdeauna deosebirea între omul drept și cel netrebnic. Oricare ar fi fost cruzimile și excesele comise în acea epocă, ele au fost îndreptate către cei ce lăsau din nepăsare și comoditate grija proprietății pe seama unor mâini netrebnece. Că s-au rostit cuvinte nechibzuite sub acțiunea alcoolului și a instigatorilor la o luptă socială ce înfierbânta capetele tinere – trebuia uitat. Când s-au întors proprietarii la conacele lor, ei s-au găsit în fața unui Radu Tunaru, care reprezenta toată cinstea sufletească, omenia și demnitatea satului curat românesc.

(Zoe Cămărășescu, *Amintiri*,
ediția a II-a,
Editura Ponte, pp. 227-228)

ULTIMA CAZEMATĂ DIN POARTA FOCȘANILOR

Fotografiile, trimise de autor, înfățișează: intrarea în cazemată,...

MIHAIL ADAFINI

(Liceul Tehnologic „Alexandru Ioan Cuza” Panciu,
Președintele filialei Vrancea a Societății de Științe Istorice din România)

Lucrările pentru fortificarea aliniamentului Focșani-Nămoloasa-Galați au început în 1888 (Magazin istoric, nr. 1/2014). S-au construit buncăre betonate, multe dintre ele fiind într-o stare bună chiar și în zilele noastre. Soare Popa și Nicolae Goleanu, profesori de istorie din comunele Vultur și Măicănești, amintesc că localnicii au folosit aceste construcții pentru diferite întrebuințări casnice.

În preajma intrării României în Al Doilea Război Mondial, vechilor lucrări de fortificații li s-au adăugat altele noi.

La jumătatea lunii iunie 1940 au fost trimise adrese prefecturilor din județele Bacău, Putna și Galați, prin care erau înștiințate că vor începe lucrări de fortificații, iar cetățenii afectați vor fi despăgubiți. Încă din a doua jumătate a aceluiași an, au fost construite cazemate în zona orașului Odobești, în partea de

est a comunei Movilița și s-a lucrat la șanțul antitanc de la Băținești.

Simultan, în zona gării Satu Nou, situată la 5 km de orașul Panciu și la 5 km, în linie dreaptă, de orașul Mărășești, s-a amenajat un foarte mare depozit de muniție și armament, camuflat în bordeie săpate în terasa stângă a râului

Sușița, dar și în șanțuri speciale. Unele bordeie din cornișa terasei cercetate erau încă în stare bună, fiind săpate la jumătatea anului 1917, de armata germană, folosind prizonieri și populație civilă română. Prin 1985, gura unui bordei a ieșit la iveală în urma unor lucrări de modificare a terasei.

îndată greșeala ilegalității ce s-a făcut cu mine și să dați ordine exprese pentru a fi lăsată imediat liberă și să fiu repusă deîndată în posesia proprietății mele din comuna Tătăraștii de Jos, teren neexpropriat, casă, inventar mort și viu etc. Pentru a se întrededa astfel cum sunt convinsă de altfel că în democrația populară se respectă legea ad litteram“.

Se întâlnesc și cazuri de țărani săraci care sunt deposedați de avere și sunt strămutați în alte localități. În cazul acestora ministerul face o derogare și le restituie îmbrăcămintea și inventarul agricol, rămânând expropriate pământul și casa. Păun A. Roșu din comuna Florica, Teleorman, prezintă situația sa Prezidiului Marii Adunări Naționale la 29 aprilie 1949, în adresa nr.

11.628: „N-am fost niciodată expropriat, sunt plugar cu întreaga familie cu care în timp de ani de zile am reușit să acumulez prin muncă cinstită suprafața de 8 ha teren arabil. De la 2 martie locuiesc la rude și nu am cu ce mă mai îmbrăca și cum să mă mai hrănesc, deoarece toată gospodăria mea și inventarul mi-a fost reținut“. Răspunsul la memoriul acestuia este diferit, dar nu cu mult: va urma să primească îmbrăcămintea și inventarul agricol doar în cazul „în care se va dovedi că acestea i-au aparținut lui, și nu proprietarei Goleșcu“.

Și proprietarii încearcă să recupereze în baza articolului

III din Decretul 83/1949 obiectele casnice și de uz personal, însă fără reușită. Viorica Bălăcescu, proprietară în comuna Măgura, aduce la cunoștința ministrului faptul că nu i s-a permis să ia niciun obiect de la țară, ea locuind cu familia în București, și trebuie să i se dea „lenjeria și îmbrăcămintea de la țară, o mașină de cusut, lenjeria de dormit, vesela de bucătărie și două somiere-paturi, precum și

acestua; din ea se vede cum era locuit conacul în urma rechiziționărilor forțate din 1948: trei camere și o bucătărie erau folosite de proprietar, care își administra singur moșia și locuia tot timpul muncilor agricole la conac, două camere și o bucătărie erau folosite de familia lui Anton Zamșa, iar restul încăperilor erau folosite de Organizația Frontului Plugarilor și U.T.M., împreună cu o sală unde se dădeau diferite festivaluri.

Solidaritatea umană a învins în aceste clipe de tristețe, astfel că țărani săraci sau mijlocași i-au ajutat după puteri pe foștii proprietari, după cum Biroul de Securitate Roșiorii de Vede semnală în „Sinteza agricultorilor/țăranilor“ din 5 septembrie 1949, nr. 1/2164, înaintată către Serviciul

de Securitate Teleorman. Motivul îl constituia atmosfera creată cu prilejul revenirii unor moșieri pe la fostele locuințe. „În comuna (sic!) Cucuieți și Dobrotești, plasa Balaci, țărani săraci și mijlocași au dat alimente foștilor moșieri și mari chiaburi exploatare, când aceștia au venit pe acasă pentru o zi, două. S-a creat o stare de compătimire a acestora din partea țăranilor săraci și mijlocași. Deoarece această stare de compătimire este defavorabilă vă rugăm să interveniți locului în drept, pentru a se lua măsuri ca moșierii expropriați să nu mai vină pe acasă, nemaidându-se astfel loc la comentarii“.

Exproprierea moșiei Goleșcu, comuna Dracea, județul Teleorman, 1945
(fototeca online a comunismului românesc, cota W024)

tablourile fotografii care sunt amintiri de familie“.

Sunt semnalate cazurile unor țărani săraci sau muncitori agricoli pe domeniul moșierilor care au împărțășit soarta acestora, au fost ridicați în aceeași noapte, iar lucrurile lor au fost confiscate. Aceștia au revenit în localitate, dar bunurile au fost declarate bine expropriate, rămânând fără ele. Este cazul țăranului Zamșa Anton din comuna Adămești, județul Teleorman, care era angajat ca lucrător la moșia proprietarului Ion D. Dumitriu. Deținea un hectar de pământ și locuia cu familia la conac neavând casă proprie. Interesantă este declarația

În zona situată la vest de șoseaua Mă-rășești-Adjud, între Mărășești și satul Pufești, erau construite cuiburi de mitralieră. În acest spațiu, după Al Doilea Război Mondial, armata sovietică de ocupație a efectuat aplicații militare. Din acest motiv s-a încetățenit pentru acest teritoriu denumirea de „Polygon”.

Între râul Șușița și vărsarea Putnei în Siret, linia de fortificații era cea mai puternică, cazematele fiind construite pe șase-șapte linii paralele. Spre exemplu, numai în zona satului Ciușlea, fosta comună Făurei, azi Garoafa, erau 108 cazemate. Este zona centrală a liniei de apărare, numită și Poarta Focșanilor.

De-a lungul râului Siret, prima linie de rezistență o formau cuiburile de mitralieră. În aval s-au construit cuiburi betonate de mitralieră, prin satul Doaga. Unde terenul o permitea și existau râuri cu apă permanentă, au fost săpate șanțuri antitanc. O astfel de amenajare avea o lățime de 18 m și o adâncime de aproximativ 6 m, iar fundul era mai îngust, pentru a împiedica reușita unei manevre a tancului. Șanțul identificat pe teren pornea de la râul Siret, trecea prin partea de sud a satului Doaga și ținea până la podul de peste râul Putna, în partea de nord a lui. Șanțul se umplea cu apă din Putna.

Alte două șiruri de cazemate și un mare șanț antitanc au fost construite între satele Bizighești (2 km sud de Tișița) și Bătinești – la vest de Bizi-

... un zid de apărare pentru trăgători, Valea Zăbrăuți,...

ghești –, până în râul Putna. Aici lucrările au fost încheiate în vara anului 1943 de Regimentul 5 Pionieri.

Astăzi resturile cazematelor dinamitate în 1951 sunt ușor de observat printre lanurile de grâu sau porumb, la marginea drumurilor și șoselelor sau chiar prin sate, căci după război, prin mărirea intravilanului, au fost construite gospodării țărănești înglobând și aceste vestigii militare.

Spre sfârșitul anului 1943, în condițiile în care sorții războiului înclinau spre victoria sovieticilor, după bătăliile de la Stalingrad și Kursk-Orel, Guvernul Antonescu a luat măsuri pentru acoperirea cazematelor cu pământ, spre a fi protejate de bombardamentul aviației sovietice. Pentru aceste lucrări au fost folosiți locuitorii satelor din împrejurimi, cu vârste între 16-60 de ani, care nu erau mobilizați pe front și în spatele lui. Lucrătorii au fost plătiți, unii venind și cu căruțele.

Ordinul de camuflare a fost trimis în ziua de 13 noiembrie 1943 și trebuia pus în practică între 15 noiembrie și 15 decembrie. Civili erau dirijați de militarii din cazemate, amenajările fiind încheiate în

preajma Crăciunului, la 23 decembrie.

Mascată de o colibă

Informația privind existența unei cazemate nedistruse, ră-mășiță a liniei fortificate „Poarta Focșanilor”, a fost oferită în toamna anului 2014 de către inginerul agronom Onisim Roș-

ca, în vârstă de peste 85 de ani, un pasionat de istorie. Am făcut mai multe vizite, timp în care s-a studiat, măsurat și fotografiat cazemata din beton. S-au făcut investigații la proprietarii din zonă, printre care Petruș Bandrabur, pentru a afla cum a fost posibil ca această cazemată să rămână întreagă. Construcției îi lipsește astăzi numai ușa metalică de la intrare.

În întreaga cazemată, zidul de beton are bare de oțel din metru în metru, observabile, având diametrul de 20 și de 12 mm. Interiorul cazematei este format din două camere și două culoare (holuri). A doua cameră are un crenel de tragere spre est, cu amenajări din fier pentru montat armamentul de tragere. Are două aerisiri în colțuri opuse, utilizabile și pentru aparatele de observație. Și această cameră are ușa de intrare de 0,60 m lățime. Crenelul este protejat spre exterior, deasupra, de o platformă din beton, în prelungirea grosimii peretelui; această platformă, paralelă cu solul în exterior, are aproximativ 1 m, fiind aproape de nivelul solului.

Șanțurile antitanc au fost săpate în zonele unde existau

Reabilitarea liniei fortificate

În primăvara anului 1941, a continuat construcția cazematei: în zona Vărsătura-Pădureni, azi sate componente ale comunei Jariștea, de la poalele Măgurii Odobești, de unde feldmareșalul von Mackensen comandase ofensiva armatei germane la Mărășești în Primul Război Mondial.

S-au construit 34 cazemate. Linia fortificată, formată din cazemate din beton armat, șanțuri antitanc, cuiburi de mitraliere și rețele de sârmă ghimpată, avea o deschidere de aproximativ 180 km, de la Măgura Cașin spre Onești, până la vărsarea Trotușului în Siret, apoi pe linia Siretului Inferior până la vărsarea în Dunăre, între Galați

și Brăila. Linia de apărare mergea pe malul drept al râului Trotuș până la Adjud, mai exact până la confluența celor două râuri. În această zonă, dat fiind relieful mai înalt, fragmentat și împădurit, cazematele au fost construite pe două linii de apărare.

Între vărsarea Trotușului și orașul Mărășești, cazematele au fost construite pe două și patru linii, la vest de râul Siret, de calea ferată și șoseaua Tișița-Adjud, aceste căi de comunicație fiind paralele. O rămășiță a unei cazemate se observă și astăzi la coborârea în albia majoră a Trotușului, în stânga șoselei, în dreptul drumului ce merge spre comuna Ruginești. O linie de cazemate pornea din satul Ruginești spre satul Vișoara.

Căile de acces, intersecțiile de drumuri, spațiile dintre șosele și căile ferate, zona limitrofă satelor erau străjuite de brăuri de cazemate. La construirea lor au lucrat militari români din Detașamentul 115 Fortificații pentru zona Adjud-Tișița, Detașamentul 106 Fortificații pentru zona dintre Tișița (la sud de Mărășești) – vărsarea râului Milcov în Putna, și Detașamentul 121

... un crenel al cazematei...

Fortificații, de la vărsarea râului Putna în Siret, până la confluența acestuia cu Dunărea. Lor li s-au adăugat brăuri din satele din apropiere, plătiți pentru munca prestată. Cementul folosit la construcția cazematei, de foarte bună calitate, se producea la Brăila, singurul loc din Europa de Est unde se fabrica ciment tip „Portland”. Dovadă, nici astăzi, după 75 de ani, nu prezintă nici cel mai mic semn de deteriorare. Fierul-beton era adus de la combinatul din Reșița. Rezistența foarte mare era dată și de faptul că turnarea cimentului în cofraje se făcea dintr-o singură trecere, în aproximativ trei ore. Fiind o muncă epuizantă, soldații primeau și câte o jumătate de ciocolată pe zi. Se muncea zi-

lumină, situație impusă de starea de război. Din documentele de arhivă rezultă că pe teritoriul județului Putna au lucrat Brigada 2 Pionieri, Regimentul 5 Pionieri și Batalionul 55 Pionieri.

Între orașul Adjud și râul Șușița, în dreptul nodului rutier Tișița, fortificațiile erau construite și din 100 în 100 de m. Urmele lor se pot observa și astăzi în marginea șoselelor

Haret-Panciu, satul Diocheți-Panciu, între șoseaua Tișița-Panciu și calea ferată Mărășești-Panciu, în zona cimitirului nemțesc de la Frunzoaia, a punctului Viile Noi, a cantonului C.F.R. Crucea de Jos, dar și în partea de est a satelor Diocheți, Speșieți, Movilița.

Se apropie sovieticii

O cazemată întregă, de la care s-a pornit cercetarea de față, se găsește pe partea dreaptă a râului Zăbrăuți, pe teritoriul agricol al orașului Panciu, într-o zonă cu viță de vie și livadă, în extremitatea văii Cerbu, amonte de aceasta. În apropiere, la 150-200 m, se găsesc hrubele lui Ștefan cel Mare, spațiu reamenajat în anul 1968 pentru fabrica de vin spumant.

Linii de cazemate erau dublate de șanțuri antitanc/anticar, de cuiburi de mitralieră și rețele de sârmă ghimpată. Un șanț antitanc, paralel cu râul Trotuș, pe partea dreaptă, ținea de la șoseaua națională – astăzi E85 –, unde era și cazemata amintită, până la confluența celor două râuri.

Pastila de cuvinte

Prezint, în cele ce urmează, câteva eponime împrumutate în limba română din franceză.

EPONIME FRANȚUZEȘTI

Academician MARIUS SALA

Sadism „tendință anormală spre cruzime; plăcere patologică de a-i provoca suferințe fizice sau psihice cuiva” a fost împrumutat din fr. *sadisme* la începutul secolului trecut; prima atestare a termenului este la Cezar Petrescu

în romanul *Oraș patriarhal*. În franceză, cuvântul s-a format de la numele scriitorului Donatien Alphonse-François, marchiz de Sade (1740-1814; *Magazin istoric*, nr. 6/2005),

care vreme de 30 de ani a fost urmărit de poliție și închis de mai multe ori sub acuzația de depravare și de cruzime excesivă, sfârșindu-și zilele într-un ospiciu din Charenton, unde a fost internat în mod discreționar. Considerată imorală de către contemporanii săi, din cauza scenelor erotice care prefigurează literatura psihiatrică și psihopatologia modernă, o parte din vasta sa operă a fost distrusă, fiind reconsiderată de suprarealiști. Cele mai cunoscute romane sunt *Filozofia în budoar* (1795), unde descrie cu naturalism toate formele de

erotism, și *Justine sau necazurile virtuții* (1797).

De la același nume propriu este derivat și fr. *sadique*, care a dat în română adjectivul *sadic*, atestat tot în romanul lui

Cezar Petrescu menționat mai sus.

Safic este un adjectiv livresc atestat în *Condica limbii românești* de Iordache Golescu, manuscris în șapte volume din 1832; apare în con-

strucțiile *vers safic* „endecasilab cu cinci picioare (un troheu, un spondeu, un dactil, doi trohei), folosit în vechea lirică greacă și latină” și *strofă safică* „strofă cu patru versuri, primele trei safice și ultimul adonic”. A fost împrumutat din fr. *saphique* și are sinonimul învechit *saficesc* (cu o singură atestare din anul 1827, în dicționarul-tezaur al limbii române),

format de la numele propriu *Safo* cu sufixul *icesc*. Poeta greacă Safo a trăit în insula Lesbos (cca 625-cca 580 î.H.) și a fondat la Mytilene „Casa muzelor” școală și confrerie religioasă consacrată cultului Afroditei și muzelor, unde tinerele nobile învățau poezia, muzica și dansul. S-au păstrat circa 650 de versuri scrise de Safo (ode, epitalamuri și imnuri), singurul poem întreg fiind celebra *Odă Afroditei*. Este considerată creatoarea liricii erotice, datorită poemelor în care celebrează cu tandrețe și pasiune frumusețea și grația feminină. Platon a numit-o „a zece-a Muză” și a fost elogiată de Plutarh. Figura ei este evocată de Ovidiu într-una dintre *Heroidele* sale și de

Marchizul de Sade, portret presupus a fi al lui

Safo și Erinna – și ea poetă, prietenă – în grădina de la Mytilene (acuarelă din 1864 de Simeon Solomon)

râuri cu apă permanentă care se vărsau în Siret: Trotuș, Putna, Milcov, Buzău. Au fost amenajate pe direcții probabile de atac cu tancuri. Prin dimensiunile lor – 18 m lățime și o adâncime de aproximativ 6 m, pline cu apă trebuia să fie obstacole redutabile. Un astfel de șanț pornea de la râul

toare, menite a alina ascultătorului dorul de casă, de copii, de nevastă, de frați, surori și prieteni. Vocea lui Grobnicu, căci așa îl chema, semăna cu a celebrului Zavaiodoc.

Munca la săpatul marelui șanț antitanc s-a executat aproape în întregime manual, cu hârlețul și lopata. Pe toată

lungimea șanțului a fost o singură draglină (care a servit la săpatul și încărcatul pământului). Atât marele șanț, cât și cele două șiruri de cazemate porneau din partea de nord-vest a satului Bătinești, de la râul Șușița în direcția sud-est. În dreptul conacului moșierului Daniel Cristea, șanțul se apropia la cca 40 m de șosea.

Cele două șiruri de cazemate au fost construite la sud de șanțul antitanc, unele chiar printre casele din satele Igești și Pătrășcani, și aveau direcția

spre podul de cale ferată de peste râul Putna și spre satul Bizighești, fiind amplasate în zig-zag. În această zonă s-au construit 44 cazemate.

Comandantul detașamentului pentru construirea cazematelor a fost un locotenent de la arma geniu, Constantin Timofte, care s-a și căsătorit la Bătinești, băieții lui trăind și astăzi.

Au fost construite cuiburi de mitralieră peste tot de-a lungul liniei fortificate, pentru protecția trăgătorului și servanților care pregăteau

benzile cu muniție, depozitarea muniției necesare pentru o tragere de lungă durată, depozitarea hranei uscate.

Un cuib de mitralieră păstrat intact a fost semnalat de domnul Vasile Hrubaru, pe proprietatea unui vecin al domnii sale, Constantin Gh. Ciubotaru, din satul Doaga. Dăinuirea lui până astăzi a fost posibilă pentru că proprietarul și-a construit casa, după război, peste această construcție betonată, cu scopul de a o folosi ca bașcă (beci) și a păstra produse alimentare, pentru că iarna nu îngheța, iar vara ținea rece.

Cuiburile de mitralieră erau amplasate și în fața șanțului antitanc pentru a împiedica pe militarii geniști dușmani să pună rampe de coborâre a tancurilor în șanț.

Cazemata rămasă întreagă nu a fost descoperită, a scăpat de la distrugere prin voia sorții. Când s-a trecut la identificarea cazematelor și dinamitarea lor, construcția amintită nu a fost găsită. O cauză a fost aceea că ea era folosită drept locuință sezonieră de paznicul viilor din zonă. El amenajase deasupra ei o colibă din crengi, araci, iarbă cosită, coceni de porumb, unde dormea. Sub colibă era cazemata, unde ținea la răcoare și dosite ceaunul, oale, cratițe, vinul, apa, țuica, hainele și uneltele pentru pază: topor, furcă, coasă, cosor. În jurul cazematei era și pământ pentru camuflaj. De asemenea, paznicii mai creșteau câte o vită, pe care o adăpostea tot în jurul cazematei și colibeii. De aceea nu a fost descoperită. ■

... și un cuib de mitralieră

Siret, trecea prin partea de sud a satului Doaga și ducea până la podul de peste râul Putna, în partea de nord a comunei Garoafa. Se umplea cu apă din Putna.

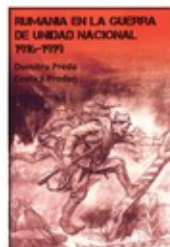
Pentru executarea acestei fortificații, în satul Bătinești, au fost încartiruiți peste 500 bărbați, civili și militari, echipați destul de prost. Printre ei era și un bărbat din comuna Soveja, județul Putna, azi Vrancea, rămas în amintirea localnicilor prin faptul că avea o voce de aur, cânta cântece de duh, duioase, mângâie-

PENTRU BIBLIOTECA DUMNEAVOASTRĂ

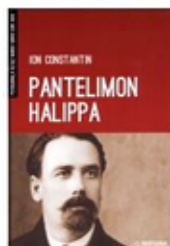
● **INTRAREA ROMÂNIEI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. NEGOCIERILE DIPLOMATICE DIN ARHIVELE RUSE, 1914-1916** (editor **Vadim Guzun**; prefață de **prof. univ. dr. Ioan Bolovan**)

Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2016, 357 pp.

● **Dumitru Preda, Costică Prodan – RUMANIA EN LA GUERRA DE UNIDAD NACIONAL 1916-1919**

Editorial de Ciencias Sociales, La Habana, Editura Militară, București, 2016, 226 pp.

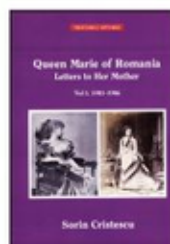
● **Ion Constantin – PANTELIMON HALIPPA**

Editura Enciclopedică, București, 2016, 317 pp.

● **Valentin Ciorbea – CONTRAMIRALUL HORIA MACELLARIU (1894-1989). AUTOBIOGRAFII DIN TEMNIȚĂ. MISCELLANEA**

Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2016, 348 pp.

● **Sorin Cristescu – QUEEN MARIE OF ROMANIA. LETTERS TO HER MOTHER**

Editura Tritonic, București, 2016, vol. I 1901-1906, 402 pp.; vol. II 1907-1920, 376 pp.

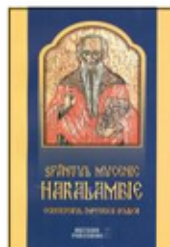
● **ISTORIE ÎN DOCUMENTE. MAVROCORDAȚII. HISTORY IN DOCUMENTS. THE MAVROCORDATS (1711-1786)** (volum îngrijit de **Claudiu Victor Turcitu**; editor **Cristian Brutaru**)

Arhivele Naționale ale României & DAR Development Association, 286 planșe facsimil

● **Marian Moșneagu – ODISEEA NAVEI-ȘCOALĂ „CONSTANȚA”**

Tipografia Muntenia, Constanța, 2004, 227 pp.

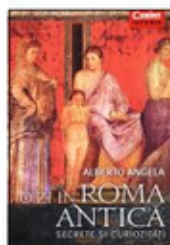
● **SFÂNTUL MUCENIC HARALAMBIE OCROTITORUL ÎMPOTRIVA BOLI-LOR** (selecția și adaptarea textelor de **Ciprian Voicilă**)

Editura Meteor Publishing, București, 2016, 126 pp.

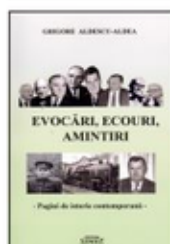
● **Stoica Lascu – AROMÂNII DIN JUDEȚELE CONSTANȚA ȘI TULCEA** (lucrare tipărită cu prilejul primului Congres Național al Istoricilor Români, Cluj-Napoca, 25-28 august 2016)

Editura Etnologică, București, 2016, 276 pp.

● **Alberto Angela – O ZI ÎN ROMA ANTICĂ. SECRETE ȘI CURIOSITĂȚI** (traducere din limba italiană de **Emanuel Botezatu**; prefață de **Zoe Petre**)

Editura Corint, București, 2016, 456 pp.

● **Grigore Aldescu-Aldea – EVOCĂRI, ECOURI, AMINTIRI. PAGINI DE ISTORIE CONTEMPORANĂ**

Editura Semne, București, 2016, 247 pp.

● **BĂRĂGANUL ORTODOX** (Periodic al Episcopiei Slobodziei și Călărașilor)

Anul XIV, nr. 159, august 2016, 23 pp.

Contele de Saint-Simon,
fondatorul doctrinei
saint-simonismului

Alphonse Daudet într-un roman, iar Catul și Horațiu i-au tradus și i-au imitat versurile. Doi poeți moderni italieni, Ugo Foscolo și Leopardi, au fost influențați de poezia ei.

Saint-simonism „doctrină socialist-utopică bazată pe ideea că societatea viitoare se va întemeia pe marea industrie planificată, pe participarea la muncă a tuturor membrilor societății și pe repartitia după muncă, cu păstrarea proprietății private și a claselor sociale, progresul societății fiind determinat de știință și de rațiunea umană” este un termen înregistrat prima dată în *Dicționar de neologisme* de Florin Marcu și Constant Maneca, ediția a doua (1966), împrumutat din fr. *saint-simonisme*. Cuvântul s-a creat de la nu-

mele fondatorului acestei doctrine, Claude Henri de Rouvroy, conte de *Saint-Simon* (1760-1825), filozof și economist francez, precursor al filozofiei pozitivistice și al științei sociale, prin lucrări ca *Scrisorile unui locuitor al Genevei către concetățenii săi* (1803) sau *Introducere la lucrările științifice din secolul al XIX-lea* (1807); în *Noul creștinism*, publicată postum, formulează morala acestei noi societăți și dezvoltă teme presocialiste, care vor sta la baza școlii socialiste fondate de discipolii săi, Prosper Barthélemy Enfantin zis Părintele Enfantin (1796-1864), Amand Bazard (1791-1832) și Pierre Leroux (1797-1871).

Salic, adjectiv împrumutat din fr. *salique*, înseamnă „referitor la un trib al vechilor franci din regiunea Țărilor de Jos”, sens cu care cuvântul este consemnat prima dată în *Dicționar român-german și german-român* de Sab. Pop-Barcianu, ediția a treia (1900). Sensul cuvântului s-a specializat în construcția, împrumutată tot din franceză, *lege salică* „corp de legi elaborate în Franța medievală, care cuprindea o serie de reguli de drept civil și penal, precum și reguli procedurale, dintre care cea mai cunoscută era pre-

vederea care excludea femeile de la dreptul de succesiune a pământului”, cu prima atestare în lucrarea lui Iordache Golescu citată mai sus. Implicit, regula presupunea excluderea femeilor de la succesiunea la coroana Franței. Această regulă a fost invocată de Filip al V-lea, în 1316, pentru a-i urma la tron fratelui său Ludovic

Regele francez Filip al V-lea,
zis cel Lung
(cu referire la înălțimea lui)

al X-lea, în detrimentul fiicei acestuia Jeanne.

Legea salică a făcut parte și din codul procedural al Casei regale a României până în anul 2007, când a fost abrogată de regele Mihai I, pentru a permite succesiunea la tron a fiicei sale principesa Margareta, custodele Coroanei. ■

LA CĂLUGĂRENI (Criptografie: 4-1, 5, 2, 8)

Laurian BUTURE – Bacău

Soluția rebusului **DICȚIONAR MITOLOGIC**, din nr.10 /2016

ROMULUS – HA – ELISA – AHAR – MENADE – OPE – UN – SORAN – S – SUL – NAXOS – SED – T – RAI – MINOS – UR – DANAE – IELE – ACONTIUS – N – MESA – ATENA

Soluția jocului **ÎN INTERESUL OAMENILOR**, din nr. 10/2016

ȘEDINȚĂ DE SINDICAT

(SE – DIN – T / A – DES / IN – D – I – CA – T)

Exclusivitate

Continuăm cu partea a doua a versiunii realizate pentru revista noastră, pornind de la un studiu mai amplu, de cercetătoare din Federația Rusă.

ROMÂNIA ÎN PUBLICAȚIILE RUSEȘTI DIN ULTIMII ANI

Mai târziu, odată cu dezghețul lui Hrușciov, noul conducător al țării, Nicolae Ceaușescu, a reușit să depășească parțial dependența totală de Moscova. Ceaușescu era numit chiar copilul neascultător al Kremlinului, deoarece punea totdea-

una bețe în roate mașinării de politică externă a „fratelui mai mare”. Din această cauză, în relațiile româno-sovietice nu se prea declara „prietenia dintre popoare”. Relațiile erau reținute, aparent corecte, dar tonalitățile binevoitoare lipseau.

În anii '50 la Deveselu sovieticii au construit o bază militară pentru avioane de vânătoare (stânga); bucuria românilor la intrarea în NATO (sus); la Deveselu s-a instalat o componentă a scutului antirachetă

TATIANA G. BITKOVA
(Moscova)

În anii '90 relațiile dintre Federația Rusă și România au evoluat sub semnul înstrăinării reciproce. Tratatul de bază dintre țările noastre, semnat în 1991, nu a mai putut fi ratificat după dezmembrarea U.R.S.S. Timp de peste un deceniu diplomații și oamenii politici din ambele țări au încercat să găsească puncte de contact în pregătirea noului tratat. Când, la 3 iulie 2003, semnarea Tratatului privind relațiile de prietenie și cooperare dintre Rusia și România a fost realizată, acest lucru

nu a provocat bucurie în România. Pentru a da satisfacție părții ruse, au fost scoase în afara lui atât problema aurului românesc, cât și condamnarea pactului Molotov-Ribbentrop și efectele acestuia, pentru care insistaseră românii.

Presă română a calificat tratativele cu Rusia „un șir înțreg de cedări ale guvernului român”. Cu toate acestea, la început părea că semnarea tratatului va facilita contactele reciproce, atât la nivel politic, cât și economic. În-

tr-adevăr, relațiile economice au început să se dezvolte. În ceea ce privește cultura, cu toată varietatea de activități oficiale desfășurate, cetățenii Rusiei sunt puțin informați despre ce înseamnă cultura română și ce fel de popor sunt românii. În spatele declarațiilor oficiale pașnice se ascunde o mare diversitate de probleme, greu de rezolvat. Este vorba despre abordările diferite ale ambelor țări în domeniul politicii externe, despre cum vede fiecare țară trecutul și prezentul.

BRUTAR

5

1605. Conduși de militantul Guy Fawkes, un gentilom priceput în a săpa tranșee și tuneluri, catolicii englezi organizează așa-numitul „complot al prafului de pușcă”, al cărui scop este ca, aruncând în aer clădirea Parlamentului, să-l ucidă pe regele Iacob I Stuart, pe lorzi și pe membrii Camerei Comunelor. O răscoală catolică trebuie să urmeze. Protestanții pun sub clădire o mulțime de butoiașe cu praf de pușcă, acoperite cu vreascuri. Guy Fawkes trebuie doar să aprindă fitilul la momentul stabilit. Dar, trădat, el este arestat și executat, în ianuarie 1606. Are 36 de ani. Începând din 2008, Fawkes a devenit emblema lui Anonymous, hackerii de pe internet. În 2011, chipul lui a fost și graffiti pe zidurile din Piața Tahrir, în timpul manifestațiilor de la Cairo.

6

1999. În Germania izbucnește scandalul donațiilor Helmut Kohl – CDU (Uniunea Creștin-Democrată). Tribunalul de primă instanță din Augsburg emite un ordin de arestare împotriva lui Walter Leisler Kiep, trezorier în Cabinetul Kohl din 1971 până în 1992. Kiep a fost suspectat în 1991 că a primit mită un milion de mărci de la un lobbyist, arestat în Canada, sumă pe care nu ar fi declarat-o. Dar el prezintă documente conform cărora milionul de mărci nu a fost încasat de el drept comision, ci ca donație pentru CDU. Se fac astfel publice tot mai multe amănunte din practica donațiilor de partid. Atunci bate „marea oră” pentru Angela Merkel. În următoarele luni ea folosește toate microfoanele pentru a solicita, în calitate de femeie onestă și fără milă, explicații complete despre donațiile electorale tocmai celui pe care l-a venerat, Helmut Kohl. Acesta, ținta unui foc încrucișat, încă respinge acuzațiile, dar devine tot mai clar că sub președinția lui s-a creat un sistem de conturi lipsit de transparență. La sfârșitul lunii un politician de rang înalt din anturajul cancelarului declară că „a existat statul de plată al serviciului federal și pe lângă acesta au existat și alte conturi” și, în continuare, că „aceste conturi au fost exclusiv în răspunderea președintelui federal și a Trezoreriei”. Nu peste multă vreme, un articol din revista *Stern* se intitula: *Doamnă general, preluați dumneavoastră comanda!*

7

1800. O ordonanță emisă în această zi în Franța primei republici interzice femeilor, în modul cel mai clar posibil, să poarte pantaloni, acceptați doar în cazuri ce țin de sănătate. Argumentul este că ar fi o travestire. George Sand, cunoscuta scriitoare, născută în anul 1804, dorește să fie luată drept bărbat, confrate, pentru a se impune ca autor în lumea lor. Bravează, sfidează legea și adoptă stilul băiețesc. Romanciera poartă pantaloni, se tunde scurt, fumează, bea și face colecție de amanți. Flaubert va omagia în curând „acest mare om”. George Sand se stinge în 1876. Moda masculinizată se va impune abia din anii 1920.

8

324. Constantin I, împărat roman din 306, pune prima piatră a orașului ce va succede Romei drept capitală a Imperiului Roman și care îi poartă numele, Constantinopol. „Noua Romă” este construită pe locul Bizanțului, un foarte vechi centru grecesc, pe locul unde Constantin l-a învins pe Licinius, ultimul rival cu care și-a disputat puterea. Un text anonim menționează că fondarea comemorează tocmai această victorie: „Constantin a numit Bizanțul cu propriul său nume, Constantinopol, cu trimitere la însemnata lui victorie”. Este mult mai probabil însă că alegerea a fost dictată de considerente legate de oportunitate, ce țin de poziția strategică și economică, cu adevărat remarcabile.

9

1620. „Mayflower”, o corabie lungă de 30 m, transportând 149 de bărbați, femei și copii, sosește în rada portului Cod, în actualul stat american Massachusetts. Coloniștii sunt protestanți calviști englezi, grijulii cu religia lor, ce le pare în pericol în Anglia. Nu recunosc autoritatea regală, se separă de Biserica anglicană și, amenințați și persecutați, încearcă aventura de a se instala în America de Nord, unde își vor trăi refugiu religios.

ducerea țării și-a demonstrat loialitatea deplină față de politica Washingtonului, ceea ce nu putea să nu provoace iritare în Rusia. În țara noastră nu a găsit înțelegere nici retorica demonstrativ anti-rusească a președintelui Bănescu.

În general, media rusă nu acordă multă atenție României, pentru că e o țară mică și nu are o influență serioasă în politica internațională. Dar din punct de vedere geopolitic ea prezintă interes atât pentru Vest, cât și pentru Est. De aceea există interes pentru ea.

Traditional se consideră că România este puternică prin diplomația ei. Jocul pe contradicțiile dintre marile puteri este o mișcare de succes, încercată de politica românească în decursul întregului secol trecut. Istoricii amintesc tot timpul că România a ieșit cu pierderi minime și câștiguri maxime din cele două războaie mondiale, schimbând la timp aliații, datorită măiestriei serviciilor sale diplomatice. Informațiile din România, apărute în media actuală din Rusia, sunt legate de obicei de următorul pas efectuat de conducerea ei pentru integrarea cât mai adâncă în spațiul euro-atlantic. Pe fondul materialelor critice, se remarcă prin echilibru tonul unor publicații ca *Nezavisimaya gazeta* și portalul de știri *Regnum.ru*.

În media din Rusia a provocat multe comentarii comu-

nicatul despre înțelegerea dintre S.U.A. și România de a crea pe teritoriul ei o bază militară americană, apoi hotărârea guvernului român de a accepta elemente ale sistemului antirachetă american. Tratatul-cadru pentru înființarea bazelor americane în România a fost semnat în decembrie 2005 și a fost primul acord de acest gen cu o fostă țară comunistă din Europa de Est. „Este o veste proastă pentru Moscova:

Gh. Gheorghiu-Dej cu ambasadorul sovietic, la o expoziție a realizărilor economiei românești

avanpostul american la Marea Neagră afectează interesele Rusiei” – a comentat această știre jurnalul rus V. Samoșkin. În anul 2006 baza aeriană Mihail Kogălniceanu a devenit primul obiectiv militar din România care a primit un contingent permanent de trupe americane. Expertul militar rus generalul-maior V. Belous scria în legătură cu acest eveniment: „Disponerea bazelor militare ale Statelor Unite pe teritoriul României determină mărirea distanței operative pentru trupele NATO cu aproximativ 600-650 km spre Est, ceea ce nu este în avantajul Rusiei. Datorită poziției geografice avantajoase a Româ-

niei, S.U.A. obțin posibilitatea ca de pe bazele lor militare să controleze zona Mării Negre și Transnistria. În plus, de pe teritoriul României se deschide cea mai scurtă cale spre Balcani și Orientul Apropiat.”

„Este suficient să te uiți pe hartă pentru a înțelege un lucru simplu: noile baze americane pun sub control Marea Neagră, toate căile pentru transportul hidrocarburilor în această regiune, precum și Transnistria, de unde ame-

ricanii se străduiesc să obțină evacuarea trupelor noastre. Nu a rămas decât să înființeze o bază în Marea Caspică și toate marile căi pentru transportul gazelor și petrolului să fie în bătaia lor. Iată de ce Rusia urmărește cu încredințare cum Statele Unite se apropie de granițele noastre”, scria jurnalistul rus V.

Loskutov.

Admițând că scutul american antirachetă este îndreptat în primul rând împotriva puterii racheto-nucleare a Chinei, jurnalistul și expertul A. Mozgovoi scria: „Deci Moscova se îngrijorează degeaba de intențiile NATO? Se știe că orice politică militară normală se construiește nu pe intenții, ci pe posibilitățile celeilalte părți. De aceea nu putem să nu luăm în calcul că în perspectivă scutul antirachetă european din diferite motive nu ar putea fi îndreptat și împotriva Federației Ruse.”

Când, la 3 mai 2011, la București s-a declarat că a fost încheiată înțelegerea privind

1941. Trupe române trec Prutul, devenit o graniță între români

Una dintre cele mai acute probleme o constituie politica de „românizare” a Republicii Moldova, pe care o duce România. Această politică irită Rusia, care s-a obișnuit să considere Republica Moldova o zonă de interese geopolitice proprii. România, la rândul ei, nu-și ascunde preocupările legate de dependența economică a Republicii Moldova de Rusia. De asemenea, ea este îngrijorată de situația politicii interne tensionate din Republica Moldova, care, nu în ultimul rând, este condiționată și de existența unei importante populații rusofone (menționez că nu este vorba doar despre ruși). De asemenea, o parte a elitei politice moldovenești își etalează la vedere legăturile cu Moscova. În România se consideră că „românizarea” Republicii Moldova este de dorit pe întreg teritoriul constituit după dezmembrarea U.R.S.S., inclusiv Transnistria, care și-a autodeclarat independența de Chișinău în 1992. Aceste pretenții nu pot să nu irite Moscova oficială. Astăzi este evidentă „concurența activă

dintre Rusia și România, generată de intenția de promovare a propriilor interese în raport cu Republica Moldova”, recunosc experții ruși.

În periodicele rusești se întâlnește frecvent afirmația că românii suferă de rusofobie. Ziarista rusă D.M. Aslamova, cunoscută pentru articolele critice referitoare la străinătatea îndepărtată, după o vizită la București, în 2010, l-a citat pe fostul premier al Republicii Moldova Mircea Druc (astăzi cetățean al României): „Fiecare al treilea cetățean al României va declara că se teme de ruși cât va trăi. Mie nu mi-e frică de ruși. Am dat nu demult un interviu sub titlul «Ne temem de ruși mai mult decât de prostia noastră» unui important cotidian românesc.” „Tânără generație, care n-a văzut un rus în fața ochilor, scrie Aslamova, nedispusă la concesi, vede lumea numai prin ochelarii alb-negru ai «ideilor democratice», ale căror lentile ar fi trebuit să fie demult date la verificat la optician.”

Și în România problema sentimentelor antirusești este

dezbatută în societate. Se scrie că nu întâmplător românii simt un pericol permanent din partea Rusiei. Având în vedere că multe teritorii românești „au fost ocupate în decursul istoriei de țări și dictatori ruși, este greu de crezut că «rusofobia românească» este neîntemeiată”, scrie istoricul G.F. Ghețau. „Noi nu știm când îmbrățișările Rusiei sunt mai periculoase, când se fac cu dragoste și când se fac cu ură”, îl citează autorul pe cunoscutul om politic din trecut P.P. Carp.

Acuzațiile românești la adresa Rusiei sunt „compensate” prin formarea în Rusia a imaginii politice a unei Românie agresiv-perfide. Românii sunt învinovați de „anexarea Basarabiei” în 1918, de atrocitățile săvârșite în regiunea Odessa în timpul celui de Al Doilea Război Mondial și de atitudinea neechivocă în România de astăzi față de activitatea lui Ion Antonescu, înainte și în timpul celui de Al Doilea Război Mondial. În tradiția istorică din Rusia el este denumit în mod obișnuit „dictator fascist”.

Orientarea prooccidentală activă a conducerii române postcomuniste complică și ea relațiile bilaterale, ceea ce marchează modul cum este receptată România în Rusia. În ultimul deceniu anii de prezidențiat ai lui Traian Băsescu – România a reușit nu doar să se apropie la maximum de Occident, dar și să instituționalizeze acest proces. În anul 2004 a intrat în NATO, iar în 2007 în Uniunea Europeană. În această perioadă, prin politica sa externă, con-

răspândită cu ajutorul publicațiilor electronice și rețelelor de socializare, nu și-a atins scopul.“

Media rusă transmite cu regularitate informația despre existența bazelor NATO în România, amintind că acest lucru nu poate să nu provoace contramăsuri. Și dacă în anul 2012 șeful M.A.E. rus S.V. Lavrov putea doar să constate că „bazele din Polonia și România nu încalcă deschis obligațiile juridice, ci doar pe cele politice, asumate de membrii NATO de a nu instala obiective ale infrastructurii militare pe teritoriul noilor membri ai Alianței“, după alipirea Crimeii la Rusia, au apărut note mai „acute“. După cum au declarat agenției *Interfax* reprezentanți ai Ministerului Apărării rus, la 22 iulie 2015, una dintre măsurile „adoptate ca răspuns la instalarea pe teritoriul României a bazelor cu rachete antirachetă americane“ va fi dislocarea în Crimeea a unei escadrile de avioane de bombardament strategic Tu-22 M3. „Posibilitățile de luptă ale acestora vor permite întărirea considerabilă a acoperirii cu aviație a bazinului Mării Negre și zonelor învecinate“.

Încă înaintea debutului crizei ucrainene și fără o legătură directă cu evenimentele de politică externă, subiectele românești din mijloacele rusești de informare în masă aveau o tentă negativă, care

indirect crea o imagine nefavorabilă acestei țări în spațiul nostru public. Chiar dacă la nivel oficial oamenii politici ruși și români își declarau bunele intenții, mijloacele de informare în masă comentau regulat și pe larg situațiile negative legate de România.

Această realitate a fost ilustrată evident de „scandalurile spionilor“. Astfel, în august 2010, la Moscova a fost reținut secretarul I din

ocupau funcții înalte și principali oameni politici din republica nerecunoscută.

De obicei, cazurile de spionaj se reglementează conform unor înțelegeri, fără să devină știre pe un canal principal de știri, cum s-a întâmplat cu secretarul I de la Ambasada României din Moscova, s-a comentat în România. O asemenea popularizare a „scandalului de spionaj“ a fost recepționată în

România drept o altă demonstrație de forță din partea Rusiei.

O poveste anecdotică și care nu a favorizat apropierea dintre țările noastre și nici într-un caz nu a contribuit la formarea unei imagini pozitive despre România în Rusia s-a petrecut în octombrie 2012. În ședința ordinară a Comisiei pentru to-

Cetatea Iltin, declarată de ucraineni una dintre cele șapte minuni ale Ucrainei, ridicată de domnii Moldovei

Secția politică a Ambasadei României, G. Grecu. După cum s-a afirmat în comunicatul Centrului pentru legături cu societatea al FSB, în momentul reținerii asupra lui au fost găsite „piese ale unor echipamente de spionaj“, care demascau activitatea lui ostilă Federației Ruse. Din datele serviciului special rus, se afirma în presă, predecesorul lui Grecu de pe același post și care părăsise Moscova în 2008 se ocupa cu culegerea de materiale analitice despre situația din Republica Moldova și Transnistria, precum și de date compromițătoare privind persoane care

ponime din Sankt Peterburg s-a citit scrisoarea semnată de prim-adjunctul ministrului Afacerilor Externe A. Denisov. Din scrisoare reieșea că M.A.E. rus se pronunță împotriva atribuirii unei stații de metrou din Sankt Peterburg a denumirii Buharestskaia (stația se află pe strada cu același nume, iar denumirea ei a fost aprobată cu mult înainte). Reieșea că stația nu se poate numi Buharestskaia, pentru că „relațiile ruso-române stagnează de câțiva ani“, iar în anumite probleme România întreprinde „acțiuni ostile împotriva Rusiei“ și manifestă un „dynamism

instalarea în România a rachetelor de interceptare americane, a urmat imediat comentariul M.A.E. al Federației Ruse: „Partea rusă urmărește cât se poate de atent evoluția situației, având în vedere că sistemul antirachetă prevăzut, după aprecierile noastre, poate constitui pe viitor un risc pentru forțele strategice de descurajare nucleară ale Rusiei.” Tratatul privind desfășurarea pe teritoriul României a elementelor de apărare antirachetă aparținând S.U.A. a fost semnat la 13 septembrie 2011. Acordul prevedea realizarea unui complex de apărare antirachetă care include instalarea unei stații de radio-locatie și a rachetelor antirachetă.

Directorul Institutului S.U.A. și Canada, S. Rogov, exprimându-și îngrijorarea, a comentat destul de rezervat evenimentul. Sistemul preconizat nu este capabil să intercepteze rachetele balistice ale Rusiei, aprecia expertul. „Situația nu trebuie dramatizată”, afirma el. „Dar simbolistica politică demonstrată de S.U.A. prin intențiile lor de a desfășura apărarea antirachetă în Europa de Est, fără a pune în acord câteva aspecte-cheie cu Rusia, are consecințe negative”.

Problema dacă Rusia constituie o amenințare pentru România a devenit deosebit de actuală în 2014, odată cu criza ucraineană, reflectată de media românească. În spațiul

public rus se cultivă, de asemenea, tot mai insistent, imaginea inamicului extern, inclusiv a celui român. „Criza din Ucraina a devenit mană cerească pentru rusofobii români, cărora li s-a oferit posibilitatea să abată atenția societății de la problemele interne și să o orienteze către cele externe”, se spunea într-o emisiune a *Vocii Rusiei* în limba română. Materialul intitulat *Bucureștiul flutură armele*, și nesemnat, pe deasupra, a fost reluat de site-ul mol-

să-și alipească Transnistria, restul urmând să revină României”. Așa s-a reflectat în presa rusă încălzirea relațiilor româno-ucrainene, care până atunci n-au putut fi caracterizate drept senine.

„Instalarea sistemului antirachetă și a altor baze militare ale S.U.A. în România – scria încă din 2011 expertul ucrainean V. Korobov, pe portalul de știri rusesc *iarex.ru* – încurajează agresivitatea românilor față de Ucraina. Aceste acțiuni ale Statelor

Unite amplifică fără echivoc amenințarea militară la adresa Ucrainei din partea României.” Participanții ruși la dezbaterile de pe internet afirmă că România „va pune mâna” rapid pe o parte din Ucraina. „În legătură cu ultimele pretenții ale României asupra unei părți din Ucraina, asupra Republicii Mol-

dova și Serbiei, am îndoieli”.

Cercetătoarea A. Grămadă, din Republica Moldova, scria: „A devenit evident că majoritatea articolelor apărute în media rusă și română, începând din ianuarie 2014, în care era vorba despre «ofensive planificate» ale armatei române în Bucovina de Nord și Bugeacul de Sud, avea un singur scop: să strice imaginea României și să facă imposibile perspectivele dezvoltării unor relații de bună vecinătate între România și Ucraina. Din fericire, ideea inspirată de ruși a unei posibile agresiuni militare din partea României,

Iulie 2003. Ion Iliescu și Vladimir Putin, după semnarea tratatului bilateral

dovenesc *terra.md/ru/*, apoi de site-ul rusesc *inosmi.ru* și în continuare a circulat de data aceasta cu trimitere la *inosmi*.

În agitația crizei ucrainene, Bucureștiul speră să devină principalul avanpost al Statelor Unite ale Americii în regiune”, scria jurnalistul A. Romanov, în portalul de știri *km.ru*. În continuare, făcând trimitere la experți din Republica Moldova, autorul afirma: „România și Ucraina urzesc planuri secrete pentru dezmembrarea Republicii Moldova: Bucureștiul a propus Kievului

DOI MENTORI AI LUI HITLER

Hitler nu a apărut din spuma mării și nici nu a fost un accident, o anomalie. Încă din 1963 istoricul și filosoful german Ernst Nolte (1923-18 august 2016), în masivul lui volum *Fascismul în epoca sa* (1.300 de pagini), publicat și în traducere românească la editura „Vivaldi“, vorbea despre fascism ca un fenomen general. Doctrina lui s-a format în timp. În anii '90, același istoric, în Războiul civil european 1917-1945, făcea o analiză documentată a fascismului și comunismului, a fundalurilor pe care s-au constituit ele, stabilind convergențe și divergențe între aceste ideologii și sisteme. Mentorii din jurul tânărului Hitler reprezintă chiar un capitol din cartea lui Nolte scrisă în 1963. Unul dintre ei, compozitorul Richard Wagner, nu i-a fost propriu-zis mentor, pentru că a murit înainte ca Hitler să se nască. Celălalt, mai puțin cunoscut, a fost Dietrich Eckart.

Dietrich Eckart, dramaturgul inspirator, Richard Wagner, compozitorul adulat, și Adolf Hitler, emulul

FLORENTINA DOLGHIN

În toamna lui 1919 un caporal de 31 de ani asistă, în braseria Sternecker, din München, la o întrunire a membrilor Partidului Muncitoresc German. Este a doua oară când o face și nu-i place ce aude. Se plictisește. Tânărul nu îndrăznește să intervină, să-l contrazică pe cofondatorul mișcării, Karl Harrer, dar deodată o voce tunătoare îl întrerupe brutal pe orator, spunându-i verde că pe nimeni nu interesează cele rostite. Caporalul Hitler, uluit de îndrăzneală, se întoarce și vede un colos de bărbat, pleșuv, cu ochii albaștri și o mustață perie. Este un anume Dietrich Eckart. Întâlnirea cu el îi va schimba viața viitorului Führer.

Dramaturgul venerat...

La sfârșitul discursului Hitler îi este prezentat lui Eckart de un alt lider al partidului. Eckart era ziarist și dramaturg și unul dintre fondatorii Partidului Muncitoresc German. Mai bine de 20 de ani îi despart pe cei doi. Hitler îi mărturisește că nu i-a văzut nicio piesă, dar acesta nu pare vexat. Eckart îl invită săptămâna următoare la vila sa din München. Hitler este flatat de interesul arătat lui de scriitorul de 51 de ani, cu un parcurs de viață destul de haotic.

După medicină, la care renunță, spre supărarea tatălui, de profesie notar, Eckart

destructiv“. Se atrăgea atenția asupra poziției antirusesești a Bucureștiului oficial în problema instalării elementelor dispozitivului antirachetă american în Europa, precum și asupra sprijinului conducerii românești acordat regimului Saakașvili.

atacurile emoționale și incorecte împotriva Rusiei, precum și la declarațiile provocatoare despre rapida unire a Republicii Moldova cu România. La întrebarea dacă există posibilitatea unor relații normale cu Rusia, pe care o conduce V.V. Putin, pre-

cum este receptată o țară atât de autosuficientă și nu prea binevoitoare față de noi, cum este România.

În încheiere, aș dori să subliniez că lucrările serioase, precum și analiștii ruși cunoscuți oferă de regulă calificative rezervate politicii

ședintele român a răspuns: „În prezent, relațiile cu Rusia sunt influențate de criza din Ucraina și de conști-

Polemica a căpătat trăsăturile unui scandal internațional. „Oamenii politici și diplomații români nu înțeleg motivul pentru care instituția de politică externă califică, atât de direct «nediplomatic», România drept stat ostil și pornește împotriva ei societatea rusă. Printre altele, dacă ar trebui să pornim în activitatea toponimică de la nivelul relațiilor interstatale, atunci la Sankt Peterburg ar trebui redenumite aproximativ 20 de străzi, piețe și stații de metrou. Ar trebui început probabil cu Angliiski Prospekt“ – așa a sunat unul dintre comentarii.

Este adevărat și că la sfârșitul anului 2014, când în România a fost ales un nou președinte, în Rusia s-a remarcat imediat că noul șef al statului, Klaus Iohannis, a renunțat la retorica întorcheată a predecesorului, la

Întâlnire româno-ucraineană la cel mai înalt nivel: președinții Petro Poroshenko și Klaus Iohannis; celebrii „omuleți verzi“ (stânga) și un bombardier strategic TU-22 al forțelor aeriene rusești

entizarea faptului că ea desfășoară o politică agresivă incompatibilă cu dreptul internațional. Când dificultățile vor fi depășite, vom putea reconsidera relațiile cu Moscova“.

Astăzi, deoarece Rusia, așa cum remarca pe drept cuvânt expertul rus A. Gușin, „nu dispune de nicio pârghie pentru a exercita influență asupra României, nu ne putem aștepta la nicio îmbunătățire, dar nici la o deteriorare“. Prin urmare, nu ne putem aștepta în Rusia nici la vreo schimbare a modului

românești și nu folosesc asemenea expresii precum „planurile ostile ale românilor“ sau „românii trădători“. Asemenea expresii sunt folosite îndeosebi de jurnalismul „de orientare patriotică“ sau de bloggeri de care nu știe nimeni, pe site-urile lor de internet sau în rețelele

de socializare.

Contactul direct, personal, cu românii și România provoacă de obicei emoții pozitive și amintiri plăcute, lucru dovedit cu prisosință de comentariile numeroase ale turiștilor care au vizitat această țară. Literatura specializată consacrată României nu este vastă. Dar cercetătorii ruși se străduie să abordeze obiectiv particularitățile acestei țări nu prea mari, dar destul de importante în plan internațional.

**În românește de
Florentina DOLGHIN**

că este „steaua polară a nazismului“ și îi comandă versurile imnului partidului, *Deutschland erwache* (Deșteaptă-te, Germanie).

Anul 1921 este greu pentru parcursul viitorului Führer. În partid sunt disensiuni, autoritatea lui este contestată de unii, furiile lui, îndrăzneala nu par a mai fi suficiente, i se arată limitele. Amenință că părăsește partidul. Colegii care încă îl susțin îi cer ajutorul lui Eckart, pentru a se depăși criza. Condițiile puse de jignitul Hitler, de comun acord cu mentorul lui, sunt dure. Vrea să fie ales la președinția partidului, cu puteri dictatoriale. Eckart îl susține prin articole în *Völkischer Beobachter*. „Nimeni altcineva nu poate fi mai pregătit să se sacrifice pentru a ne servi cauza“, scrie el. Operație reușită. La 22 octombrie partidul este în mâinile lui Adolf Hitler. În aceeași zi Eckart îi dă un exemplar din adaptarea *Peer Gynt* cu dedicația: „Dragului meu prieten“.

Eckart este încet-încet îndepărtat de la luarea deciziilor, dar el știe ce știe și o spune: „Urmați-l pe Hitler. El dansează, dar pe muzică scrisă de mine“. Ia parte la puciul eșuat din 9 noiembrie 1923, de la berăria din München, este închis în fortăreața din Landsberg cu Hitler și alții din NSDAP, este eliberat pe motive de sănătate și moare de un atac de cord, la 26 decembrie 1923. Hitler nu îl uită însă. În al doilea manuscris al *Mein Kampf*, din 1925, își încheie ast-

München, 1923, 28 ianuarie: ziua NSDAP; în stânga lui Hitler, cel cu banderola cu zvästică pe braț, este Dietrich Eckart

fel lucrarea: „Omului care și-a dedicat viața deșteptării poporului său, poporului nostru, prin poezie și prin gândire și, în final, prin acțiune: Dietrich Eckart“. Devenit cancelar, Führerul se va deplasa în 1934 la Neumarkt, la casa dramaturgului, pentru a inaugura personal un monument în memoria lui. Megaloman,

dar dădea Cezarului ce era al Cezarului.

... și compozitorul adorat

Înainte de Dietrich Eckart a fost însă Wagner, Richard Wagner (1813-1883).

Suntem la Viena, în 1910. La Staatsoper din Viena, pe Goethegasse, se cântă Wagner. În mulțimea elegantă nimeni nu remarcă doi tineri îmbrăcați sobru, ce par niște obișnuiți ai locului. Unul este August Kubizek, un blond cu frunte înaltă, păr ondulat, care va fi mai târziu șef de orchestră; deocamdată însă este elev al prestigiosului Conservator din capitala austriacă. Celălalt, un brunet, a încercat de două ori, fără succes, să intre la Academia de arte frumoase din oraș. Se numește Adolf Hitler. Și, în pofida vârstei fragede, este de mult timp

un mare admirator al muzicii lui Wagner. În 1924 va scrie în *Mein Kampf* că „la 12 ani am asistat la un spectacol de operă. Primul din viața mea, *Lohengrin*. Pentru o clipă m-am simțit ca drogat“.

Ce să-i fi plăcut atât de mult lui Hitler la muzica lui Wagner? Ce să-l fi adus într-o stare de aban-

Mormântul dramaturgului

devine poet și dramaturg. La moartea părintelui, tânărul moștenește averea familiei. Are numai 27 de ani. Se instalează la Berlin, în 1899, unde nimeni nu-i ia în seamă piesele, iar el își înecă eșecurile în alcool. Internat de mai multe ori într-un azil de alienați mintali, după crize de demență, Eckart pare a nu avea niciun viitor, până într-o zi a anului 1911, când îi cade în mână

Peer Gynt

a norvegianului Ibsen,

erou cu care pare a se identifica.

Teatrul german a fost mereu îndrăgostit de Henrik Ibsen. Până în ziua de astăzi în repertoriul teatrelor germane există multe titluri ibseniene, pentru că ele ascund teme explicit politice. Așadar, Eckart se înhamă la traducerea lui *Peer Gynt*, la adaptare, la rescriere. În 1912 piesa se joacă la Berlin. De multe ori și cu mare succes. Eckart se impune. Este un dramaturg naționalist, cu idei extremiste, antisemite. În 1916, în vreme de război, înregistrează primul lui mare succes, *Lorenzaccio*, portretul unui prinț în căutarea unui lider, căruia el îi spune „Führer” și căruia îi dă sarcina să stabilească ordinea pe domeniul său. De atunci Eckart devine un nelipsit al cafenelelor din München.

Întâlnirea dintre cei doi este o revelație nu numai pentru dramaturg, ci și pentru Hitler. Îi place lipsa de toleranță din ideile acestuia. E ferm, știe ce vrea și este hotărât să acționeze.

În câteva luni Hitler devine un apropiat al scriitorului, un protejat al lui, lângă care câștigă încredere în sine și credibilitate în fața tovarășilor de partid, adică exact ce îi lipsea. Eckart este convins de „pericolul” evreiesc. Hitler nu avea această idee în structura programului său, ca punct central. Asta până a-l întâlni pe Eckart. Acum simte că-i cresc aripi. Că poate îndrăzni să-și exprime gândurile, credințele. În 1920 îl va îndepărta de la conducerea partidului pe molăul Karl Harrer, va schimba denumirea partidului în NSDAP, Partidul Muncitoresc Național-Socialist German, iar dramaturgul este din ce în ce mai convins că Hitler este „omul care va lua conducerea mișcării”. Îl ia cu el într-un turneu, pentru a-l prezenta relațiilor sale influente. Adică îl pune în scenă pe viitorul Führer. Hitler știe de-acum cum să electrizeze mulțimile, cu ce priviri, cu ce gesturi. Eckart este un fel de profesor, care îi dă lecții de dicție, îl învață să-și redacteze discursurile. „Adolf Hitler este viitorul Germaniei”, repetă poetul apropiatilor. Merge până acolo, încât își ipotechează casa pentru a cumpăra *Völkischer Beobachter*, care devine organul de presă al partidului. Duo-ul funcționează perfect. Hitler spune adesea despre Eckart

Hitler în perioada când l-a cunoscut pe dramaturg

Cert este că textele lui antisemite l-au entuziasmat pe Hitler și că există lucrări de doctorat pe tema Wagner-Hitler, unde se afirmă marea înrâurire a concepțiilor compozitorului asupra Führerului. Un număr al revistei franceze *GeoHistoire* din această primăvară, consacrat nazismului, rădăcinilor ideologiei sale, prezintă și opinia mai nuanțată a președintelui Republicii Federale Germania dintre anii 1974 și 1979, Walter Scheel, în ce privește „vinovăția” lui Wagner. El credea că responsabilitatea compozitorului putea fi exclusiv morală, pentru că Wagner murise la Veneția în 1883, iar Hitler venea la putere... 50 de ani mai târziu. „Ce ar fi putut face Wagner contra dragostei pe care i-a purtat-o Hitler?”

Și, de altfel, adăugăm noi, nu numai Hitler. Lenin ar fi manifestat o mare iubire pentru muzica wagneriană, relatea Nadejda Krupskaja. *Marșul funebru* al lui Wagner va fi intonat în cadrul ceremoniei funerare închinată lui Lenin, în 1924. Mai lucid se arătase Piotr Ilici Ceaikovski, care, fascinat și el de muzica lui Wagner, primit cu mare pompă în vizită la Petersburg, în 1863, făcea ulterior remarcă: „un geniu care a luat-o pe un drum greșit”.

Legături de prietenie a întreținut liderul Germaniei cu nora lui Wagner, Winifred, căsătorită cu Siegfried. Ea i-a furnizat în închisoare hârtia necesară pentru a scrie *Mein Kampf*. Și tot ea, la întrebarea ce ar face dacă

Generalul Erich Ludendorff
(1865-1937)

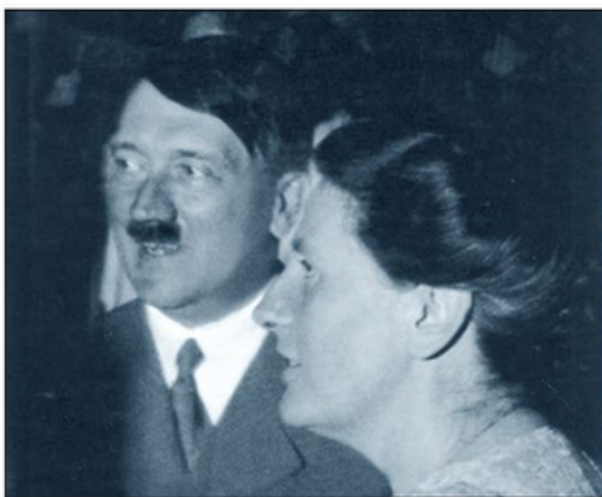
Hitler i-ar bate la ușă, răspundea, în 1978, unui realizator TV, în timpul unui interviu filmat: „L-aș primi ca pe un prieten, cum mi-a fost întotdeauna”. Odată eliberat din închisoare, Hitler va frecventa asiduu casa familiei Wagner de la Bayreuth, unde anual mergea la festival, ca un omagiu adus compozitorului. În această ambianță, a acestui cerc ultranaționalist, Hitler și-a descoperit misiunea de ordin spiritual, regenerarea Germaniei. Iar festivalul a fost folosit, în anii 1930-1940, de

Partidul Național-Socialist ca unealtă de propagandă împotriva evreilor.

Există azi istorici care afirmă că național-socialismul nu a avut decât un singur predecesor legitim: Richard Wagner. Congresele partidului nazist de la Nürnberg se deschideau cu uvertura la *Rienzi*. La 12 aprilie 1945, în vreme ce tancurile și soldații armatei sovietice se îndreptau spre Berlin, orchestra filarmonică a orașului dădea un ultim concert, la care interpreta finalul din *Amurgul zeilor*. La 1 mai, 18 zile mai târziu, puțin după ora 21.40, moar-

tea lui Hitler era anunțată pe fundalul accentelor funebre din *Tannhäuser*.

Sunt două cazuri ce pot servi ca exemplificare pentru ce înseamnă puterea cuvântului scris, pe de o parte, și a muzicii, pe cealaltă: ambele pot împinge, chiar fără intenție, nu numai spre bine, ci și spre rău. ■

Adolf Hitler cu Winifred, nora lui Richard Wagner

don asemănător transei? Probabil faptul că era o muzică sobră și profund teutonă. La cartierul său general din Prusia Orientală, va spune odată o frază, reținută cu pioșenie de ofițerii lui: „Când îl ascult pe Richard Wagner este ca și cum aș asculta ritmurile lumii primitive“.

Dar pentru viitorul Führer Wagner însemna mai mult decât muzica sa. Compozitorul însuși își scria libretele la opere, ceea ce nu se mai văzuse în istoria operei. Iar temele care îl atrăgeau se inspirau din mitologia germană și nordică. Asta îl impresiona pe Hitler. Simțea că se regăsește biografic în eroii din ciclul *Inelul Nibelungilor*, în nobilii cavaleri teutoni, în Siegfried...

Până la caricatură n-a fost mult. Un pictor austriac, Hubert Lanzinger (1880-1950), a realizat un tablou în 1933, în care căpetenia nazistă era îmbrăcată în armura eroilor de altădată, gata să pornească la cucerirea lumii. Conform propriei mărturisiri însă, Hitler se simțea apropiat de un alt personaj wagnerian, umilul Rienzi (eroul operei wagneriene omonime), fiul unui hangiu, care în Roma veacului al XIV-lea a reușit să ridice populația împotriva unui Senat corupt și să reînvie o vreme gloriosul trecut al Imperiului. „Și, luați aminte, Rienzi nu avea decât 24 de ani când a făcut toate astea“, ar fi spus stăpânul Germaniei lui Albert Speer, arhitectul lui preferat și ministru al Armamentului.

Pentru Hitler Wagner a fost un model, pe care și-a fondat concepția politică: poporul trebuia condus printr-o legătură directă, personală, sfidând elitele și puterea banilor, iar puterea banilor însemna, în viziunea lui, un singur cuvânt: evreii, un popor de paraziți, venit să amenințe puritatea sufletului german. Wagner atinsese coarda sensibilă a lui Hitler, și nu numai cu muzica lui, ci și cu opiniile lui politice. De aici și până la îngroșări care îi făceau vinovați pe evrei de criza economică ce urmasse prosperilor ani bismarckieni, de înfrângerea din 1918 nu mai era decât un pas. Generalul Ludendorff, mare personalitate a armatei învinse, nu s-a sfiit să scrie în *Războiul total* că „evreimea internațională“ este responsabilă de înfrângere. Or, faptele demonstau că evreii germani își vărsaseră sângele pentru patrie, asemenea compatrioților catolici sau protestanți.

Într-un eseu publicat în 1850, republicat în 1869, intitulat *Iudaismul în muzică*, Wagner explica faptul că adevărații germani, cu el în frunte, resimt o aversiune instinctivă față de evrei, față de „aspectul lor și comportamentul lor străin“. Tot el mai spunea că evreii sunt „anomalii ale naturii“. Și asta chiar dacă avea prieteni evrei, pe pianistul Joseph Rubinstein, pe dirijorul Herman Levi și chiar pe impresarul lui, Angelo Neumann.

Ultimul concert

Totul pornea de la rivalități profesionale, de la Felix Mendelssohn, de la Jacques Offenbach, de la Giacomo Meyerbeer, compozitori evrei de mare succes, dar și de la caracterul dificil al lui Wagner. „Misogin, carierist, șarla-

*Führerul în viziunea pictorului austriac
Hubert Lanzinger*

tan“, îl caracteriza Gottfried Wagner, priulul strănepot, într-o carte pe care și-a intitulat-o *Richard Wagner, un câmp minat*. De altfel, se spune că, în anii 1860 Opera din Paris îi primise cu fluierături opera *Tannhäuser*, ceea ce l-ar fi făcut pe compozitor la furie să-i ceară lui Bismarck să bombardeze capitala franceză.

Scheletul celei mai vechi primate descoperit în China

tivă. Scheletul, aproape complet, este considerat cel mai vechi, întrecând, cu mai bine de 7 milioane de ani, recordul deținut de „colegii” europeni sau nord-americani. Primul, în ordinea descoperirii, a fost *Notharctus tenebrosus*, în 1870, în urma săpăturilor întreprinse de geologul american Ferdinand V. Hayden în statul Wyoming.

Cel de-a doilea – *Darwinius massillae* – a cunoscut o istorie mai aparte. Inițial, a fost scos la lumină în 1983, grație tenacității unui arheolog amator într-o carieră, la Messel, lângă Darmstadt, în Germania. După ce a făcut parte, o lungă perioadă, dintr-o colecție privată, a fost prezentat comunității științifice în 2009, de echipa paleontologului norvegian Jorn Hurum, și a primit numele oficial în onoarea bicentenarului Darwin (200 de ani de la naștere), dar și porecla Ida după fiica lui Hurum.

Legătura dintre desagă și maimuță

În multe dintre limbile pă-mântului, cuvântul „maimuță” prezintă origini destul de nebuloase. În spațiul anglo-saxon, lingviștii oferă mai multe variante: fie ar proveni de la Moneke, personaj dintr-o versiune germană a *Romanului jupânului vulpoi Renard*, epopea eroi-comică în ver-

suri, parodie a cântecelor de gestă și a romanelor cavale-rești, creație specific urbană a începutului Epocii medievale; fie, de la varianta daneză *mannen* (literal, „om micuț”).

De asemenea, și potențialul său argotic este unul bogat. Pentru francezi, *singe* (din latinescul *simius*) are și sensul de patron; în italiană (și, mai ales, în unele dialecte din nord), *scimmia* descrie bețivii și păcatul consumului în exces de alcool; pentru englezi, *monkey* poate fi utilizat și cu conotații sexuale și pentru o unitate monetară (500 de lire sterline), dar și pentru drogați.

Încă din perioada interbelică, după cum o atestă o interesantă lucrare apărută în 1936 – în fond prima monografie a argoului românesc: V. Cota, *Argot-ul apașilor. Dicționarul limbii șmecherilor* –, el se folosea în lumea interlopă cu sensul de „geantă”, translat de la vechea „desagă, legătură”, care putea aduce a... maimuță!

În spațiu

Puțini dintre noi știm astăzi că primul animal evoluat care a zburat în cosmos a fost o... maimuță. La 14 iunie 1949, la bordul unei rachete V2, Albert II atinge altitudinea de 134 de km. Animalul din specia Rhesus îi urmasa lui Albert I, care, din păcate, și-a găsit sfârșitul în cadrul unei misiuni ratate (11 iunie 1948). Dar nici proiectul Albert II nu a putut fi considerat unul de succes, căci, din cauza unei parașute defecte, maimuța a murit la contactul cu solul. Aproape un deceniu mai târziu, în decembrie 1958, americanii mai fac o încercare maimuța Gordo. Nici această nu reușește să supraviețuiască.

În mai 1959, Baker și Able, o femelă și un mascul, au fost primele primate care au supraviețuit unui zbor spațial. Voiajul a durat doar 16 minute. Cele două maimuțe au fost recuperate din apele Oceanului Pacific. „Able/Baker perfect. Nicio rană, nicio dificultate la preluare” – a sunat mesajul de pe nava de luptă care primise misiunea să îi aducă teferi acasă, unde au fost primiți cu onoruri militare și sunet de fanfară. Dar, în încercarea de a-i extrage unul dintre senzorii implantați înainte

Cosmonautul Ham

de misiune, Able a murit în timpul procedurilor de anestezie, la doar câteva zile de la revenirea pe Terra. Baker a fost mult mai norocoasă – a trăit până în 1984, transformându-se într-un adevărat idol pentru milioane de copii din întreaga lume. La înmormântarea ei au participat peste 300 de persoane și, chiar și astăzi, la mormântul din Huntsville, Alabama, sunt mulți care vin și îi lasă banane sau flori.

La începutul anului 1961, americanii mai fac o încercare. De astă dată a fost selectat cimpanzeul Ham (numele reprezentând un acronim al la-

**Poveștile
animalelor**

MAIMUȚA ȘAPTE IPOSTAZE MAI PUȚIN CUNOSCUTE

THEO STĂNESCU-STANCIU

2016 stă, după zodiacul chinezesc, sub semnul Maimuței de Foc. Încă din februarie, de la debutul anului nou chinezesc, ne-am trezit bombardată cu numeroase preziceri, unele extrem de optimiste, altele, din contra, disperate. Trebuie să purtăm albastru, alb sau auriu; să facem gesturi îndrăznețe; să ne punem clopoței de vânt care să ne apere de energiile negative; să purtăm amulete cu... șerpi sau elefanți – și toate acestea deoarece maimuța, animal obraznic, ce explodează de exuberanță, impune un ritm alert și ritualuri aparte.

La începutul verii anului 2013, în China (Provincia Hubei) a fost descoperit scheletul unei primat care se pare că ar fi trăit cu aproximativ 55 de milioane de ani în urmă – un animăluț doar de câțiva centimetri și cântărind vreo 30 gr, cu o coadă lungă, dinți ascuțiți, degete osoase și un aspect general care aduce a maimuță.

Achille mai puternic decât Darwin?

Cercetătorii au fost, pe dată, entuziasmați, considerând că aceste fosile îi vor ajuta să completeze spațiile rămase până acum goale din arborele genealogic al evoluției primatelor, categorie din care face parte și omul. Au botezat sche-

letul *Archicebus achilles* (*archicebus* însemnând „prima maimuță cu coadă lungă”, iar referirea la legendarul luptător grec Achille are în vedere fizionomia specială a călcâiului acestuia). După cum a explicat un specialist american, el are aspectul unui animal hibrid: preluând de la maimuță brațele și picioarele, iar dinții de la o primată foarte primi-

Sun Wukong și călugărul Xuanzang, miniatură chineză

pronunță, în limba chineză, cuvântul care îl descrie foarte asemănător, aproape identic, cu „înaltă oficialitate”. În mitologia tradițională, zeitatea maimuță este una atotputernică. Ea este denumită cel mai adesea „zeul maimuță” – Sun Wukong –, ca în clasicul roman de secol al XVI-lea, *Călătorie spre Vest*. Acolo, printre istorisirile călugărului Xuanzang (602-604), aflat în pelerinaj în India, pentru a aduce scrierile sacre ale budismului în China, apare și personajul Sun, un maestru cunosător a 72 de metode de transformare, capabil să ridice greutatea de neimaginat și să meargă fără încetare kilometri întregi. Împreună cu un preot budist, o creatură jumătate om-jumătate porc și un general celestial cei patru eroi reușesc să cucerească regatul diavolilor.

În Japonia, unii cercetători înclină spre varianta că acest cult al maimuței ar fi pătruns odată cu credința budistă, animalul fiind considerat un gen de mesager al divinităților sau chiar o manifestare a acestora. Din acest spațiu se pare că ar proveni și legenda celor trei maimuțe înțelepte – „nu vor-

bește, nu aude și nu vede răul” Iwazaru, Kikazaru și Mizaru, care au devenit, peste timp, simbolul legii tăcerii din nemiloasa Mafie. În unele superstiții locale din insulele nipone, maimuțele sunt văzute ca ocrotitoare împotriva demonilor, ca și a tuturor relelor și, mai ales, a cataclismelor și bolilor. Venerarea lor aduce bogăție, copii sănătoși și armonie în cuplu.

Pentru spațiul Americii Centrale și Latine, maimuța apare tot ca o divinitate a binelui, patroana artelor. În calendarul mayaș, maimuța urlătoare corespunde cunoașterii istoriei și a ritualurilor, fiind stăpâna profețiilor. În mitologia aztecă, îi corespunde soarelui, fiind protejată de divinitatea florilor, dansului, fericirii și fertilității Xochipilli.

În Africa, o legendă berberă leagă, din nou, maimuța de beție și de nebunie. Se povestește că, la un moment dat, doi tineri berberi s-au trezit într-o pustietate, fără apă și fără nimic de-ale gurii. Aproape morți, au ridicat mâinile către cer, implorând ajutor. Milos, Dumnezeu le-a trimis, pe un platou aurit, cuscus și, se pare, și ceva nectar. Amețiți de acesta din urmă, după ce și-au văzut burțile pline, tinerii au început să se hărjonească și să se bată cu tingirea divină. Furios, Dumnezeu i-a transformat în... maimuțe, care, de atunci, au aceste obicei-

iuri caraghioase și nu își găsesc niciodată astâmpărul.

În Europa medievală

Pentru primii creștini maimuța a devenit simbolul invers, al unor păcate precum răutatea, lăcomia, beția, lenea și vanitatea. Imaginea a fost preluată și de cărturarii Antichității. În *Cinegetica* sa, poetul Oppian (sec. II) o descrie ca pe un animal viclean și ușuratic. Romanii însă l-au folosit pe post de animal de casă, extrem de îndrăgit, se pare, dacă luăm în calcul descoperirile arheologice de morminte în care scheletele de maimuțe au primit un tratament special, asemănător rămășițelor umane.

Lucrurile sunt mult mai tranșante în primul bestiar creștin, *Physiologos* (sec. II-IV), unde maimuța este identificată efectiv cu prezența diavolului. Au urmat ani întregi de defăimare. De abia prin veacul al XVII-lea,

reprezentarea s-a schimbat oarecum, căpătând tente ușor îndulcite. Maimuța devine, astfel, un personaj constant al fabulelor și reprezentărilor alegorice, jucând rolul personalității înșelătoare și încarnarea vanității umane.

Moda chinezărilor – apărută odată cu finele secolului al XVIII-lea – a schimbat radical

percepția generală. Un adevărat entuziasm a cuprins Europa, iar maimuța s-a transformat într-un

Divinitatea florilor, dansului, fericirii și fertilității din mitologia mayașă, Xochipilli, era și protectoarea maimuței

Babuini zugrăviți în mormântul lui Tuthankamon

boratorului care l-a pregătit, Holloman Aerospace Medical Center – Centrul Medical Aerospațial Holoman). El a beneficiat de luni întregi de dresaj special (iulie 1959-decembrie 1960), pentru a deprinde obiceiul de a trage de niște pârghii și mânere destinate să îi ofere mâncare, dar și să îl ferească de șocurile electrice. Rezultatele studiului oferit de colaborarea cu Ham (care a reușit să supraviețuiască evenimentului mai bine de 15 ani, fiind găzduit de Grădina Zoologică din Washington) au contribuit decisiv la succesul trimiterii primului american în spațiu, Alan Shepard (1923-1998). La final, după un zbor care fusese programat, inițial, să ajungă până la 185.000 m, dar a depășit, dintr-o eroare, 250.000, animalul a fost răsplătit cu un măr și o jumătate de portocală. Sfârșitul aceluiași an îl va găsi pe un alt cimpanzeu, Enos, de astă dată pe orbita Pământului.

Cu toate că tipul acesta de experimente a stârnit

aprige dispute în lumea iubitorilor de animale, multe organizații susținând interdicerea lor, în 2013, Agenția Spațială Iraniană anunța, cu mare fast, că a lansat o maimuță în spațiu, la o altitudine de 120 km, iar aceasta s-a întors teafără pe Terra. Dar, nu foarte fericită, dacă ținem cont de pozele care au invadat internetul și care au prezentat-o ca fiind într-o mare suferință...

În mitologie

Maimuța a fost un simbol prezent în multe dintre culturile antice. În vechea Indie, de pildă, una dintre cele mai populare zeități hinduse este Hanuman sau Hanumat Maimuța, care, potrivit unora dintre legende, reprezintă chiar o încarnare a lui Shiva, zeul suprem în shivaism, o ramură principală a hinduismului practicat în India. El apare, atât în *Ramayana*, cât și în *Mahabharata*, ca un personaj puternic, curajos, înțelept, loial și total dedicat dreptății.

O superstiție locală spune că, atunci când ai nevoie de un ajutor divin, îi cânți numele și îl vei primi pe dată. Aproape peste tot și astăzi poți întâlni temple unde maimuțele semi-domestice sunt hrănite și îngrijite. Chiar și tratamentul alocaț celor sălbătice, care, de altfel, reprezintă o prezență uneori destul de suferitoare pe

străzile Indiei, este extrem de blând, fiind lăsate să facă aproape orice doresc.

În Egiptul faraonilor, babuinii au ajuns să fie venerați. Oricum, ei erau foarte populari, multe familii ținându-i ca animale de companie. Numeroase picturi din piramide surprind scene în care maimuțele sunt conduse în lesă sau se joacă cu copiii. Unii cercetători înclină spre varianta că ele au fost dresate special pentru a îi ajuta pe stăpâni să culeagă fructe din arborii greu accesibili. De asemenea, erau admirate și pentru inteligență, dar și pentru potența lor sexuală. Fecalele babuinilor au reprezentat unul dintre ingredientele de bază în realizarea poțiunilor afrodisiace.

În mitologia egipteană, din vremurile pre-dinastice, Babi, Baba sau Bebon zeul cu cap de maimuță a reprezentat un simbol al inteligenței și înțelepciunii, care nu s-a sfiit să se ia la întrecere și la glume nici cu Thot (zeitatea luminii și a științei, cu care apare deseori în tandem), nici chiar cu marele Ra! De asemenea, a mai îndeplinit și unele roluri funerare. În *Cartea Morților*, apare și povestea unor babuini, care păzeau prima poartă spre Lumea de dincolo.

Aceleași trăsături de caracter inteligența și puterea – au fostenerate și de chinezi. Maimuța reprezintă al nouălea dintre cele 12 animale care le formează zodiacul. Mulți cred că este o binecuvântare să naști în Anul Maimuței, deoarece vei aduce pe lume copii inteligenți și norocoși. Expresia „copilul tău e leit o maimuță” nu are nicio conotație peiorativă este chiar luată ca un mare compliment.

Importanța animalului se recunoaște din felul în care se

Reprezentare a zeiței Hanuman

ULTIMA BĂTĂLIE A SAMURAILOR

DORINA MIHALCEA

Secolele XV-XVI au adus în Imperiul de la Soare Răsare un timp al haosului. Nu trecea nici măcar un anotimp fără urmele devastatoare lăsate de frecvente confruntări dintre așa-numitele „Regate luptătoare”. Țara, fără o conducere centralizată efectivă, a fost abandonată în mâinile marilor seniori feudali daimyo.

Miniatură japoneză înfățișând o scenă din timpul asediului orașului Osaka

● Un naufragiu care aduce „gurile de foc” ● Planuri spulberate și un avertisment ● Un bătrân versus un tânăr ● Diavolii roșii în luptă cu Dragonul cu un singur ochi ● Eroul care apare o dată la 100 de ani

La începutul secolului al XVI-lea, a devenit destul de clar că autoritatea shogunului (forma corectă *Sei-i-tai shogun*, „marele general care subjugă barbarii din est”, instituția apărută pentru întâia oară sub cel de-al 82-lea împărat, Go-Toba, 1183-1198) intrase pe o pantă descendentă. Cauza părea a fi fost rivalitatea dintre importante familii conducătoare pentru obținerea celui mai

prestigios titlu. Se formau tabere, fiecare încercând să-i atragă pe cei mai cunoscuți și temerari samurai. Guvernatorii militari locali – *shugo* – au profitat, punând bazele unor mini-state în stat.

Printre noii stăpâni se întâlneau mici proprietari de pământuri, mârșăiți de dorința de a-și mări posesiunile; negustori bogați, capabili să își cumpere siguranța plătind solde fru-

foarte dorit animal de companie. A o oferi ca dar a reprezentat un obicei la curțile celor mari și puternici, dar un obicei costisitor. Cu cât proveniența animalului era mai îndepărtată, cu atât era mai scump, iar prestigiul pe care îl primeai, oferindu-l sau deținându-l, era unul mai mare.

Multe dintre palatele capetelor încoronate au început să se doteze cu impresionante menajerii, printre animalele întâlnite acolo, maimuțele deținând loc de cinste. În parcul de la castelul de la Malmaison, Napoleon I i-a încredințat primei soții Joséphine sarcina de a organiza o impresionantă colecție de plante exotice, animale domestice, provenite

Mozaic roman cu reprezentarea unei maimuțe

În Baleani

Tandemul negativ maimuță-beție se întâlnește și în spațiul balcanic. Conform unei legende culese de etnologul Tudor Pamfile (1883-1921), se pare că Noe ar fi fost și părintele alcoolului. „Ca să-și cunoască partea fătășită, îndată aduse un miel, îl înjunghie și cu sângele lui adăpă butașii de vie. După aceea ucise un leu, apoi un porc și, în sfârșit, o maimuță și cu sângele lor stropi frumoasele sale vițe... Și, tot de atunci vine că, atunci când bei vin prea mult, te faci mai întâi

ca mielul, al doilea leu te faci, al treilea – cu iertare – te apropii de porc. La a patra apoi, cu totul prost te faci, căci începi să te strâmbi întocmai ca o maimuță și faci caraghioslăcuri sau nu mai știi ce faci. Ba, ce e mai mult, nici nu poți să mergi și nici chiar să zaci nu poți!”

Coadă de maimuță

Astăzi, când aproape nimeni nu mai folosește decât corespondența *on-line*, sim-

bolul @ este unul extrem de familiar. Dar v-ați întrebat și de unde vine?!

Pentru mulți dintre cercetători, originea sa este încă una învăluită în mister. Unii consideră că părinți i-ar putea fi călugării din Evul Mediu care au transformat cuvântul latinesc *ad* (către) într-un simbol. Alții merg pe varianta conform căreia francezii ar trebui creditați ca precursori, când au vrut să

prescurteze cuvântul englez *at* (la).

Oricum ar fi, Giorgio Stabile, un profesor de istoria științelor de la Universitatea Sapienza din Roma, consideră că el a fost folosit prima dată în 1536, într-o scrisoare a negustorului florentin Francesco Lapi, datată 4 mai. Trimis de la Sevilla la Roma, documentul descrie sosirea în Spania a trei vapoare transportând diverse bogății din America Latină. „Acolo se află o amforă cu vin... care poate ajunge la 70 sau chiar 80 de ducați” – scria negustorul. Și, pentru a nu mai repeta cuvântul, el folosește apoi, pentru „amforă” și valoarea ei, simbolul unui „a” cu coadă. În fond, după spusele profesorului Stabile, cuvântul spaniol pentru semnul @ este *arroba*, cel care desemnează și greutatea sau măsura, folosit, la sfârșitul veacului al XVI-lea, cu sensul echivalent de 11,3 kg sau 22,7 l.

Legătura cu utilizarea de astăzi a fost făcută veacuri mai târziu, în 1971, de pionierul într-ale informaticii Roy Tomlison (1941-2016) care, neștiind ce semn să utilizeze pentru a adresa un prim e-mail a ales... *arond* (@). ■

Roy Tomlison

atât din Franța, cât și din străinătate, dar, mai ales, animale sălbatice, inclusiv maimuțe, dintre care un urangutan a rămas celebru. El a fost adus din îndepărtata Indie franceză și dresat să poarte redingotă și să mănânce așezat la masă. Regele Frederic Wilhelm, un îndrăgostit de altfel de natură, a strâns, pe domeniul de la Stockach, situat între Stuttgart și Berg, cu meticulozitate, o menagerie de proporții, care adăpostea 54 de maimuțe, unele dintre ele fiind specii extrem de rare și costisitoare.

Toyotomi Hideyoshi

confruntare dintre vechii rivali, Oda și Imagawa, susținând tabăra celui din urmă. În 1560, după ce a reușit să strângă o armată de circa 25.000 de suflete, Imagawa s-a decis să îi ceară împăratului mult dori-
tul titlu de shogun.

Dar, planurile de acasă nu s-au potrivit cu cele din drumul spre capitala Kyoto. Imagawa a fost învins aproape pe toate planurile și forțat să încheie din nou o alianță cu un alt Oda, Nobunaga (1534-1582).

Cu un stăpân a cărui putere se afla evident pe o pantă descendentă, Ieyasu și-a văzut calea liberă spre ascensiunea personală. Mai întâi a cucerit o fostă posesiune a familiei Imagawa, castelul Kaminogo, ucigând tot ce îi stătea în cale. Un avertisment ce trebuia să fie rapid luat în considerare de contemporani. În 1566, i-a cerut împăratului autorizarea de a-și schimba din nou numele, în cel cu care a și intrat în istorie – Tokugawa Ieyasu. Încetul cu încetul, a reușit să își extindă posesiunile și să controleze aproape întreaga Japonie. Erau primii ani ai veacului al XVII-lea. Fiul, Hidetada (1579-1632), a fost uns shogun, dominind peste orașul Edo (viitorul Tokio). Un inamic pândea însă la frontiere: familia Toyotomi, din vecina Osaka, amenința serios viitorul clanului Tokugawa. În loc să îi pună opreliști, vârsta i-a dat parcă aripi lui Ieyasu. În noiembrie 1614, la 73 de ani, acesta nu s-a sfiit să se arunce din nou în luptă.

Tabăra dușmană îl avea în frunte pe aproape copilăndul Hideyori Toyotomi (1593-1615). Nu numai că anii nu îi puteau asigura o experiență prea vastă – de-abia împlinise 21 –, dar și armata pe care a reușit să o pună pe picioare nu era una, aparent, puternică, cu cei 30.000 de samurai ai săi. Însă nu numărul părea a conta, ci calitatea. Iar, la acest din urmă

capitol, Toyotomi cântărea greu. Alături i-a avut pe mulți dintre camarazii părintelui, cunoscutul samurai, politician și *daymio* Hideyoshi, mort în 1598, inclusiv pe legendarul samurai Miyamoto Musashi (1584-1645), cunoscut și ca Shinmen Takezo, Miyamoto Bennosuke sau Niten Doraku, stăpânul artei luptei cu două săbii și autorul lucrării *Gorin no Sho* (Cartea celor cinci cercuri: Pământul, Apa, Focul, Vântul și Vidul).

Și, încetul cu încetul, în câteva luni a reușit să adune mult mai mulți adepți sub arme. La începutul iernii, sub comanda generalului Ono Harunaga (1569-1615) se aflau 90.000. Pe Hideyori l-a susținut și marea majoritate a seniorilor niponi convertiți la creștinism, iar flamurile lor, purtând simbolul crucii, i-au apărut bătrânului și conservatorului Ieyasu ofense supreme. Niciodată nu se ferise în a-și etala adversitatea față de creștini.

La poalele colinei unde se ridica semeț castelul shogunului, o armată de 194.000 de oameni aștepta nerăbdătoare. Raportul de forțe era evident în favoarea sa. Mai ales că Ieyasu mai dispunea și de 300 de tunuri, realizate în forjele de la Sendai, capitala prefecturii Miyagi, dar și de câteva tunuri de navă, capturate de la olandezi sau englezi și așezate strategic în jurul cetății.

Bătălia a început la 19 noiembrie 1614. După două luni de bombardamente dezlanțuite și de lupte crâncene și în ciuda distrugerii unei aripi principale a castelului, prima campanie s-a încheiat la 21 ianuarie 1615, printr-un armistițiu. Zăpada, înroșită de sângele a peste 35.000 de samurai, stătea mărturie a ferocității confruntării. Cu cea mai mare parte a trupelor, Ieyasu s-a îndreptat spre cetatea Edo, încredințându-i apoi asediul acestuia fiului. Cu toate că multe dintre ziduri au fost puse la pământ, cu ultimele zvâcniri, Edo a reușit să reziste.

A doua campanie stătea să înceapă. Anotimpul ci-

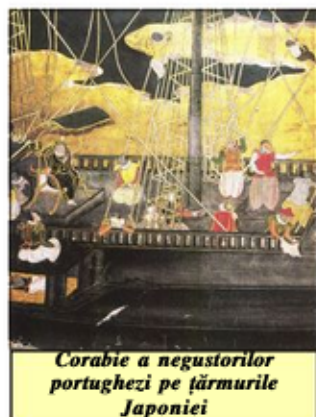

Miyamoto Musashi

mușele, dar și foști samurai care, peste noapte, s-au decis să își omoare stăpânul și să îi preia locul.

Dar pentru a rezista la atâtea și atâtea confruntări armate, soldaților niponi le erau necesare și noi arme...

Un naufragiu le-a adus mai aproape de Japonia. Prin 1543, un grup de neguțatori portughezi, purtați de apele învolburate pe țărmurile insulei Tanegashima (aflată la sud de Kyushu), avea să îi prezinte *daymio*-ului din regiunea Satsuma miraculoasele arme de foc. O adevărată minune! Ager la minte, energicul și întreprindul Shimazu Takahisa (1514-1571) le-a ghicit potențialul și nu a pierdut nicio secundă prețioasă. Rapid, noile mașinării au fost atent copiate și aruncate în luptă. Atâta vreme cât procesul – destul de complicat, de altfel – al realizării lor nu a fost înșușit pe deplin, europenii au fost ținuti ca în puf. Odată însă terminată operațiunea, Shimazu a decretat sec: întoarceți-vă de unde ați venit și nu ne mai călcați pragul! Dacă el reușise să obțină modernele instrumente de luptă, de ce să le mai dea ocazia și altora să îi fure descoperirea!

Corabie a negustorilor portughezi pe țărmurile Japoniei

În cel mai scurt timp, câmpurile de bătălie ale Japoniei au început să răsună de focuri de armă. Mii și mii de arme de foc se produceau în atelierele locale și erau pe dată folosite în conflicte, chiar dacă prea puțini sau chiar deloc erau cei care, cu adevărat, le cunoșteau tainele și le mânuiu cu pricepere. Însă pagubele în vieți omenești erau imense!

Primii ani ai veacului al XVII-lea aveau să rămână în istoria sângeroasă a Japoniei ca o adevărată piatră de hotar. Protagonisti: reprezentanți ai două generații, două mentalități și două tactici, ce aveau să se confrunte în ultima mare bătălie a samurailor, după cum a fost ea consemnată de cronicari.

Cel de-al treilea și ultimul unificator al regatului nipon, Tokugawa Ieyasu (1543-1616), reprezenta prima și cea mai importantă tabără. Întreaga sa viață, dar mai ales carieră s-au aflat sub zodia efortului și a luptei continue. Născut într-o familie numeroasă (după

Tokugawa Ieyasu

unele surse, având 11 frați și surori), a copilărit într-o regiune și o Japonie devastată de conflicte. Aflat la ananghie, părintele i-a cerut ajutor unui senior local. În schimbul protecției, Imagawa Yoshimoto (1519-1560), *daymio* provinciei Suruga, l-a luat ca ostatic pe tânărul Matsudaira Takechiyo (numele pe care l-a primit la botez). Pe drum, convoiul a fost atacat de armata unei familii rivale, *daymio*-ul din Owari, Oda Nobuhide (1510-1551). Acesta nu s-a sfiit să amenințe și să îi ceară lui Matsudaira Hirotada, tatăl lui Tokugawa Ieyasu, să rupă vechiul pact și să încheie altul cu el. Nu mai era cale de întoarcere...

Însă pentru clanul Oda veneau timpuri grele. La conducerea familiei a venit tânărul Oda Nobuhiro (?-1574), cel mai mare dintre copiii lui Nobuhide, care s-a văzut nevoit să încheie un alt pact cu vechiul inamic. Iar Takechiyo este plimbat de la un clan la altul, dintr-o regiune într-alta, aproape șase ani – prilej tocmai bun pentru a afla tainele artei conducerii, dar și pe cele ale fărâmișatei Japoniei.

Conștient de importanța relațiilor, odată ce și-a recăștigat dreptul de a se întoarce pe pământurile natale, Takechiyo s-a căsătorit, pentru prima oară, cu nepoata lui Imagawa Yoshimoto și și-a schimbat numele în Matsudaira Motoyasu. Tot atunci și-a etalat pentru întâia oară talentele de soldat și strateg, într-o

„LEGEA SEACĂ” ÎN R.S.S. MOLDOVENEASCĂ

La culesul viei

Dr. ION VALER XENOFONTOV
Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut)
a Academiei de Științe a Moldovei

În spațiul carpato-danubiano-pontic creșterea viței-de-vie a fost una dintre primele culturi practicate, devenind o activitate tradițională. Între secolul al VI-lea î.H. și începutul secolului al II-lea î.H., vinul și uleiul de măsline, transportate în amfore, erau cele mai răspândite produse în acest areal. În perioada anterioară Primului Război Mondial, Basarabia, considerată Coasta de Azur a Rusiei, furniza Imperiului Rus 70% din producția viticolă.

În 1940, suprafața plantațiilor viticole însuma 118.000 ha. La începutul anilor '50, în R.S.S. Moldovenească a început construcția fabricilor de vinificație primară, cu o capacitate de prelucrare de 50, apoi 500 și 1.000 t de struguri în 24 de ore. Spre mijlocul anilor '60, industria vinicolă a Moldovei sovietice reprezenta cea mai dezvoltată ramură a economiei, acestea revenindu-i 49% din volumul total al producției din industria alimentară. La mijlocul anilor '80, R.S.S. Moldovenească, reprezen-

tând doar 0,15% din teritoriu și 1,5% din totalul populației U.R.S.S., producea 19% din volumul unional de struguri, 25% din vinuri și 30% din coniacuri. În anii 1981-1985, dintre cele 35 de țări europene, sectorul vitivinicol al R.S.S. Moldovenești ocupa al șaselea loc după suprafața viilor, recoltelor globale și produselor vinicole obținute, fiind devansată doar de Spania, Italia, Franța, Portugalia și România. Sectorul vitivinicol din R.S.S. Moldovenească (gestionat de Ministerul Viticulturii

reșilor în floare găsește o Osaka distrusă, aproape părăsită. Războiul nu a fost declarat în mod oficial, dar aproape toți erau conștienți de faptul că armata shogunului își strângea rândurile nu departe, la Fushimi.

Tânărul Hideyori își ascultă sfătuitoarii – căpitanii Ono Harufusa și Goto Mototsugo (1565-1615) – și decide să preia inițiativa și să atace portul Sakai, o poziție importantă situată la sud de Osaka. Părea singura soluție salvatoare. La începutul verii, în timp ce Ono Harufusa încerca să câștige și să mențină accesul către mare, Mototsugo se lansa într-o operațiune de ambuscadă, menită să oprească înaintarea trupelor lui Ieyasu. Din nefericire, ambele manevre s-au soldat cu dezastre! Dacă Mototsugo, înfrânt, a decis să își pună capăt zilelor, Harufusa a fost puțin mai norocos, reușind să se salveze și să se re poziționeze, cu mare greutate, în zona Osaka.

Pe Hideyori vârsta îl înghiontea parcă să se arunce din nou în focul bătăliei. Și-a strâns apropiații și, după ce le-a oferit tradiționalul sake, a dat ordinul de luptă. Strategul Sanada Yukimura (1567-1615) cel care era cunoscut printre ai săi ca eroul care apare o dată la 100 de ani sau luptătorul cel mai important al Japoniei – conducea asaltul. Pe câmpiile de la Tennoji, 60.000 de samurai îi înfruntau pe cei 150.000 ce alcătuiau Armata Estului. Halebardele și lăncile ascuțite străluceau sub soarele verii. Nu se auzea însă tropăitul cailor, căci terenul, accidentat și acoperit de arboret, nu era unul propice cavaleriei.

În haosul confruntării, Ieyasu a fost rănit. Trupele shogunului par a fi, pentru prima oară, în dificultate. Însă soarta se schimbă într-o clipită: Yukimura moare. Povestea transmisă de cronicari pare, la rândul ei, ruptă din legende. Distrus, dar nu încă pe moarte, Yukimura își

Planul cetății Edo

roagă adversarul să îl ucidă. „Sunt, de departe, cel mai mare dușman al tău, dar am obosit și nu mai pot lupta. Deci, nu ezita și ia-mi capul ca trofeu“. Un soldat, pe numele său Nishio Nizaemon, ar fi dus la îndeplinire rugămintea. Și astfel, fără conducător, oamenii lui Hideyori nu mai știu pe unde s-o apuce. În spate, fără nicio milă, îi urmăresc „diavolii roșii“ ai lui Ii Naotaka (1590-1659), gărzile lui Masamune Date (1567-1636), cel poreclit „dragonul cu un singur ochi“ (amintire dintr-o altă bătălie!) și celebrii ninja ai lui Ieyasu. Mai bine de jumătate dintre soldații lui Hideyori își pierd viața. Dar nici cei rămași printre cei vii nu au avut o existență ușoară: căldura înăbușitoare, lipsa alimentelor, a apei și a muniției au cântărit decisiv. S-a încercat orice: sunt recuperate, pentru a fi refolosite, vârfurile de la săgețile trase de inamic; decorațiunile metalice și acoperișurile sunt topite spre a confecționa proiectile.

După o noapte teribilă, în care Hideyori a mai făcut o tentativă de a scăpa din asediu, dimineața zilei de 5 iunie a adus imaginile unui dezastru total. Într-o ultimă încercare de a salva ce se mai putea, tânărul conducător din clanul Toyotomi își face *seppuku*, alături de mamă și cei mai apropiați dintre servitori. Disperată, soția, Sen Hime (1597-1666), și-a găsit adăpost la bunicul pe linie paternă, nimeni altul decât venerabilul Ieyasu, care îi acordă iertarea. Dar numai ei: urmașul lui Hideyori, Kunitatsu, un copil de doar opt ani, a fost executat fără milă, ca și alte câteva mii de soldați luați prizonieri, decapitați.

Acea ultimă victorie de răsunet a lui Ieyasu a marcat, totodată, obținerea supremației clanului său, dar și sfârșitul războaielor medievale nipone. Japonia putea intra într-o nouă eră, de prosperitate și pace. ■

Sanada Yukimura în fruntea arcebușierilor săi

alcoolului, s-a apropiat de gospodăria cu pricina. Copilul se juca în curte, iar la întrebarea unde-s părinții le-a răspuns: „Mi-au spus că nu sunt acasă, dar sunt în podul casei și prepară băutură alcoolică!”

Nuntă fără vin

Măsurile de restricționare a consumului de alcool au creat un efect psihologic „mărul interzis este cel mai gustos”, „concursul beției – cine se afumă primul –”, cunoscuta „troică” sovietică asocierea a trei consumatori, pentru a cumpăra o sticlă de votcă.

Ceremonialul de nuntă a suferit modificări substanțiale. În mediul rural, organizatorii nunților duceau vinul la vecini, cărora nuntașii le tot făceau vizite în pălcuri. Uneori vinul era disimulat în căni de ceai. Cei care nu se conformau cerințelor oficialităților, de obicei, erau denunțați, pedepsiți și chiar concediați. Autoritățile publice locale raportau centrului că sărbătorile și ritualurile de familie se desfășoară fără băuturi spirtoase. Dacă în popor era consumat pe larg vinul, atunci „votca cu esență de lămâie” era băutura preferată a conducătorilor alogeni din R.S.S. Moldovenească. Interpretul de muzică populară Nicolae Sulac (născut la Sadic, la 9 septembrie 1936, actualul raion Cantemir, decedat la 8 aprilie 2003, Chișinău) a dat o replică acidă măsurilor de prohibiție a consumului de alcool la nunți prin cuvintele „Moldovenii cum nu dai, n-au făcut nuntă, ce ceai”.

Contra măsurilor draconice luate de autorități, populația a apelat la diferite stratageme: înlocuirea plantațiilor vechi, de slabă calitate, cu altele noi și de calitate, ameliorarea soiurilor, camuflarea spațiilor de depozitare a produselor alcoolice etc.

Pierderile financiare ale campaniei antialcool se estimează, per ansamblu, în Uniunea Sovietică, la cifra de 150 de miliarde de

Imagine de la o nuntă din R.S.S. Moldovenească

ruble, dintre care R.S.S. Moldovenești i-au revenit pierderi însumate de 4 miliarde de ruble.

Printre efectele secundare negative ale limitării consumului produselor alcoolice pot fi enumerate: producerea surogatelor, creșterea narcomaniei și toxicomaniei, sporirea cazurilor de al-

coolism, formarea coziilor la magazine pentru a procura alcool. Maria Prisac din satul Antonești, raionul Ștefan-Vodă, își amintește că în perioada prohibiției a călătorit la Leningrad (Sankt Petersburg). Într-o zi, mergând pe una dintre străzile orașului, a fost martora unei scene terifiante. Un alcoolic a scăpat jos sticla de băutură, proaspăt cumpărată din magazin, și nu s-a jenat să se aplece și să lingă la propriu băutura ce „fugea” pe asfalt.

În perimetrul efectelor secundare pozitive ale campaniei antialcoolice se numără reducerea mortalității cauzate de alcool (în această perioadă au murit cu 1,6 milioane oameni mai puțin decât anterior); creșterea demografică – copiii născuți în această perioadă, în total 500.000, erau cu 8% mai sănătoși decât cei născuți anterior; s-a majorat cu 2,6 ani speranța de viață; s-a redus numărul accidentelor rutiere și al celor de la locul de muncă etc.

Încheierea campaniei antialcool a avut loc în mod oficial în anul 1990, atunci când Prezidiul Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești a abrogat hotărârea referitoare la activitatea Comisiei pentru combaterea beției de pe lângă Consiliul de Miniștri al republicii.

În linii generale, legea prohibiției consumului de alcool a fost recunoscută și de către primul și ultimul președinte al Uniunii Sovietice, M.S. Gorbaciov, drept o mare eroare politică. El declara că lupta cu alcoolismul trebuia dusă într-o manieră mai moderată, nu prin metode atât de dure. ■

Cu ajutorul teascului se store strugurii

și Vinificației), ca domeniu de referință al republicii, era permanent în vizorul liderilor politici. Autoritățile erau îngrijorate de faptul că după absolvirea școlii tineretul pleca la oraș, iar toată greutatea muncii de îngrijire a viilor rămânea în seama persoanelor în etate. În anul 1985, în proprietatea individuală se aflau 43,3% din suprafața totală a viilor.

Mama și tata nu sunt acasă

O producție atât de bogată determina și un consum pe măsură. În Moldova sovietică, ca și în întregul U.R.S.S., după venirea în fruntea partidului a lui Mihail Sergheevici Gorbaciov, s-a pornit o campanie antialcool (numită în popor „legea seacă”). La 17 mai 1985, s-a decis defrișarea plantațiilor viticole din U.R.S.S., inclusiv din R.S.S.M. Oficial, campania a fost apreciată pozitiv de circa 200 de colective mari de muncă din Uniunea Sovietică. Dacă femeile sovietice susțineau inițiativa, bărbații, în schimb, nu erau de acord. La întrunirile cetățenilor, la adunările colectivelor de muncă, în timpul lecțiilor și convorbirilor, se explica esența noii legislații, la această activitate fiind atrași tot mai mult conducători de întreprinderi, de gospodării, de secții și de brigăzi.

Experții estimează că în unele zone ale spațiului actual al Republicii Moldova (zona codrilor, de exemplu), din cauza reliefului și solurilor specifice, viticultura nu are alternativă în activitatea economică a populației. Prin urmare sistemul politic a lovit în ocupațiile tradiționale ale sătenilor, modificând, în mod implicit, și mentalitatea acestora.

Campania antialcool promovată de Gorbaciov a avut un impact direct asupra Com-

binatului de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”, oraș vinicol din apropierea Chișinăului. Galeriele subterane ale Combinatului, extinse pe o lungime de 200 km, din care erau valorificați doar 55 km, se află la o adâncime de 40-85 m, fiind printre cele mai mari din lume. Pe străzile orașului subteran se păstrează butelii din stejar cu o capacitate de 5-25 t. Cel mai vechi vin de colecție este cel fabricat în anii 1968-1969. De teama prohibiției, care urmărea distrugerea patrimoniului vinicol, angajații întreprinderii au reușit să depoziteze într-o încăpere tănuită 50.000 de sticle de vin de colecție. În prezent, o parte din această colecție se comercializează, iar altă parte este considerată drept bun al patrimoniului cultural al Republicii Moldova.

Se lupta cu flagelul alcoolismului și prin metode artistice. Se organizau expoziții cu

Pivnițe unde sunt depozitate butoaiile cu vin

genericul „Predarea benevolă a aparatelor de făcut țuică”. I. Bulgari, președintele Comitetului Executiv al Sovietului Raional Florești, raporta că populația raionului a predat de bunăvoie 276 de cazane pentru prepararea basamacului (rachieu colorat de calitate inferioară). În total, în U.R.S.S., au fost colectate circa 300.000 de cazane de preparat țuică. Îmi amintesc o situație anecdotică din acea perioadă. Oficial, sătenii nu preparau acasă băuturi spirtoase. În realitate, toți aveau undeva dosit câte un aparat de produs basamac. În acea perioadă, mai mult ca oricând, satele Moldovei sovietice erau parfumate cu aromă de alcool. Într-o familie de țărani, părinții au sfătuit copilul să spună vizitatorilor că nu sunt acasă. De fapt, ei s-au retras într-un spațiu dosit pentru a prepara „apă cu foc”. Cineva din activul de partid, conducătorul localității, îmbiat de mirosul

emis un ordin prin care i se interzicea accesul în Marea Britanic. Au fost respinse afirmațiile mass-media britanice și ale unor oficialități americane potrivit cărora Osama călătorea frecvent, cu avionul personal, la Londra.

MI5 nu folosea încă, pe atunci, sintagma al Qaida. Stella Rimington spune că a auzit-o prima oară în martie 1996, în timpul unei vizite de rămas bun făcute în S.U.A., înainte să se retragă din fruntea MI5. Și ea și ofițerul de legătură britanic la Washington au fost surprinși să constate interesul pe care îl manifestau americanii față de Osama bin Laden. Culmea este că cu câteva zile înainte, responsabili CIA în problema terorismului făcuseră o vizită la sediul MI5 din Londra, unde discutaseră în detaliu problema Osama bin Laden. Dar directorul general al Serviciului nu fusese informat. La scurt timp, MI5 a devenit prima agenție occidentală care a obținut o înregistrare audio cu vocea lui Osama.

La 7 august 1998, al Qaida a lansat primul atac terorist major, dirijat contra Ambasadei americane din Nairobi și, simultan, contra celei din Dar as Saalam. La Nairobi au murit 213 persoane (doar 12 americani), iar la Dar as Saalam au fost 11 morți și 85 răniți, niciunul american. După aceste atentate, MI5 a admis pentru prima oară că principala amenințare nu mai venea din partea terorismului islamic sponsorizat de stat, ci a celui transnațional, pe care îl cunoștea mult mai puțin.

Informațiile obținute vorbeau mai ales despre intențiile lui Osama, dar lipseau datele concrete despre atacuri și cine urma să

le comită. Nu a fost exclusă nici ipoteza că Osama ducea un război psihologic, anunțând mult mai multe ținte decât avea de gând să atace.

Sporirea atenției acordate terorismului era subliniată de numirea lui Jonathan Evans în fruntea G9 (antiterorism în Orientul Mijlociu), în toamna lui 1998. El se alăturase Serviciului în toamna lui 1980, imediat după ce absolvise la Universitatea din Bristol studii clasice. În prima zi fusese salutat de un angajat mai în vârstă, provenit din armată, cu cuvintele: „A, unul dintre tinerii intelectuali!”.

Peste nouă ani de la numirea în fruntea G9, devenea director general al MI5.

La fel ca toate celelalte agenții de informații occidentale, nici MI5 nu a primit avertismente privind atacurile din 11 septembrie 2001. Un raport din vara lui 1999 exagera piedicile ce se ridica-

dau în calea unui atac terorist pe teritoriul S.U.A., afirmând că deși Osama își dorea așa ceva, era conștient de forța nimicitoare a unui răspuns american după o asemenea acțiune. În acel moment începuse planificarea lui 11 septembrie. Halid Șeic Muhammad, numărul unu în atacurile teroriste din 11 septembrie, nu apăruse încă pe radarele serviciilor secrete occidentale, dar îl ajutase deja pe nepotul său Ramzi să organizeze primul atentat eșuat contra Turnurilor Gemene din 1993, iar în 1994 concepușe planul de a plasa bombe în 12 avioane americane care să explodeze deasupra Oceanului. Atentatul de la Turnurile Gemene din 1993 a rămas în amintirea americanilor doar pentru prostia celui care închiriasse camionul în care a fost plasat explozibilul și care a încercat să recupereze apoi garanția de 400 USD, pretextând că îi

Efectele atentatului din 1993, de la Turnurile Gemene, din New York...

Thames House, sediul MI5 (stânga), Vauxhall Cross, sediul MI6, și stema regelui

● Osama bin Laden nu este o amenințare ● Stella Rimington află de la americani de al Qaida ● Sosesc tinerii intelectuali ● Teroristul cere garanția depusă ● Se pregătește ceva, dar nu știm ce ● 17 angajați, cu omul de serviciu cu tot ● Război pe internet... ● ... și pe Lună ● Întrebarea pe care James Bond nu și-ar fi pus-o

SLUJITORII MAIESTĂȚII SALE, CARE NU... EXISTĂ

CRISTIAN TRONCOTĂ, DORIN MATEI

Dacă pentru MI6 Osama bin Laden devenea un personaj prima oară grație unui raport trimis de viitorul șef al Serviciului, David Spedding, în fișierele MI5 apare în ianuarie 1993, legat de o tentativă de asasinare a unui membru al biroului politic al partidului socialist marxist yemenit și un atac cu bombe contra a doi americani într-un hotel din Yemen.

Dar abia peste doi ani i-a deschis MI5 un dosar permanent. Un studiu intitulat „Originile terorismului”, alcătuit de MI5 în 1994, încă nu identifica terorismul transnațional islamic drept o amenințare. Potrivit studiului, „terorismul religios” devenea o amenințare doar atunci când era asociat cu interesele naționale. Amenințarea era văzută în terorismul sprijinit de statele din Orientul Mijlociu.

În iunie 1994, directorul general al MI5, Stella Rimington, declara într-o conferință că amenințarea teroristă non-irlandeză în Marea Britanie era cea mai scăzută din 1980. Peste o lună se produceau primele atentate puse la cale

de islamiști, contra unor ținte israeliene. Osama era văzut mai curând ca un finanțator al terorismului, decât ca un lider emergent. Sursa banilor săi era considerată un mister, afirmațiile potrivit cărora membri ai familiei îl ajutau cu bani fiind socotite ca necredibile. Atunci când i-au deschis un dosar permanent, cei din MI5 îl justificau prin faptul că numele lui apărea de-a lungul globului, oriunde este vorba despre terorismul islamic.

In 1995 a existat informația, neconfirmată, că Osama bin Laden pregătea un atac sinucigaș în Marea Britanie. În ianuarie 1996, Ministerul de Interne a

Din derularea procesului, teroriștii aflau o parte dintre metodele de lucru ale Serviciului și învățau cum să se protejeze.

Este evident pentru cititorul care a avut răbdarea să urmărească acest lung excurs prin istoria celor două principale servicii de spionaj ale Marii Britanii (început în *Magazin istoric*, nr. 2/2013) cât de mult s-a schimbat lumea în cei 100 de ani și un pic de existență a lor. În 1909, MI5 avea ca sarcină, aproape exclusiv, spionajul german. În 2007-2008 a cheltuit doar 3,5% din buget pe contraspiionaj. La declanșarea Primului Război Mondial, Serviciul de Securitate al Marii Britanii avea 17 angajați, cu omul de serviciu cu tot. Azi numără câteva mii. A doua zi după ce a fost numit director general al MI5, Jonathan Evans a fost condus într-o cameră fără geamuri, în care se intră cu o cartelă magnetică al cărei cod este schimbat frecvent. Acolo, 50 de ofițeri își petreceau cele 10 ore ale schimbului cu căștile la urechi, urmărind pe internet siteurile de chat secrete ale islamiștilor. De câte ori identificau unul, îl distrugneau electronic, dar islamiștii creau aproape instantaneu altul, cu parole de acces, ce trebuia sparte și tot așa.

O altă provocare nouă căreia au fost chemate să-i facă față MI5 și MI6 o reprezintă un izotop al heliului, heliu-3. S-a calculat că există pe Lună, la mică adâncime, zăcăminte de heliu-3 ce se cifrează la 100.000.000 tone. Cantitatea ar asigura nevoile energetice ale pământenilor pentru 1.000 de ani. Șase tone metrice i-ar ajunge Marii Britanii pentru un an. Extragerea și aducerea gazului pe Pământ s-ar face implicând și nave spațiale, ceea ce presupune asigurarea securității zborurilor și a bazelor de aterizare. Celor două servicii li s-a cerut să stu-

dieze metodele prin care transporturile respective ar putea fi atacate. În mai 2007, MI6 a descoperit că Moscova și Beijing semnaseră un acord pentru explorarea zăcămintelor lunare. Experții britanici au mai descoperit că și rușii și chinezii dispuneau de calculatoare suficient de puternice pentru a eluda orice firewall sau alt sistem de protecție al calculatoarelor de care dispuneau occidentalii și puteau oricând compromite zborurile navetelor care ar fi adus heliu-3 pe Pământ. În toamna lui

2007, americanii au descoperit că specialiștii chinezi efectuaseră 70.000 de pătrunderi ilegale în rețeaua de calculatoare a Pentagonului.

Există și alte modificări majore. Să amintim doar o butadă care circulă printre angajații MI6. Înainte, acestora li se cerea să aducă la sediul guvernului, White-

hall, informațiile, precum aduce un labrador vânatul împușcat. Acum li se cere să ofere și soluțiile pentru prevenirea sau rezolvarea unei crize. Pe de altă parte, așa cum constata penultimul șef al MI6, John Sawers, atunci când vizita diverse stații ale Serviciului din străinătate i se punea tot mai des întrebarea: „Și cine îmi garantează că, atunci când revin acasă, nu mă voi trezi într-o zi în fața unei curți de justiție pentru ceea ce am făcut în lupta contra terorismului?” Este o întrebare pe care James Bond nu și-ar fi pus-o niciodată, dar în același timp un semn al timpurilor care s-au schimbat.

Imprumutăm din cartea lui Gordon Thomas, *Inside British Intelligence, 100 Years of MI5 and MI6* (În interiorul serviciilor de informații britanice; 100 de ani cu MI5 și MI6) încheierea: „O carte care se ocupă de MI5 și MI6 nu poate avea concluzii. Pe măsură ce citiți aceste rânduri, apar noi amenințări, din zone la care nici nu te-ai așteptat”. ■

Cyberterrorism, noua amenințare

fusesse furată mașina. Dar nimeni nu a remarcat abilitatea inginerescă a fabricării dispozitivului exploziv, care a perforat șapte etaje ale clădirii.

La 6 iulie 2001, MI5 trăgea concluzia că sporirea cantității de informații privind pregătirea unor atentate teroriste de către islamisti putea rezulta și dintr-o mai bună acoperire operativă, dar era clar că se puna la cale ceva major contra intereselor occidentale. Ținta cea mai plauzibilă era considerată a fi statele din Golf, în general Orientul Mijlociu. Dar informațiile nu au indicat S.U.A. ca țintă majoră sau utilizarea unor avioane deturnate.

Atacurile de la 11 septembrie au proiectat MI5 în centrul atenției la Whitehall mai mult ca oricând în istoria sa. Muriseră 67 de cetățeni britanici, mai mulți ca oricând până atunci într-o acțiune teroristă. Principala consecință a fost sporirea fondurilor pentru serviciile secrete.

În 2003 a devenit evident că pericolul terorist venea și din interiorul Marii Britanii. S-a simțit nevoia unor schimbări în modalitatea de strângere și evaluare a informațiilor. S-au creat centre regionale și s-a îmbunătățit colaborarea cu forțele de poliție. În iunie 2003 s-a creat la sediul MI5 Centrul de analiză a terorismului reunit (Joint Terrorism Analysis Centre, JTAC), un centru național de evaluare a terorismului internațional, din care făceau parte reprezentanții unei duzini de departamente și agenții guvernamentale. Tot el elabora și avertizările de pericol terorist. S-a reorganizat și sistemul de protecție de securitate. În 2001 se crease Centrul de coordonare națională în domeniul securității infrastructurii, care oferea și consiliere pentru atacurile cibernetice. Între succesele sale s-au numă-

rat avertismentele privind virusii „I love you” și „Kurnikova”. În 2004 s-a creat Centrul Național de Consiliere de Securitate, prin intermediul căruia MI5 oferea consiliere pentru evitarea sau reducerea consecințelor unui atac terorist dincolo de infrastructura critică (de care se ocupa primul organism), adică pentru publicul larg. Dar între cele două organisme au existat suprapuneri și o slabă coordonare. Problema a fost rezolvată în 2007, prin contopirea lor în Centrul pentru Protecția Infrastructurii Naționale (CPNI).

În vara lui 2004, directoarea generală a MI5, Manningham-Buller, avertiza că era doar o chestiune de timp până când avea să se producă un atentat terorist major și pe sol britanic. El a venit în dimineața zilei de 7 iulie 2005, când patru sinucigași s-au detonat în trei trenuri de metrou și un

autobuz. Au murit 52 de persoane.

Lecția învățată a fost că era nevoie să ne penetreze în interiorul rețelilor. Până atunci britanicii se bazaseră pe informațiile rezultate din investigațiile în derulare, venite de la MI6 sau GCHQ sau alte servicii străine de informații. Una dintre modalitățile cele mai de succes pentru a reduce numărul de elemente necunoscute despre care Serviciul afla doar în momentul producerii unui atentat a fost stabilirea unei relații mai strânse cu poliția la nivel local, prin intermediul centrelor locale ale MI5. S-a îmbunătățit colaborarea și cu MI6.

La 11 septembrie, în Marea Britanie erau 200 de persoane identificate ca având legături cu terorismul internațional. În 2007 numărul lor crescuse la 2.000. Propaganda islamistă s-a mutat din moschei pe internet. Aducerea teroriștilor islamisti în fața judecătorilor a îngreunat munca MI5.

... și de la Ambasada americană din Nairobi

KRETZULEȘTI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

ORIZONTAL: 1)... Kretzulescu (1809-1884), om politic liberal, luptător pentru Unirea Principatelor, membru al Academiei din anul 1871, ministru și prim-ministru. 2) Udrea Băleanu, mare ban în timpul lui Mihai Viteazul – Fără gust – Patriarh biblic. 3) Aparține liberalismului – Carte! 4) Probă de verificare – Plantă erbacee foarte aromată. 5) Pană pentru despicat lemne – ... Kretzulescu (1812-1900), medic și om politic liberal, academician din anul 1871, inițiator al învățământului medical în România, ministru și prim-ministru în mai multe rânduri. 6) A scurta drumul – Costache Conachi. 7) Metal alb-albăstrui – Istoric francez, specialist în istoria Imperiului Bizantin (Charles ..., 1859-1944). 8) A se arăta pe neașteptate – Spus la durere – Piesă de harnașament. 9) ... Kretzulescu (1824-1874), general și om politic liberal care a luat parte la complotul ce l-a detronat pe Cuza. 10) Beton armat în construcții

VERTICAL. 1) Oameni instruiți, cultivați – A construi, a clădi. 2) Oameni imparțiali, nepărtinitori. 3) Barbu Știrbei, domn al Țării Românești (1849-1856) – A însușești, a da viață. 4) Consilier, sfătuitor, în trecut – Din fire! 5) Monarh slav – Iancu Avram – Atmosferă (abr. uzuală). 6) Profund (fig.) – A rezista în timp, a fi trainic. 7) Filosof chinez celebru (sec. VI î.H.) – Ionescu Take. 8) Titulescu Nicolae – Rebreanu Liviu – Studiu de proporții variabile asupra unei teme. 9) ... Kretzulescu (1680-1746), mare vornic și mare logofăt, ctitor al bisericii din București care-i poartă numele. 10) Venit fără impozit – A străluci, a impresiona puternic prin strălucire

Dumitru CIREAȘĂ

**Radio
România
București fm [98,3 FM]**

ȘEDINȚĂ LA P.N.T.

Continuăm prezentarea procesului-verbal al Ședinței Comitetului Central Executiv al Partidului Național-Tărănesc din 4 ianuarie 1938, păstrat în Arhivele de la Hoover Institution on War, Revolution and Peace. Putem reproduce acest document grație doamnelor ELENA DANIELSON și LAURA COSOVANU, cărora le mulțumim și pe această cale.

Din două motive. Unul formal: păcatul din naștere. Guvernul Goga s-a născut în zodie ilegală și într-o formă care ofensează opinia publică românească.

Dar afară de motivul acesta formal sunt motive esențiale de program, care ne fac să fim nu numai cu neîncredere, dar să respingem această formațiune guvernamentală.

Știm că dl. Goga, scriitor mare, nu face și nu a făcut niciun secret – ziarele și debaterile parlamentare sunt martore în această privință – că disprețuiește democrația. D-sa nu pune niciun preț pe curente care sunt în masele populare. D-sa disprețuiește vulgul și mulțimea și crede că voinței națiunii i se poate substitui un creier oarecare, mai mult sau mai puțin luminat.

Va să zică nu ne găsim înaintea unei enigme. Cunoaștem structura fizică, sufletească și intelectuală a d-lui Goga, care îl împinge la anumite măsuri dictatoriale. Știm că d-sa este în coliziune esențială cu felul nostru de a vedea în materie politică. Noi suntem democrați. Urmărim un program social radical; urmărim reforme moderne, care să schimbe fața economică și socială atât de tristă a poporului românesc.

Dânsul este o fire antidemocratică, dictatorială, reacționară, fire de care a dat dovadă în întreaga sa carieră.

Dar afară de aceasta, noi cunoaștem, nu a făcut secret din aceasta, cunoaștem măsurile de suprafață pe care domnul Goga, fluturând steagul național, vrea să le pună în aplicare în ceea ce privește regenerarea neamului românesc. D-sa flutură un steag care n-are menire decât să acopere tendința sa de dictatură. Totdeauna reacționarii și dictatorii au

năzuit, pentru a da un narcotic opiniei publice, să fluture lozinci imperialiste, naționale, șoviniste sau demagogice, lozinci care apoi se răzbună, cum se răzbună și astăzi de câteva zile față de partidul d-lui Goga.

Exact astfel face dl. Goga: promite sare ieftină, tutun ieftin, bumbac ieftin, piele ieftină, țuică cât de multă, ca să fie cât mai multă țuică pentru a corupe opinia publică, și în plus flutură programul naționalist, pe care dacă îl examinăm mai adânc vedem numaidecât că el sau nu este executabil sau este superficial și nu poate să tămăduiască boala în adânc, boala care mistuie națiunea noastră.

Evident că nu aceasta este ocazia să luăm în examen mai aproape cele spuse de dl. Goga. Nici d-sa nu știe încă în realitate ce va face, căci un program detaliat spune că îl va da abia mai târziu. Cât cunoaștem în linii mari, ne este suficient să-i respingem politica intolerantă, demagogică, reacționară și fără un program precis de realizări profunde sociale și economice. Dar este o altă chestiune care este și mai gravă: cunoaștem programul d-sale în ceea ce privește politica externă. Apoi bine, dacă noi între noi, aici acasă, mai putem să ne permitem un mic joc al schimbului de idei, putem să mai aruncăm lozinci demagogice în public, acel pe care îl lasă conștiința – și pe d-sa îl lasă –, în politica externă nu este posibil să facem o asemenea excursiune neserioasă. Aici intră în joc interesele de existență și de integritate ale țării noastre.

(Va urma)

CONTENTS (Romanian History) Al. Tzigara-Samurcaș Let us not corrupt the values of traditional culture ● **L.-A. Pop** The conclusions of the First National Congress of Romanian Historians ● **E. Latham jr.** The American doctor J. Breckinridge Bayne in Romania, 1916-1919 ● **Th. Pâslaru, T.D. Lazăr** Unpublished memoirs from World War I (IV) ● **V. Guzun** Hnat Porohivski, Ukrainian, S.S.I. officer., arrested by SMERSH ● **B. Todireanu** Eugeniu Iordăchescu, the engineer who saved Bucharest churches ● **G. Filitti** In Romania 100 years ago ● **Ș. Solcan** Antim Ivireanul (1650-1716), metropolitan, printer, protector of the poor ● **O. Senciuc** The table rituals in the 17th-18th centuries ● **E. Bădescu** 1920. The visit of marshal Joffre in Romania ● **S. Pătrașcu-Chefani** The Racotă family and other boyar families from Teleorman county, victims of the communist regime ● **M. Adaŋini** The story of a fort from the Focșani – Nămolosa – Galați fortified line ● **M. Sala** Different eponymous ● **T.G. Bitkova** How the Russian see us ● **I.V. Xenofontov** The application of the Gorbachev prohibition in Bessarabia ● Romanian Documents at Hoover Institution (CLXXVIII)

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) Ал. Цигара-Самуркаш Не надо искажать ценности народной культуры ● **И.-А. Поп** Итоги первого национального съезда румынских историков ● **Е. Латэм мл.** Американский врач Ж. Брэкинриджбейн в Румынии (1916-1919) ● **Т. Пыслару, Т.Д. Лазэр** Неопубликованные мемуары о Первой Мировой Войне (IV) ● **В. Гузун** Украинец Хнат Пороховский, офицер румынских секретных служб, арестован СМЕРШом ● **А.Б. Тодиряну** Будженю Иордэску, инженер который спас церкви Бухареста ● **Дж. Филитти** В Румынии 100 лет тому назад ● **Ш. Солкан** Антим Ивирянул (1650-1716), митрополит, книгопечатник, защитник бедных людей ● **О. Сенчук** Церемония обеда в XVII-XVIII вв. ● **Е. Бэdescу** 1920. Визит в Румынию маршала Жоффра ● **С. Пэтрашкучефани** Род Ракотэ и другие боярские семьи уезда Телеормана, жертвы коммунистического режима ● **М. Адафини** История одного каземата фортификационной линии Фокшаны – Немолоаса – Галац ● **М. Сала** Эпонимы французского происхождения ● **Т.Г. Биткова** Исторические корни восприятия румын русскими (II) ● **И.В. Ксенофонтон** Как превращался в жизнь „сухой закон“ Горбачёва в Бессарабии ● Румынские документы в Гуверском Институте (CLXXVIII)

magazin istoric

Apare lunar, se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali de la orașe și de la sate sau la redacție (pentru cititorii din București).

Cititorii din străinătate se pot abona direct la redacție, pe adresa Piața Valter Măărăcineanu, nr. 1-3, sector 1, PO Box 15-702, cod 010155, București, România; e-mail: mistoric@gmail.com sau mistoric1967@yahoo.com; cont bancar B.C.R., sucursala Sala Palatului, RO80RNCB0080005630130002 (USD) sau RO15RNCB0080005630130008 (EURO). Plata se poate face prin virament sau cec bancar. Prețul unui abonament pe un an este de 75 EURO sau 90 USD. Vă rugăm să indicați adresa poștală unde doriți să primiți revista și data de la care să înceapă abonamentul

ISSN 0541-881X

Lei 6,00

DIALOG CU CITITORII

O RELATARE DESPRE FUGA GENERALULUI PACEPA

Domnul colonel ȘTEFAN RĂCEU, acum pensionar, din Brașov, ne-a trimis următoarele rânduri: Sunt un abonat al revistei dumneavoastră încă de la apariția acesteia, pe care o parcurg cu mare interes și plăcere. Am citit mai multe articole despre viața și activitatea generalului Nicolae Doicaru (*Magazin istoric*, nr.9-12/2015 și 1, 2/2016) fost conducător al D.I.E. (Direcția de Informații Externe) mulți ani. În acest compartiment de muncă a lucrat peste 10 ani un frate al meu, colonelul Dumitru Răceu, ieșit la pensie.

Din mai multe discuții purtate cu el, am aflat că se deplasa în diferite țări. Acolo lua legătura cu agentura, spioni români, de la care primea materiale importante. În unele deplasări era însoțit de un coleg, Scornea, care îi conducea mașina. Voiagele acestea erau cunoscute de generalul Mihai Pacepa. În timpul activității sale, fratele meu și-a dat seama că era urmărit de organele de contraspionaj din

acele țări, însă a reușit să scape din capcanele întinse, de fiecare dată, prin diferite manevre. De câte ori se deplasa în țările unde își desfășura activitatea, avea în gulerul de la cămașă o pastilă de cianură de potasiu, pe care trebuia să o înghită în cazul în care ar fi fost arestat. Nu trebuia să fie prins viu de contraspionajul advers.

Într-o zi, colonelul Dumitru Răceu a avut o discuție cu șeful său, generalul Doicaru, care i-a spus fratelui meu că i se părea foarte suspectă activitatea și comportamentul generalului Mihai Pacepa.

Cu ocazia unei deplasări a lui Pacepa în străinătate, când însoțea o delegație condusă de Nicolae Ceaușescu, generalul Doicaru a organizat un control în sertarele biroului lui Pacepa, însă nu a găsit nimic suspect.

La întoarcerea în țară, Mihai Pacepa și-a dat seama că s-a făcut acel control în biroul lui. Probabil la plecare și-a lăsat niște semne care au fost deranjate. A realizat că este suspectat și urmărit. Drept consecință, la scurt timp a fugit în Occident.

Mai târziu, după ce Doicaru a ieșit la pensie, s-a întâlnit pe o stradă din București cu fratele meu. Cel din urmă și-a amintit de discuția avută cu privire la activitatea suspectă a lui Pacepa. Fostul șef D.I.E. a spus că regretă cele întâmplate. După câțiva ani, fratele meu a decedat.

CERERI ȘI OFERTE

Domnul SORIN BOȘTINARU, din București, dorește să achiziționeze următoarele numere: 3/1975; 1-3/1994; 2/2003; 5, 12/2008; 1/2009; 7, 8/2010. **Cei care doresc să îl ajute îl pot contacta la numărul de telefon 0722.399.228.**

Domnul AURELIAN POACĂ oferă numere separate în stare perfectă și dorește să achiziționeze numerele: 1/1967; 2/1981; 12/1989; 6/1994; 11/1995; 1/1998, **anii compleți 2012-2016 și caută cartea poștală distribuită cu primul număr al revistei. Cei care doresc să îl ajute îl pot contacta la numărul de telefon 0741.955.497.**

Dragi cititori, vă puteți asigura continuitatea colecției revistei Magazin istoric prin abonarea la oficiile Poștei Române. Revista Magazin istoric figurează în catalogul Poștei Române, la poziția 19.356.

Revista poate fi ridicată și de la sediul redacției din Piața Valter Mărcăneanu, nr. 1-3, etajul 3, camera 14, sector 1. Vă punem la dispoziție, cu abonament, și versiunea on-line a revistei www.magazinistoric.ro, unde aveți acces de la primul număr, aprilie 1967.

Îi rugăm pe autorii și colaboratorii revistei noastre să ne trimită fotografiile care însoțesc articolele în format tiff sau jpeg pe adresele de e-mail: mistoric@gmail.com și mistoric1967@yahoo.com; de asemenea, să redacteze articolele cu diacritice românești.

magazin istoric

